TÜRKTOB

TÜRKTOB

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ DERGİSİ

Temmuz - Eylül 2014 Yıl: 3 Sayı: 11

BAĞCILIK

- Asma Fidanı ve Bağcılığımız
- Anadolu'da Bağ Bozumu
- Ankara'nın Bağları
- Domateste Yeni Bir Zararlı: *Lasioptera sp.*
- Buğdayda Ekim Zamanı
- Çiftçinin Hınzırdan Yana Derdi Var
- Güller ve Kuşburnu
- Malazgirt'ten Sakarya'ya

BÜGEM Genel Müdürü Mevlüt Gümüş'le Söyleşi

bisab Bitki Islahçıları Alt Birliği

füab Fidan Üreticileri Alt Birliği

fidebirlik Fide Üreticileri Alt Birliği

Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği

TODAB Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği

TSÜAB Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği

Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği

YalovaGarden®

"Türkiye'nin Yeni Bitki Merkezi"

www.yalovagarden.com.tr

GENEL KURULA DOĞRU...

Yıldıray Gençer
Türkiye Tohumcular Birliği Yönetim Kurulu Başkanı
y.gencer@turktob.org.tr

TÜRKTOB Dergisinin Değerli Okuyucuları, Sektörümüzün Değerli Temsilcileri,

Yeni sayımızda sizlere bir kez daha "merhaba" demenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Bu yıl nisan, mayıs ve haziran aylarını kapsayan üç aylık dönemde yoğun bir Genel Kurul süreci yaşadık. Birliğimize bağlı Alt Birliklerin Olağan Genel Kurulları, temsil ettikleri sektörün sorunlarının ve çözüm önerilerinin gündeme geldiği bir platform niteliğinde oldu.

Programımız elverdiğince katıldığımız Alt Birlik Genel Kurullarında bizlerle birlikte olan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının, diğer kamu kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin üst düzey yetkilileri ile ikili görüşmeler yapma şansına sahip olduk ve sektörümüz ile ilgili güncel gelişmeleri istişare ettik.

Alt Birliklerimizin Genel Kurulları sonucunda seçilen yeni yönetim organlarına başarılar diliyorum. Geçmişte olduğu gibi önümüzdeki dönemde de tüm bitki üretim materyallerinin üretimi ve ticaretini kapsayan "tohumculuk sektörü" için hep birlikte uyum içinde çalışacağımıza inancımı bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Değerli TÜRKTOB Dergisinin Değerli Okuyucuları,

8-10 Ocak 2015 tarihleri arasında düzenlenecek Türkiye Tohum, Fide, Fidan ve Teknolojileri Fuarı için de hazırlıklarımız başladı. Sektörün tek ihtisas fuarı olan bu organizasyonumuz desteklerinizle her yıl büyüyor.

Bu yıl TSÜAB tarafından düzenlenecek "Uluslararası Tohumculuk Çalıştayı" ile yine TSÜAB tarafından uygulanmakta olan UR-GE Alım Heyeti Programlarının fuar ile eş zamanlı yapılmasına karar verdik.

Ayrıca Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Tohumcular Birliği (ECOSA) toplantısı da ECO üyesi 11 ülke temsilcisinin katılımı ile yine aynı tarihlerde fuar kapsamında gerçekleştirilecektir.

Bu konu ile ilgili geniş yazımızı dergimizin iç sayfalarında okuyabilirsiniz.

Dergimizin yeni sayısında ağırlıklı olarak 'bağcılık' ve 'fidancılık' konularını ele aldık. Tohumculuğun bir kolu olan fidancılık (fidan üretim sektörü) yapılan ıslah çalışmaları ve araştırmalar ile her geçen gün ilerleme kaydetmektedir.

Sektörün Fidan Üreticileri Alt Birliği (FÜAB) ile birlikte destekleme, Ar-Ge, proje, tanıtım vb. çalışmaları daha da güçlenmiştir. Fidan üreticilerinin başlıca sorunları, kaçak fidan üretiminin önüne geçilememesi ve damızlık parsellerinin olmayışıydı.

Bu sorunların çözümü için uzun bir süredir altyapı oluşturan FÜAB, Bakanlığımızla birlikte yaptığı çalışmalar sonucunda kaçak fidan üretiminin %80 oranında önüne geçmiş olup damızlık parselleri sorununu ise üyelerinin ortaklığıyla oluşturduğu Fidan Üreticileri Tarım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketini (FİDAN AŞ) kurarak çözmeye başlamıştır.

FİDAN AŞ ve FÜAB'ın çalışmalarıyla beraber fidancılık sektörünün büyümesi ile ülkemizin, sertifikasyon ve üretim açısından önde gelen ülkeler arasında yer alması hem maddi hem de manevi olarak çok büyük kazançtır. Türk fidancılığı şu an ülkemizin ve Orta Doğu ülkelerinin fidan ihtiyacını karşılayabilir durumdadır. Sektör kısa sürede Avrupa'ya ve tüm dünyaya fidan ihraç edebilecek konuma gelecektir.

Tohumculuk Sektörünün Değerli Temsilcileri,

2 yıldır Yönetim Kurulu Başkanı olarak gururla hizmet verdiğim Türkiye Tohumcular Birliği, ülkemizin en önemli meslek örgütlerinden biridir. 7. yılına giren Birliğimiz bu süre zarfında yaşına sığmayacak kadar çok projeye imza atmış, her platformda adını duyurmuş, büyük-küçük demeden her sorun için çalışmalar yürütmüş, tohumculuk sektörünü en üst düzeyde temsil etmiştir. Bu çalışmalarımız önümüzdeki dönemde de hız kazanarak devam edecektir.

Bu süreçte, şahsıma, Yönetim Kurulumuza, diğer yetkili organlarımıza, desteğini esirgemeyen sektörün değerli temsilcilerine, Alt Birliklerimizin Sayın Yöneticilerine, Birliğimiz ve Alt Birliklerimizin kıymetli çalışanlarına gönülden teşekkür ediyorum.

Alt Birlikleriyle birlikte, amaç ve güç birliği içinde görev yapacağına gönülden inandığım yeni seçilecek yönetim kurulu ve diğer organların üyelerine şimdiden başarılar diliyorum.

İnanıyorum ki, kasım ayında gerçekleştireceğimiz 7. Olağan Genel Kurulumuzdan yine Türkiye tohumculuk sektörü için 'canla - başla' çalışacak bir 'Türkiye Tohumcular Birliği' çıkacaktır.

Murat Erciyas
TÜRKTOB Dergisi Yazı İşleri Müdürü
murathocca@hotmail.com

TÜRKTOB Dergisi'nin Değerli Okuyucuları,

Bir dut ağacı dallarını eğer de meyvelerimi toplayın der ya, işte öyle TÜRKTOB Dergisi okuyucusu. Papaz eriğini ıslayıp tuzla yemek gibi. Her yeni sayıyı dalından meyve toplar gibi heyecanla hazırlamak…

Eskiden sokaklarımızda arabalarını sürükleye sürükleye gezinen seyyarlar olurdu. Bugün sayıları iyice azalan çiğ nohut satıcılarını hatırlayan kaç kişi kaldı acaba? Penceresini saksıda yetiştirdiği çiçeklerle bezeyen kadınlarımız; o kadınlarımız ki tarhanayla, turşuyla, salçayla uğraşırlardı bir zamanlar. Bu bir zamanlar çok eski zamanlar değildi ama salçalı ekmek yiyen çocuklar, hakikaten de bir zamanların çocukları olarak hafızalarda kaldı sevgili okuyucu.

Organik sebze bahçeleri, bereketli sofraların domatesi, biberi… Toprağa, bahçeye gönül vermiş birileri, sayıları az da olsa etrafımızda hâla var. Hâla bir çiçeği, meyveyi Latince adıyla bilen, hâla yetiştirdiği meyveden tohum almayı bilen, bahçesine dikip sulayacağı fideyi arayan var.

Yaz aylarını uğurlayıp sonbahar hüznünü; dökülen yapraklarda, sararan mevsimi hatırlayacak belki biraz da buruk kalacağız. Uzun ve yorucu yaz aylarının bu son sıcak günlerini yakında uğurlayacak, yağmurlu, soğuk günleri bekliyor olacağız. Kış hazırlıklarımız başlayacak. Köylerde sobalar kurulacak, uzun kış gecelerinde, yazın doldurulan konserveler açılacak.

Yeni olan her başlangıcın yeni bir umudu taşıdığı muhakkaktır. Mesleki dergimizi kendi alanında zirveye taşıyabilmek adına, farkındalık gösterebilmek adına “yeni” olmak zorundayız. Her yeninin geride bıraktığı bir eski vardır. Sözlerimiz eskinin yerini yeniye bıraktığı an unutulması gerektiği şeklinde anlaşılmamalıdır. Elbette ki eskiden güç alacağız, eskiyi unutmayacağız. Her kapanışta, her eski vedada kullandığımız “her dem yeni” sözünden anlaşılması gereken budur.

Sektörün nabzı, haberler, Birlik faaliyetleri ve diğer pek çok konuyu resmi internet sitemizden takip edilebilirsiniz ancak bilirsiniz ki "Söz uçar yazı kalır.", şiarımızdır. Mesleki faaliyetlerin geliştirilmesi ve geniş kitlelere yayılması da bir yerde periyodik yayınlar sayesinde olmaktadır.

Yaz tatilinin bittiği bugünlerde, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı başlamış olacak. Okula yeni başlayacak minikler, bu yıl okudukları liselerden mezun olanlar ve üniversite tahsiline yeni başlayacak, üniversiteyi bu yıl bitirecek öğrencilerimiz olacak. Bu vesileyle yeni eğitim-öğretim döneminin tüm öğrenci ve velilerimize hayırlı olmasını temenni ederiz.

Evet bir yeni sayının yeni sunuşunu da noktalamak üzereyiz. Türkiye Tohumcular Birliğinin mesleki dergisi TÜRKTOB Dergisi'nin, tüm alt birliklerin ve meslek dostları ile gönül dostu okuyucularımızın sonbahar mevsimini kutlarız. Şimdi şiir defterlerimizi çıkaralım, düşen yapraklarla beraber, pastırma tadında yazın son demlerini karşılamaya hazırlanalım.

Yeni bir sayıda görüşmek dileğiyle...

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ TÜRKTOB DERGİSİ

İmtiyaz Sahibi
Türkiye Tohumcular Birliği Adına
Yıldıray Gençer

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
S. Ahmet Bağcı

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Murat Erciyas

HABER MÜDÜRÜ
Umut Özdil

YAYIN KURULU

Ahmet Balkaya	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Ahmet Tamkoç	Selçuk Üniversitesi
Ali Osman Sarı	GTHB-TAGEM
Ali Üstün	Özel Sektör
Atilla Aşkın	Süleyman Demirel Üniversitesi
Bahriye Gülgün	Ege Üniversitesi
Fahri Harmanşah	Özel Sektör
Gül Yücel	Yalova Üniversitesi
Hasan Çelik	Emekli Öğretim Üyesi
Kamil Yılmaz	Özel Sektör
M. Emin Çalışkan	Niğde Üniversitesi
Mustafa Kan	Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal Araştırma Enstitüsü
Necmi Beşer	Trakya Üniversitesi
Neşet Arslan	Ankara Üniversitesi
Ramazan Ayrancı	Kırşehir Üniversitesi
Süleyman Karahan	Özel Sektör
Taner Akar	Akdeniz Üniversitesi
Ümit Bayram Kutlu	GTHB-BÜGEM

İLETİŞİM BİLGİLERİ
Türkiye Tohumcular Birliği Lizbon (Eski 1065) Cad. 1309 Sok. No.:7/B-1
A.Öveçler - Çankaya - Ankara
Tel.: 312 472 81 72 - 73 | Faks: 312 472 81 93
E-Posta: turktob@turktob.org.tr

FOTOĞRAF SEÇİMİ
Murat Acar

BASKIYA HAZIRLAMA
ajansâlâ
kurumsal yayıncılık | pazarlama iletişimi
312 447 48 25 ajansala@gmail.com

BASIM YERİ
MATTEK Matbaa Basım Yayın Tanıtım Tic.San.Ltd.Şti.
Ağaç İş Sanayi Sit. 1354. Cad. 1362. Sok. No.:35 İvedik / ANKARA
Tel: 312 433 23 10

BASIM TARİHİ
Eylül 2014 | Temmuz - Eylül Sayısı

YAYIN TÜRÜ
Üç Ayda Bir Çıkarılan Yerel Yayın
ISNN No.: 2146-488X

Dergimiz Basın Ahlak Yasası'na uymayı taahhüt eder. Dergimizde yayımlanan reklamların ve yazıların sorumlulukları sahiplerine ait olup Birliğimizin görüşlerini yansıtmamaktadır. Dergide yayımlanan yazılar kaynak gösterilmek koşuluyla diğer yayın organlarında yayımlanabilir. Gönderilen yazılar yayımlansın, yayımlanmasın yazarına iade edilmez.

Dergimiz TDK imla kurallarına uymaktadır.

Dergimiz ücretsiz dağıtılır.
Dergimiz 8000 adet basılıp dağıtılmaktadır.

İçindekiler

Genel Kurula Doğru 1
Yıldıray Gençer

Yayımcıdan 2
Murat Erciyas

Ülkemizde Sertifikalı Asma Fidanı Üretimi ile İlgili Çalışmalar ve Bu Alanda Sağlanan Gelişmeler 4
Prof. Dr. Hasan Çelik

Melezleme Yoluyla Üzüm Islahı Çalışmalarımız 11
Dr. Cengiz Özer - Dr. Yılmaz Boz - Dr. Arif Atak

Üzümün Besin Değeri 18
Prof. Dr. Hüseyin Çelik

Türkiye Sofralık Üzüm Üretimi ve Ticareti 22
Rıza Seyyar

GTHB Bitkisel Üretim Genel Müdürü Mevlüt Gümüş ile Röportaj 24

Tohumluk Üretim İstatistikleri (BÜGEM) 28

Aşı Materyali ile Bulaşan Bağ Hastalıkları 29
Prof. Dr. Salih Maden

Anadolu'da Bağ Bozumu Geleneği 34
Prof. Dr. Rüstem Cangi

Özel Sektör Gözüyle Asma Fidanı Üretimi ve Pazarlama 39
Hakkı Şafak Ses

Bağlarda Salkım Güvesi ve Mücadelesi 42
Dr. F.Özlem Altındişli

Türkiye'de Yeni Bir Domates Zararlısı 45
Hasan Deda Büyüköztürk

Buğday Tarımında Ekim ve Gübreleme 47
İrfan Gültekin

Fidan Üreticileri Tarım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi 50
Dr. Abdullah Kankaya

Ankara'nın Anılarda Yaşayan Bağları ve Bağ Evi Kültürü 52
Prof. Dr. Hasan Çelik

Yaban Domuzu ve Tarım Alanlarına Verdiği Zarar 58
İksan Yılmaz

Yaban Domuzuna (Hınzıra) Çare Var Mı? 59
TÜRKTOB Dergisi

Güllerin Aşılanması ve Kuşburnu 60
Doç. Dr. Bahriye Gülgün

Gesi Bağları Türküsü ve Türkünün Hikayesi 63

Malazgirt'ten Sakarya'ya "Ağustos Zafer Ayı" 64
Doç. Dr. Ahmet Özcan

Birliğimizden ve Alt Birliklerimizden Haberler 66

Tarım Takvimi 77
Münir Öztürk

Basında TÜRKTOB 80

Ödüllü Sorular 82

Bulmaca 83

Tarım Sözlüğü 84

ÜLKEMİZDE SERTİFİKALI ASMA FİDANI ÜRETİMİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR VE BU ALANDA SAĞLANAN GELİŞMELER

Prof. Dr. Hasan ÇELİK
celikh@agri.ankara.edu.tr

1. Giriş

Ülkemizde sertifikalı asma fidanı üretimi ile ilgili çalışmalar, 1980'lerin ortalarında başladığı ve konu bilimsel, teknik ve mevzuat yönüyle yeterince olgunlaştırıldığı halde, sertifikalı fidan üretimi, miktar ve kalite yönüyle bir türlü istenilen düzeye ulaştırılamamış, tersine son yıllarda sertifikalı üretim, yerini bütünüyle standart (kontrollü) üretime bırakmıştır.

Bu durum, hem aşılı asma fidanı üretimi bağlamında fidancılık sektörünün hem de temelini oluşturduğu bağcılık sektörünün geleceğini olumsuz yönde etkilemekte ve belki de en önemlisi, dış ticarette rekabet gücümüzü önemli ölçüde zayıflatmakta, ayrıca ciddi boyutlara ulaşan fidan ithalatı, önemli döviz kaybına yol açmaktadır. Bu açmazın temelinde, ülkemizin koşullarına uygun ve AB mevzuatına uyumlu bir sertifikasyon sisteminin bugüne kadar hayata geçirilememesi yatmaktadır.

2. Sertifikalı Asma Fidanı / Fidan Üretim Materyali Nedir ?

✓ Çeşit/ klon bazında olmak üzere, çeşit ve anacın ismine doğruluğunu,

✓ Bitki Sağlığı Standartları Talimatı'nda konu edilen fidan üretim materyali ile taşınabilen hastalıklar (virüs ve virüs benzerleri, viroidler, bakteri ve bakteri benzerleri, mantarlar) ve zararlılardan (nematodlar, böcekler, akarlar) temiz olduğunu,

✓ TSE tarafından hazırlanan "Asma Çeliği"(TS 4027), "Asma Aşı Kalemi"(TS 4089) ve "Asma Fidanı"(TS 3981) standartlarına uygun olduğunu garanti eden ve bunu belgeleyen özel bir etiket taşıyan aşılı ve aşısız asma fidanları ile fidan üretim materyalleridir.

3. Avrupa Birliği'nde Asma Sertifikasyon Sistemi

Asma, 1968'den beri, sertifikasyon sistemi (EEC Directive "93 of April 1968") içinde yer alan tek odunsu bitki grubudur.

Sertifikasyon sisteminin temelini, iki aşamalı (Toplu Seleksiyon ve Klon Karşılaştırma Bağı) ve iki yönlü (Genetik "Agronomique" Seleksiyon ve Sağlık "Sanitary" Seleksiyonu olarak 10-11 yılda sonuçlandırılan "Klon Seleksiyonu" çalışmaları oluşturmaktadır.

EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organisation) Asma Sertifikasyon Şeması'nı (1992); üye ülkeler, aynı ülke içindeki eyaletler, bölgeler, hatta yöreler, yapılarına özgün değişiklikler yaparak uygulayabilmektedirler.

3.1. Gelişmelerin Tarihçesi

1968 - Directive (L 93 of April 1968): "Marketing of Vegetatively Propagated Grapevine Material" başlıklı bu yönerge, asma eşeysiz çoğaltma materyalini bazik, sertifikalı ve standart olmak üzere üç kategori olarak sınıflandırmıştır.

1971 - Directive # L 71/140 of 22 March 1971: Baz materyal kaynağı olan damızlık parsellerinin en başta fanleaf ve leafroll virüslerinden ari olması gerektiği vurgulanmıştır.

1977 - Directive # L 77/629 of 28 September 1977: Virüs testleri için kullanılabilecek yöntemler; tüm virüsler için odunsu indikatörlerle indeksleme, fanleaf için odunsu indikatörlerin yanı sıra otsu indikatörler ve seroloji olarak öngörülmüştür.

1992 - AB'de Asma Sertifikasyon Şeması'nı uyumlu hale getirmek için toplanan "International Council for the Study of Viruses and Virus-like Diseases of the Grapevine (ICVG) tarafından oluşturulan komite, üye ülkelerdeki farklı sertifikasyon programlarını tartışarak Eylül 1993'te örnek standartları önermiştir. Bu standartlar, daha sonra EPPO tarafından benimsenmiştir.

2005 - Directive # L 164/37 of 23 June 2005: Bu Yönerge'de, sertifikasyona konu olan zararlı organizmalar şöyle tanımlanmıştı:

- Complex of infectious degeneration (Bulaşıcı soysuzlaşma kompleksi): Grapevine fanleaf virüs "GFLV" ve Arabis mosaic virüs "ArMV"

- Grapevine leafroll disease (Asma leafroll hastalığı): Grapevine leafroll-associated virüs "GLRaV-1 ve GLRaV-3"

- Grapevine fleck virus (Asma fleck virüsü): Yalnızca anaçlarda test edilecek.

2008 - EPPO Asma Sertifikasyon Şeması, 2008 yılında "Pathogen-tested material of grapevine varieties and rootstocks" adıyla revize edilmiştir "EPPO Bulletin (2008)38:422-429". Bu şemada, asma eşeysiz çoğaltma materyalleri/bitkileri, renk kodlama sistemi kullanılarak 5 kategori halinde sınıflandırılmıştır:

- Primary Source "Nuclear Stock" (Temel "Çekirdek" Kaynak)
- Pre-basic (Ön-temel)
- Basic (Temel)
- Certified (Sertifikalı)
- Standard (Standart)

3.2. EPPO Asma Sertifikasyon Şeması

KAYNAK BİTKİ (YENİ ÇEŞİT/KLON) ➞ Genetik Seleksiyon + Sağlık Seleksiyonu ⇩
ÇEKİRDEK (NUCLEAR) KOLEKSİYON ➞ Tel seralarda kurulur ve her yıl testlenir. ⇩
Ön Temel (pre-basic) Materyal/Fidan ➞ **Pembe kuşaklı beyaz etiket** ⇩
ÇOĞALTMA (PROPAGATION) PARSELİ ➞ Temiz araziye izolasyona uyulara kurulur. Her yıl testlenir. ⇩
Temel (Basic) Materyal/Fidan ➞ **Beyaz etiket** ⇩
DAMIZLIK (CERTIFIED) PARSEL ➞ Fidan işletmelerinde kurulur, kayıt altına alınır, örnekleme ile testlenir. ⇩
Sertifikalı Materyal/Fidan ➞ **Mavi etiket** ⇩
TİCARİ BAĞ (CERTIFIED VINEYARDS)

3.3. EPPO Asma Sertifikasyon Şemasında Minimum Sağlık Standartları

Biyolojik Testler	Tanımlanan Hastalık
Vitis rupestris St. George	Degeneration, fleck, rupestris stem pitting
C.Franc, P.Noir, other red-berried cultivars	Leafroll
Kober 5BB	Kober stem grooving
LN 33 (1613 C x *Vitis berlandieri)*	Corky bark, enation, LN33 stem grooving
Vitis riparia Gloire de Montpellier	Vein mosaic (Opsiyonel)
110 R	Vein necrosis (Opsiyonel)

Moleküler / Serolojik Testler

Grapevine degeneration complex (mekanik yollarla taşınabilen nepovirüsler): GFLV, ArMV, GCMV, RpRSV,SLRV ve TBRV

Grapevine leafroll complex: GLRaV- 1,2,3,4,5,6,7,9

Grapevine rugose wood complex and related agents: GVA, GVB ve GRSPV

Grapevine fleck disease: GFkV

Phytoplasma-induced diseases (yellow diseases): *Grapevine flavescence dorée phytoplasma, Grapevine bois noir and other yellows phytoplasmas*

Fidan üreticileri için, anaçlık çelik ve kalem kaynağı olarak açıkta kurulan "Damızlık Parsel"lerin, virüs ve benzeri hastalık etmenlerinden olabildiğince korunması için en etkili yol, taşıyıcı (vektör) böceklerin (özellikle yaprak pireleri, yaprak bitleri, unlu bitler) etkili olarak kontrol edilmesidir. Bu amaçla hem ilaçlı mücadele hem de yabancı ot kontrolü yapılmaktadır. Bunların yanı sıra, toprak kaynaklı taşıyıcıların da (*Xiphinema* "Kamalı" ve *Longidorus* "İğne" nematod cinsleri) kontrolüne yönelik etkili önlemler alınmaktadır.

4. NAPPO (*North American Plant Protection Organization*) Asma Sertifikasyon Şeması

Asma sertifikasyonu için ABD'de benimsenen aşağıdaki şema, bazı eyaletlerde zorunlu, bazılarında ise isteğe bağlı olarak uygulanmaktadır.

YENİ ASMA SELEKSİYONLARI (*NEW GRAPE SELECTIONS*) ⇩
NUCLEAR COLLECTIONS (*ÇEKİRDEK KOLEKSİYONLAR*) ⇩
ELITE COLLECTIONS (*ELİT KOLEKSİYONLAR*) ⇩
FOUNDATION VINEYARDS (*ANA DAMIZLIK BAĞLARI*) ⇩
REGISTERED FOUNDATION VINES (*ANAÇ-KALEM DAMIZLIKLARI*)

5. Ülkemizde Sertifikalı Asma Fidanı Üretimi ile İlgili Gelişmeler

5.1. Yasal Mevzuat

Ülkemizde asma fidanı sertifikasyonu ile ilgili uygulamalar, 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca hazırlanarak 03.07.2009 tarihinde (27277 sayılı RG) yürürlüğe giren ve iki kez (25.05.2012/28303 ve 12.03.2013/28585) değişikliğe uğrayan "*Asma Fidanı ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ile Pazarlaması Yönetmeliği*"ne ve buna bağlı "*Meyve ve Asma Fidanı ile Üretim Materyallerinde Bitki Sağlığı Standartları Talimatı'na(2014)*", *Tohumculuk Hizmetleri Uygulama Talimat'ına(2014-5) ve Ön Temel ve Temel Çilek Fidesi, Üretim Materyali ve Fidan Üretimlerinde Bakanlıkça Yetkilendirme Talimatı*'na göre yürütülmektedir.

Diğer yandan, söz konusu Yönetmelik, *Bağcılık Yönetmeliği* (30.12.2006/36392), *Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği* (13.01.2008/26755-Değişiklikler:14.09.2008/26997,17.12.2009/27435, 12.05.2012/28290) ve *Bitki Pasaportu Sistemi ve Operatörlerin Kayıt Altına Alınması Hakkında* Yönetmelik (12.01.2011/27813) ve *Bitki Karantinası Yönetmeliği* (03.12.2011/28131-Beş kez değişikliğe uğramıştır.) tarafından da desteklenmektedir.

5.2. Gelişmelerin Tarihçesi

1983-TSE tarafından asma-meyve fidanı ve fidan üretim materyallerine ait standart hazırlama çalışmalarının başlatılması,

1987-Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca sertifikalı asma-meyve fidanı üretimine yönelik çalışmaların başlatılması,

1990-Ülkemizde ticari olarak yetiştirilen asma ve meyve çeşitlerinin ilk toplu tescili,

1991- "Fidan Sertifikasyonunun Genel Esasları Hakkında Talimat"ın yürürlüğe girmesi,

1997- "Meyve-Asma Çeşit/Anaç Damızlığı, Fidan Üretim Materyali ve Fidanlarının Sertifikasyonuna Ait Genel Esaslar Tebliği"nin (Dayanak: Yürürlükten kalkan 308 ve 6968 sayılı Kanunlar) yürürlüğe girmesi,

2009- "Asma Fidanı ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ile Pazarlaması Yönetmeliği"nin (Dayanak: 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu) yürürlüğe girmesi,

2010- TAGEM tarafından hazırlanan "Meyve-Asma Baz Materyalleri AR-GE Merkezi Projesi"nin, DPT tarafından kabul edilmesi. Projenin 2010-2013 yıllarını kapsayan ilk aşamasında sertifikasyon sisteminde görevli 7 araştırma kuruluşuna, 1 ve 2 no.lu damızlık parsellerinin kurulması için 9,9 milyon TL ödenek aktarılmış, 2014 yılında ise projeye, sertifikasyon sisteminde yer alan tüm kurum ve kuruluşlar dahil edilmiştir.

2013- FİDAN AŞ'nin (Fidan Üreticileri Tarım Sanayi ve Ticaret AŞ) kurulması. Şirket, meyve ve asma fidanı üreticilerinin, sertifikalı fidan üretim materyali (aşı gözü/kalemi, anaçlık çelik, köklü anaç) ihtiyacını karşılamak üzere, 3 no.lu damızlıkların kurulması amacına yönelik olarak Fidan Üreticileri Alt Birliğinin (FÜAB) 65 üyesinin ortaklığı ile 27 Mayıs 2013 tarihinde kurulmuştur. Bu çalışmalar için kullanılmak üzere, GTHB TİGEM Genel Müdürlüğüne bağlı Karacabey (900 da), Dalaman (600 da) ve Çukurova (500 da) işletmelerinden kiralanan toplam 2.000 dekar arazi üzerinde damızlıkların kurulması çalışmalarına 2014 yılı itibarıyla başlanmıştır.

5. 3. Asma Fidanı Sertifikasyon Şeması

Asma Fidanı ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği'nde yer alan şema, "EPPO (1992) Sertifikasyon Şeması" esas alınarak hazırlanmıştır.

KLONLAR/YENİ ÇEŞİTLER ⇩
SAĞLIK SELEKSİYONU (Testleme ve Arındırma) ⇩
KAYIT ALTINA ALMA ⇩
ÇEKİRDEK KOLEKSİYONLAR (Tel Serada Koruma ve Her Yıl Testleme) (1 NO. LU ÜNİTE) ⇩
ÖN-TEMEL "PRE-BAZ" FİDANLAR (Pembe-Mor Bantlı Beyaz Etiketli) ⇩
ANA DAMIZLIK PARSELİ (Dış Koşullarda Koruma ve Her Yıl Testleme) (2 NO. LU ÜNİTE) ⇩
TEMEL "BAZ" FİDANLAR (Beyaz Etiketli) ⇩
ANAÇ-KALEM DAMIZLIK PARSELLERİ (Fidan İşletmelerinde Kurulur) (3 NO. LU ÜNİTE) ⇩
SERTİFİKALI FİDANLAR (Mavi Etiketli) ⇩
TİCARİ BAĞLAR

Sertifikalı aşılı asma fidanı üretim altyapısı, aşamaları ve sertifika etiketleri Fotoğraf 1-16'da, aşısız ve aşılı temel fidanlar ile etiketleri ise Fotoğraf 17-19'da görülmektedir.

Fotoğraf 1. Anaç Damızlığı

Fotoğraf 2. Kalem Damızlığı

Fotoğraf 3. Aşı Kalemlerinin Hazırlanması

Fotoğraf 4. Anaçlık Çelikler

Fotoğraf 5. Termoterapi

Fotoğraf 6. Aşı Ünitesi

Fotoğraf 7. Aşıların Parafinlenmesi

Fotoğraf 8. Aşıların Katlanması

Fotoğraf 9. Aşıların Kaynaştırmadan Çıkarılması

Fotoğraf 10. Fidanlıkta Masura Yapımı

Fotoğraf 11. Fidanlıkta Malç Serilmesi

Fotoğraf 12. Aşıların Dikimi

Fotoğraf 13. Fidanlık

Fotoğraf 14. Tüplü Fidanlar

Fotoğraf 15. Sertifikalı Fidanlar

Fotoğraf 16. Sertifikalı (mavi) ve Standart (sarı) Fidan Etiketleri

Fotoğraf 17. Aşısız (anaç) Temel Fidanlar

Fotoğraf 18. Aşılı Temel Fidanlar

Fotoğraf 19. Temel Kategoride Fidan (anaç ve çeşit) Etiketleri

5.4. Asma Fidanı / Çoğaltım Materyallerinde Bitki Sağlığı Standartları

Virüs

Kısa boğum hastalığı (*Grapevine fanleaf nepovirus*-GFLV)
Strawberry latent ring spot nepovirus-SLRSV
Arabis mozaik hastalığı (*Arabis mosaic nepovirus-ArMV*)
Domates siyah halka hastalığı (*Tomato black ring nepovirus*-TBRV)
Ahududu halka leke hastalığı (*Raspberry ring spot nepovirus*-RpRSV)
Grapevine leafroll associated ampeloviruses (GLRaV)
Grapevine vitivirus A (GVA)
Grapevine fleck maculovirus (GFkV)
Grapevine rupestris stem pitting associated foveavirus (GRSPV)

Bakteri

Bağlarda kök uru "Bağ kanseri" (*Agrobacterium vitis*)
Asmada isilik marazı (Xylophilus ampelinus)
Pierce's hastalığı (*Xylella fastidiosa*)
Candidatus Phytoplasma vitis (*Flavescence dorée*)
Bois Noir fitoplazma (*Candidatus Phytoplasma solani*)

Nematod

Kök ur nematodları (*Meloidogyne spp.*)
Turunçgil nematodu *(Tylenchulus semipenetrans)*
Kamalı nematodlar (*Xiphinema index, Xiphinema italae, Xiphinema diversicaudatum*)
Reniform nematod (*Rotyilenchulus reniformis*)
İğne nematodları (*Longidorus attenuatus, Longidorus elongatus*)

Böcek ve Akar

Bağ filokserası (*Viteus vitifolii*)
Kambur üçgen böceği (*Cerasa bubalus*)
Avrupa kırmızı örümceği (*Panonychus ulmi*)

Fungus

Kav (*Phaeacremonium spp.*'un asmada patojen olan türleri, *Paeomonie-lla chlamydospora, Cylindracarpon spp.*'un asmada patojen olan türleri, *Stereum hirsitum, Phellinus igniarius*)
Eutypa geriye doğru ölüm hastalığı (*Eutypa lata*)
Ölü kol (*Phomopsis viticola*)
Rosellinia kök çürüklüğü (*Rosellinia necatrix*)
Armillaria kök çürüklüğü (*Armillaria mellea*)

5.5. Asma Fidanlarında / Çeliklerinde Bitki Karantinasına Tabi Patojenler

Virüsler	Mantarlar
Grapevine fanleaf nepovirus	*Phymatotrichopsis omnivora* (Teksas kök çürüklüğü)
Arabis mosaic nepovirus	*Elsinoe ampelina* (Antraknoz)
Grapevine leafroll complex	NEMATODLAR
Tomato black ring nepovirus	*Meloidogyne spp.* (Kök ur nematodları)
Strawberry latent ring spot nepovirus	*Xiphinema spp.* (Kamalı nematodlar)
Raspberry ring spot nepovirus	BÖCEKLER
BAKTERİLER VE FİTOPLAZMALAR	*Viteus vitifolii* (Bağ filokserası)
Agrobacterium vitis (Bağ kanseri, Asma kök kanseri)	*Graphocephala atropuctata* (X.fastidiosa'nın vektörü)
Xylella fastidiosa (Pierce's hastalığı, Asma vebası)	*Scaphoideus titanus* (F.dorée'nin vektörü)
Grapevine Flavescence dorée phytoplasma	
Xylophilus ampelinus (Asma isilik marazı)	

5.6. Damızlık Parsellerinde İzolasyon Mesafeleri

1 NO.LU ÜNİTE (ÇEKİRDEK KOLEKSİYON).....Tel serada kurulmalıdır.
2 NO.LU ÜNİTE (ANA DAMIZLIK PARSELİ).....Sertifikasyon dışındaki materyalden en az 300 m.
3 NO.LU ÜNİTE (ANAÇ/KALEM DAMIZLIĞI).....Sertifikasyon dışındaki materyalden en az 20 m.
FİDAN ÜRETİM PARSELLERİ.....Sertifikasyon dışındaki materyalden en az 8 m.

İzolasyon mesafesinin yeterli olması durumunda, her üç kademedeki asma damızlıklarının, en fazla 25 yıl kullanılabilmesi öngörülmektedir.

5.7. Bitki Sağlığı Kontrol Kuruluşları

1 ve 2 No.lu Damızlıklar

Damızlık Sahibi	Kontrol Kuruluşu
Antepfıstığı Araştırma İstasyonu Gaziantep	Biyolojik Mücadele Araşt. İst./Adana
Atatürk Bahçe Kült. Mer. Ar. Enst./Yalova	Zirai Mücadele Araştırma İst./İzmir
Doğu Akdeniz Geçit Kuş. Tar. Araştırma İstasyonu/K.Maraş	Biyolojik Mücadele Araştırma İst. Adana
Bağcılık Araşt. İstasyonu/Manisa	Zirai Mücadele Araştırma İst./İzmir
Bahçe Kültürleri Araştırma İst. Erzincan	Zirai Mücadele Mer. Araş. Enst. Ankara
Bağcılık Araştırma İstasyonu Tekirdağ	Zirai Mücadele Araştırma İst./İzmir
Bahçe Kültürleri Araşt. İst. Mersin	Biyolojik Mücadele Araşt. İst./Adana
Kayısı Araştırma İstasyonu-Malatya	Biyolojik Mücadele Araşt. İst./Adana
Fidan ve Fide Test Merkezi Karacabey-Bursa	Zirai Müc. Araştırma İst./İzmir
Beta Ltd.Şti./Adana	Biyolojik Mücadele Araşt. İst./Adana

3 No.lu Damızlıklar

Damızlık Sahibi	Kontrol Kuruluşu
Tüm fungal, bakteriyel ve viral etmenler	Bağcılık Araştırma İstasyonu/Manisa
Tüm etmenler	Bağcılık Araştırma İstasyonu/Tekirdağ

5.8. FÜAB'a Tahsis Edilen Ön Temel Materyaller ve Temel Fidanlar (2014)

Üretici Kuruluş	Ön Temel Materyal		Toplam	Temel Fidan		Toplam
	Anaç	Aşı Gözü		Anaç	Çeşit	
Manisa Bağ. Araş. İst.	495	1.155	1.650	990	150	1.140
Tekirdağ Bağ. Araş. İst.	125	49	174	-	-	-
Erzincan Bah. Kül. Ar. İst.	-	-	-	-	100	100
Yalova Atatürk B.K.M.A.E.					6	6
Toplam	620	1.204	1.824	990	256	1.246

5.9. Sertifikalı Asma Fidanı Üretim ve Kullanım Desteği (2014)

Sertifikalı Fidan Üretim Desteği (Faiz İndirimli Tarımsal Kredi):

Sertifikalı asma fidanı üretimine yönelik olarak hem yatırım hem de işletme projelerine %100 faiz indirimi uygulanmaktadır.

Sertifikalı Fidan Kullanım Desteği		
	Normal Fidan	Virüssüz Fidan
Sertifikalı Fidan	230	330
Standart Fidan	100	150

Destek Uygulamalarına Yönelik Öneriler:

• Aşılı ve aşısız (anaç) fidanlara farklı destek uygulanmalı ve aşısız fidan desteği, hem sertifikalı hem de standart fidanlarda, aşılı fidan desteğinin 1/3'ünü aşmamalıdır.

• Yerli fidan standart dışı kabul edilerek hiçbir şekilde standart fidan kullanım desteğinden yararlandırılmamalı, hatta ticarete konu üretimi yasaklanmalıdır.

• Geçmişteki uygulamanın sektörün gelişimine sağladığı önemli katkılar dikkate alınarak Sertifikalı Fidan Başına Destek Primi Uygulaması'na yeniden dönülmelidir.

6. Sonuç

Ülkemizde sağlıklı işleyen bir asma fidanı sertifikasyon sisteminin kurulmasına ve geliştirilmesine yönelik olarak AB'nin gelişmiş bağcı ülkelerinde (Fransa, İtalya, Almanya) benzer örnekleri görüldüğü gibi, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının ilgili birimleri (BÜGEM, TAGEM, TİGEM) ile TÜRKTOB'a bağlı Fidan Üreticileri Alt Birliği (FÜAB) ve Bakanlıkça yetkilendirilen özel (Fidan AŞ, Beta Ltd.Şti. gibi) ve resmi (üniversiteler) kurumların/kuruluşların kaynakları birleştirilerek oluşturulacak bir "Asma Islah ve Sertifikasyon Merkezi"nin ve bu merkeze bağlı olacak bölgesel birimlerin (istasyonların) acilen hayata geçirilmesi, ülkemiz asma fidancılığının ve bağcılığının sağlıklı temeller üzerinde geleceğe taşınmasına önayak olacaktır.

Kaynaklar

Al Rwahnih, M. 2010. Overview of Grape Certification Programs in the European Union (EU). Foundation Plant Services, Univ., of California, Davis. Power Point Presentation.

Argun, N., Momol, M.T., Maden, S., Momol, E.A., Reid, C.L., Çelik, H., Burr, T.J., 2002. Characterization of Agrobacterium Strains Isolated from Turkish Grape Cultivars in the Central Anatolia Region. Plant Disease 86 (2): 162-166.

Azeri, T., 1983. Ülkemiz Bağcılığında Virüs Sorunu ve Virüssüz Bağ Üretim Programı. Bornova Zir. Müc. Araş. Enst. Müd. Yıllığı 1 (1): 61-69.

Çelik, H., Marasalı, B., Demir, İ., Erdiller, G., 1991. Virüssüz Asma Üretim Materyali Elde Edilmesi, Muhafazası ve Dağıtımı. Türkiye I. Fidancılık Sempozyumu Bildiri Kitabı: 69-78, 26-28 Ekim 1987, Tokat.

Çelik, H., Marasalı, B., Söylemezoğlu, G., Gürsoy, Z., Göktürk Baydar, N., Yüksel, İ., Gökçay, E., Karlı İlbay, A., İlhan, İ., 2000. Türkiye'de Virüssüz Sertifikalı Asma Fidanı Üretim Tekniğinin Geliştirilmesi (EUREKA EU 679 VITIS), TÜBİTAK-TOAG 1108 No.lu Proje Rap., Ankara, 66 s.

Çelik,H., Söylemezoğlu,G., Ertunç,F., Dursunoğlu,Ş., Akbaş,B., 2006. Clonal Micropropagation of Main Grape and Rootstock Varieties of Turkish Viticulture for Obtaining Virus-Free Basic Nursery Stocks. 9th.Inter. Conf. on Grapevine Genetics and Breeding, 2-6 July 2006, Udine-Italy.

Gürsoy, Z., 1991. Termoterapi ve Meristem Kültürü Yöntemleriyle Virüssüz Asma Materyali Elde Edilmesi Üzerine Araştırmalar. (Doktora Tezi), Manisa Bağcılık Araş. Ens. Müd. Yayınları,42s.

Ünal, A., Özer, C., Karahan, A., Söylemezoğlu, G., Atak, A., Karadoğan, B., Benlioğlu, K., 2013. Ülkemizde Yetiştiriciliği Yapılan Ekonomik Öneme Sahip Bazı Üzüm Çeşitleri ve Amerikan Asma Anaçları ile Klonlarının Virüsler ve Agrobacterium vitis Yönünden Arındırılması, Tanımlanması ve Yeni Üzüm Çeşitlerinin Geliştirilmesi. TÜBİTAK 1007 (107G116) No.lu Proje Sonuç Raporu.

Yüksel,B., 2007. Avrupa Birliği'nde Asma ve Meyve Sertifikasyon Sistemi AB Uzmanlık Tezi. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 148 s.

MELEZLEME YOLUYLA ÜZÜM ISLAHI ÇALIŞMALARIMIZ

Dr. Cengiz Özer[1], Dr. Yılmaz Boz[2], Dr. Arif Atak[2]
[1] Bağcılık Araştırma İstasyonu Müdürlüğü - Tekirdağ
[2] Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü - Yalova

Giriş

Üzümler dünyada yaklaşık 7,5 milyon ha alanda ve 70 milyon ton üretim miktarı ile en yaygın olarak yetiştirilen tarımsal ürünler içerisinde yer almaktadır. Yaklaşık 5000 yıldır geniş bir coğrafyada farklı değerlendirme şekillerine yönelik olarak yetiştirilen bu türde çeşit sayısının oldukça fazla olması doğaldır. Üzümler esas olarak sofralık, şaraplık ve kurutmalık değerlendirme şekillerine yönelik olarak yetiştirilmektedir. Bunların yanı sıra üzümler pekmez, pestil, hardaliye gibi yerel ürünlere işlenmekte olup bazı çeşitlerin yaprakları da sarma yapımında kullanılmaktadır. Farklı değerlendirme şekilleri için istenen niteliklerin farklı çeşitlerde öne çıkması yüksek genetik çeşitliliğin günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır. Sofralık üzüm çeşitlerinin iri taneli, iri ve seyrek salkımlı, görünüm ve tat açısından cazip olması; şaraplık üzüm çeşitlerinin şaraba işleme için yeterli şeker ve diğer bileşenleri içermesi, yüksek şıra verimi; kurutmalık çeşitlerin ise yüksek verimli, ince kabuklu ve kurutmaya uygun fiziksel özellikler olması istenir. Renk, şarap tipi, olum zamanı gibi diğer seçenekler de eklenince alternatif olarak bulunması gereken çeşit sayısı doğal olarak artmaktadır. Günümüzde asma çeşit/genotip sayısının on beş bin dolayında olduğu tahmin edilmektedir. Bununla birlikte bu sayının önemli bir kısmının sinonim çeşitler olduğunu kabul etmek gerekir.

Asma popülâsyonu içerisinde yer alan çeşitlerin birçoğu doğal seleksiyon yoluyla günümüze ulaşmıştır. Çekirdeklerden gelen veya mutasyonlarla farklılaşmış bireyler içerisinden değerlendirme şekline en uygun ve sağlıklı olanlar seçilmiş, vejetatif yollarla çoğaltılmış ve yayılmışlardır. Mevcutlardan daha üstün niteliklere sahip yeni üzüm çeşitlerini elde etme heves ve heyecanı veya sorunları aşma yönündeki çabalar, ıslah yoluyla birçok yeni çeşidin geliştirilmesini sağlamıştır. Farklı genetik yapıya sahip ve ıslah hedefine uygun olan iki birey arasındaki doğal veya kontrollü olarak tozlama ile elde edilen popülasyondan seçim yapılması esasına dayanan melezleme ıslahı bu çalışmaların esasını oluşturmuştur.

Dünyada Melezleme Islahı İle Yeni Üzüm Çeşitleri Geliştirme Çalışmaları

İnsan hareketleri ile birlikte asma bitkisi taşındığı yeni coğrafyalarda farklı kültürlerle ve tehditlerle karşılaşmıştır. En bilinen örnek Amerika kıtasından Avrupa'ya taşınan filoksera zararlısının meydana getirdiği büyük zarardır. Çok geniş bir alanda bağların aniden çökmesine yol açan bu zararlının geldiği bölgede önemli zarar yapamaması Amerikan asmalarının anaç olarak kullanılmasını akla getirmiştir. Bu anaçların kullanılmaya başlanması ile birlikte bu sefer toprak ve üzerindeki çeşitlerle uyum sorunları yaşanmaya başlamıştır. Değişik Amerikan asma türleri kendi aralarında veya vinifera çeşitleri ile melezlenerek farklı toprak tipleri için uygun, üzerindeki çeşide farklı etkileyen melez asma anaç çeşitleri elde edilmiştir. Önemli bağcı ülkelerde başlatılan bu çalışmalar 20. yüzyılın ortalarına kadar sürdürülmüştür.

Bağcılık açısından kritik koşulların bulunduğu yörelerde yetiştiricilik yapabilmek için bu koşullarda yetişebilecek yeni çeşitlerin geliştirilmesi diğer bir ıslah hedefi olmuştur. Kuzey Amerika, Rusya, Çin gibi ülkelerde soğuğa dayanıklı çeşitler, dayanıklı türlerin melezleme programında yer almasıyla elde edilmişlerdir. Ticari anlamda bağcılığın yayılmasıyla birlikte bazı hastalık ve zararlılar bağlarda önemi kayıplara neden olmuş ve bunlarla ilaçlı mücadele maliyetin önemli bir kısmını oluşturmuştur. Yine özellikle külleme ve/veya mildiyö hastalıklarına dayanıklı türlerin veya melezlerinin melezleme programlarında kullanılmasıyla dayanıklı veya tolerant çeşitlerin elde edilmesi çalışmaları devam etmektedir.

Değerlendirme şekillerine yönelik olarak çeşit geliştirme çalışmalarına bakıldığında şaraplık üzüm sektöründe geleneksel yapının korunduğu, mevcut çeşitler ile üretime devam edildiği görülmektedir. Sofralık üzüm sektörünün daha dinamik ve yeni çeşitlere açık ve ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Son yıllarda dünyada ve ülkemizde sofralık üzümlere talep artmaktadır. Sofralık üzümlerin daha önce belirtildiği gibi iri tane, iri ve seyrek salkım, cazip tane rengi, tat ve aromaya sahip olması istenir. Yüksek verim, sağlam yapı, erkencilik veya geçcilik rekabet şansını artıran diğer unsurlardır. Sofralık üzümlerde ana ayrım kriteri ise çekirdeklilik durumudur. Çekirdeksiz üzümler yeme kolaylığı açısından daha çok tercih edilmektedir.

Sofralık üzümlerde çekirdeksizlik dendiğinde esas olarak mutlak anlamda çekirdeksizlik değil embriyo gelişmesinin belli bir dönemde kesintiye uğrayıp iz halinde kalması ile karakterize olan stenospermik çekirdeksizlik anlaşılmaktadır. Bu tip üzümler doğal yapıları gereği genellikle küçük taneli oldukları için hormon (gibberellik asit) ve diğer kültürel (sulama, seyreltme, bilezik alma vb.) uygulamalar ile irileştirilmektedir. Dünyada ve ülkemizde en bilinen ve yaygın çekirdeksiz çeşit olan, üretimde ve pazarda da lider konumda olduğumuz Sultani Çekirdeksiz çeşidimiz bu tür yetiştiriciliğe en iyi örnektir.

Araştırmacılar yeni geliştirilen veya geliştirilmeye çalışılan çekirdeksiz çeşitlerde mevcut çeşitlerin iriliğini aşmaya yönelik bir çaba içerisinde olup bunu bir de renk, olum zamanı, misket aroması gibi ilave özelliklerle taçlandırmaya çalışmaktadırlar. Günümüzde özellikle taze ürünlerde muhafaza ve raf ömrünün uzun olması çok aranan diğer bir özelliktir. Güney yarım küredeki Şili, Arjantin, Güney Afrika gibi sofralık üzüm üreticisi ülkeler Avrupa ve ABD gibi uzak bölgelere gemi ile ürün gönderdikleri için dayanıklılık ve hedef ülkelerdeki pazara giriş zamanına göre hasat tarihleri önemli rol oynamaktadır. Sultani çekirdeksiz çeşidimizin esas oyuncu olduğu çekirdeksiz sofralık üzüm pazarında melezleme ıslahı ile geliştirilen yeni çeşitler farklı özellikleri ile rol çalmaya başlamıştır. Sofralık üzüm pazarında çekirdekli çeşitleri hiçbir zaman gözardı edemeyiz. Sağlık açısından faydalı kimyasal maddeleri renkli üzümlerin kabuğunda ve çekirdeklerinde daha yoğun olarak taşıyan bu çeşitlere son zamanlarda talep artmaktadır. Bu tip üzümler içerisinde çok iri taneli, erken veya geç oluma eren, dayanıklı yapıda, renk ve tat açısından cazip, tane eti az sulu olanlar tercih edilmektedir.

Sofralık üzümde önemli ülkeler olan Çin, Türkiye, İtalya, Şili, Güney Afrika, ABD, Arjantin ve pazar payını artırmak isteyen İspanya, Fransa, Portekiz ve İsrail'de yeni çeşit geliştirme çalışmaları hız kazanıp rakip ülkelerdeki programlar sıkı bir şekilde takip edilmektedir. Kamu ve üniversite araştırma merkezlerinin yanı sıra özel araştırma şirketleri de bu alanda ağırlıklı çalışmalar yürütmektedir. Tescilli çeşitlerle birlikte ümitvar melez bireylerin de tanıtımları internet sitelerinde yapılmakta ve tarla günleri düzenlenmektedir.

Asma bitkisi çok yıllık bir tür olduğu için melezlemeler programın hedefine uygun seçilen iki ebeveynin arasında yapılmakta, elde edilen F1 hibrid popülasyonu arasından seçilen bitkilerden ikinci aşamada da veri alındıktan sonra seleksiyon yapılmaktadır. Son yıllarda süreci kısaltmak ve en doğru seçimi yapabilmek için moleküler markörler yardımıyla seleksiyon yönteminden yararlanılmaya çalışılmaktadır. Çekirdeksiz birey oranının daha yüksek olduğu çekirdeksiz x çekirdeksiz ebeveyn melezlemelerinden sonra embriyo kurtarma teknikleri ile elde edilen fertlerin sayısı artırılmaktadır. Poliploidinin taneleri irileştirici etkilerinden faydalanılarak Özellikle Uzak Doğu'da özellikle çekirdeksiz yeni çeşitler geliştirilmektedir.

Türkiye'de Melezleme Islahı ile Yeni Üzüm Çeşitlerinin Geliştirilmesi Çalışmaları

Ülke bağcılığını geliştirmek amacıyla ülkesel anlamda projelerin yürütüldüğü dönemde 1973 yılında başlatılan çalışmalarda Tekirdağ Bağcılık Araştırma İstasyonu ve Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsünde melezleme ıslahı ile yeni üzüm çeşitlerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Konu ile ilgili yurt dışında eğitim çalışmalarında bulunan değerli meslek büyüklerimiz Cemal Barış ve İsmet Uslu bu çalışmalara öncülük etmişlerdir.

Tekirdağ Bağcılık Araştırma İstasyonunda öncelikli hedef yeni çeşitlerin çekirdeksiz olması ilave olarak erken veya geç dönemde olgunlaşması olarak belirlenmiştir. Doğal olarak melezleme kombinasyonlarında en az bir ebeveynin çekirdeksiz çeşit veya genotip olmasına dikkat edilmiştir. Yalova'da başlatılan çalışmalarda ihracata yönelik üstün niteliklere sahip ilk ve son turfanda üzüm çeşitleri ile iri taneli çekirdeksiz yeni sofralık çeşitlerin geliştirilmesi hedeflendiği için öncelikle erkenci veya geççi çekirdekli çeşitlerle melezlemelere başlanmış daha sonra çekirdeksizler melezleme programına alınmıştır.

Bu çalışmalarda Tekirdağ'da oluşturulmaya başlanan Milli Koleksiyon Bağındaki ve her iki kurumdaki yerli ve yabancı çeşit koleksiyonlarındaki genetik kaynaklar melezleme programlarında ebeveyn olarak kullanılmıştır. Gösterilen çabalar meyvelerini vermiş, 1990 ve 1997 yılları arasında Tekirdağ Bağcılık Araştırma İstasyonu 5 çeşidi Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü 8 çeşidini tescil ettirmiştir. Tescil edilen çeşitler içerisinde özellikle erkenci olan iki çeşit Trakya İlkeren ve Yalova İncisi Güney sahil kuşağında hızla yayılmıştır. Bu arada Tekirdağ'da 1986 yılında külleme ve mildiyö hastalıklarına dayanıklı yeni üzüm çeşitlerinin elde edilmesi çalışmaları başlatılmıştır. Karadeniz yöresinden getirilen dayanıklı/tolerant genotiplerden yararlanılarak hastalıklara dayanıklı yeni çeşitler elde edilmesi planlanmıştır. Her iki kurumda yürütülen projelerde görev alan personelde bazı değişiklikler olmakla birlikte çalışmalar öngörüldüğü şekilde devam ettirilmiş ve 2011 yılında Tekirdağ Bağcılık Araştırma İstasyonu 5 çeşidini Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü 6 yeni çeşidini 2013 ve 2014 yıllarında tescil ettirmiştir. Tekirdağ Bağcılık Araştırma İstasyonu tarafından son olarak tescil ettirilen çeşitlerden Özer Karası hastalıklara tolerant çeşit eldesi çalışmalarının sonucudur. Bu arada yeni üzüm çeşit geliştirme çalışmalarına üstün nitelikli sofralık ve erken olgunlaşan kurutmalık çeşit eldesi amaçlı olarak Manisa Bağcılık Araştırma İstasyonunda başlanmış olup elde edilen F1 bitkilerinden seçilen ümitvar adayların ileri aşama gözlem ve veri alımları devam etmektedir. Tekirdağ ve Manisa'da çekirdekli x çekirdeksiz melezlemelerinin yanı sıra çekirdeksiz x çekirdeksiz melezleri embriyo kurtarma tekniği ile yaşatılarak elde edilen F1 populasyonlarında seleksiyon çalışmaları yapılmıştır. Her iki kurumdaki melez popülasyonlardan bazı parametrelerin kalıtımları, genotipik ve fenotipik korelasyonları ile ilgili bilgiler TÜBİTAK-KAMAG 1007 Projesi kapsamında elde edilmiştir. Tekirdağ Bağcılık Projesi Araştırma İstasyonunun yeni çeşit adayları için tescil sürecinin devam ettiğini ayrıca belirtmek gerekir. Elde edilen yeni çeşitler ve melez F1 populasyonları ebeveynlerin belirlenmesi, markerler yardımıyla seleksiyon, hastalığa dayanıklılığın mekanizması gibi konularda yapılan veya yapılmakta olan çalışmalara zemin hazırlamıştır.

Sonuç

Şaraplık üzüm pazarında daralmalar yaşanması, iklim değişikliği ile birlikte bağ alanlarının sofralık yetiştiricilik amaçlı değerlendirmeye uygun hale gelmesi, lojistik ve muhafaza teknolojisinin gelişmesiyle birlikte ticaret hacminin büyümesi sofralık üzüm pazarında rekabetin artmasına yol açmıştır. Geleneksel çeşitlerin yerine yeni çeşitlerin sunulmasıyla birlikte pazarda etkili olmak üreticiler için önem kazanmaktadır. Bu nedenle yeni çeşitlerin eldesine yönelik çalışmaların ivme kazandığı görülmektedir. Ülkemizde de bu çalışmaların devam ettirilmesi aşağıdaki konulara ağırlık verilmesiyle birlikte önem taşımaktadır.

1- Bitki ıslahında aranan bütün özellikleri taşıyan mükemmel çeşitlere ulaşmak verim ve kalite parametreleri poligenik olduğu için mümkün değildir. Dolayısıyla mevcutların üzerinde en iyiye ulaşmak için ıslah çalışmalarına devam edilmesi gerekmektedir. Elde edilen yeni genotiplerin de melezleme programlarında kullanılması farklı ve üstün fertlerin ortaya çıkmasını kolaylaştıracaktır.

2- DNA markörleriyle erken seleksiyon yöntemlerinin asma ıslahında kullanılmasıyla çeşit geliştirme daha kısa sürede ve daha güvenilir sonuçlarla tamamlanacaktır. Çekirdeksizlik, biotik ve abiotik stres koşullarına dayanıklılık, kalite parametreleri ile ilgili markerlerin belirlenmesi ve bunların ıslahta kullanımları ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmelidir.

3- Üzüm ıslahı konusunda geri kalmamak için ve bu konuda çalışan araştırmacıların bitki ıslahı ve genetik konularının yanı sıra yeni teknolojiler ile ilgili güncel bilgileri edinmeleri sağlanmalıdır. Islah çalışmaları sırasında elde edilen verilerin kalıtım ile ilgili analizlerde değerlendirilmesine önem verilerek bu bilgiler ilerideki çalışmalarda kullanılmalıdır.

4- Islah sürecinin tamamlanmasını beklemeden çeşitlerin ve adayların tanıtımına ve haklarının devredilmesine önem verilmelidir. Çünkü çok yıllık bir bitki olan asmada çeşit tescili, tescilden sonra damızlıkların oluşturulması, sertifikasyon kontrolleri ile birlikte ıslahçı hakkı süresi olan 30 yılın önemli bir kısmı geçmektedir. Bu çeşitleri alacak kurumların ticari olarak beli bir üretim potansiyeline ulaşmaları için geçecek süre de göz önüne alındığında yeni çeşitler sektör için cazibesini kaybetmektedirler.

5- Hastalıklara dayanıklı yeni çeşit eldesi amacıyla melezleme yoluyla elde edilen yeni çeşitler kalite özellikleri nedeniyle yaygınlaşamamıştır. Diğer karakterlerde olduğu gibi hastalıklara dayanıklılık açısından da ilgili genleri taşıyan lokuslarla ilgili genetik haritalar ortaya konmuş durumdadır. Markörler yardımıyla homozigot dayanıklı fertlerin seçilmesi bunların vinifera çeşitleri ile geriye melezlemeleri ile dayanıklı ve kaliteli çeşitlerin elde edilmesine çalışılmalıdır.

6- Melezleme çalışmalarında koleksiyonların büyük önemi vardır. Koleksiyonlarda bulunan genetik kaynaklar klasik ve modern yöntemlerle (moleküler marker destekli, in vitro çalışmaları) taranarak ortaya konan ıslah açısından kullanılabilecek özellikleri ortaya konmalıdır. Yurt dışındaki koleksiyon merkezleri ile materyal alışverişi geliştirilmelidir.

Tekirdağ Bağcılık Araştırma İstasyonunda geliştirilen Yeni Üzüm Çeşitleri: Barış, Güz Üzümü (261), Tekirdağ Sultanı, Bozbey, Tekirdağ Misketi; Trakya İlkeren, Reçel Üzümü (56) , Özer Karası, Tekirdağ Çekirdeksizi, Güz Gülü

Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsünde Geliştirilen Yeni Üzüm Çeşitleri: Ata Sarısı, Yalova İncisi, Yalova Beyazı, Yalova Çekirdeksizi, Ergin Çekirdeksizi, Samancı Çekirdeksizi, Uslu, Yalova Misketi, İsmetbey, Atak 77, Pembe 77, Arifbey

Melezleme ile Elde Edilen Yeni Üzüm Çeşitlerinin Özellikleri (Tekirdağ Bağcılık Araştırma İstasyonu Müdürlüğü)

TRAKYA İLKEREN

Alphonse Lavallée x Perlette melezidir. Yumuşak çekirdekli, mavi-siyah üzümleri çok erken oluma ermekte, tane ağırlığı yaklaşık 5 g asmanın gelişme kuvveti yüksek, verimli, salkımları renklenmesi yeknesak, salkımları asma üzerinde kalabilmekte, raf ömrü uzundur.

GÜZ GÜLÜ

Kırmızı Şam x Barış melezidir. İri taneli (7-8 g) ve çekirdeksiz gül rengi üzümleri geç dönemde olgunlaşmakla birlikte şeker oranları çok yüksek değildir. Yola ve muhafazaya dayanıklıdır.

BARIŞ

Cardinal x Beauty Seedless melezi, çekirdeksiz, orta erken mevsimde olgunlaşmakta iri salkımlı (600-700 g), sarı-yeşil renkli taneleri taneleri hormon uygulamaksızın 5-6 g ağırlığında, verimli ve ince kabukludur.

BOZBEY

Queen x Beauty Seedless melezidir. Sarı-yeşil renkli çekirdekli taneleri 7-8 g ağırlığındadır. Üzümler orta erken mevsimde olgunlaşmaktadır. Kendine has tane dikdörtgenimsi tane şekline sahip yüksek verimli bir çeşittir.

REÇEL ÜZÜMÜ

Elhamra x Perlette melezi, kırmızı-siyah taneli, çekirdeksiz taneleri 2-3 g ağırlığında, iri (400-500 g) ve uzun salkımlı ,yüksek verimli, geç dönemde olgunlaşmakta.

TEKİRDAĞ SULTANI

Italia x Superior Seedless melezidir. Sarı-yeşil renkli, çekirdekli, çok iri taneli (8-9 g), misket aromalı üzümleri orta erken dönemde olgunlaşmaktadır.

TEKİRDAĞ ÇEKİRDEKSİZİ

Alphonse Lavallée x Sultani melezidir. Koyu kırmızı-mor renkli, çekirdeksiz, orta erken mevsimde olgunlaşmakta, ince kabuklu taneleri 5-6 g ağırlığında, salkım ortalama ağırlığı 400-500 g olup ince kabuklu ve yeme lezzeti yüksektir.

TEKİRDAĞ MİSKETİ

İskenderiye Misketi x Sultani Çekirdeksiz melezidir. Sarı-yeşil çekirdeksiz orta (2-3 g) irilikteki taneleri erken olgunlaşmakta olup kuvvetli misket aromasına sahiptirler.

GÜZ ÜZÜMÜ

Emperor x Sultani melezidir. Çekirdeksiz taneleri yeşil-sarı renkli olup yaklaşık 4 g ağırlığındadır. Geç dönemde olgunlaşır, yola ve muhafazaya dayanıklıdır.

ÖZER KARASI

Italia ve Favli melezidir. Koyu kırmızı-menekşe tane rengi üzümlere ve sıkı sahiplere sahip olan bu şaraplık çeşit külleme hastalığına karşı çok az ilaçlama ile yetiştirilebilmektedir.

Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü Tarafından Melezleme Islahı ile Elde Edilen Yeni Üzüm Çeşitleri

ARİFBEY

Beyaz Şam ve Müşküle melezidir. Melezleme ıslahı ile elde edilmiş ve 2014 yılında tescil işlemleri tamamlanmıştır. Bu sofralık üzüm çeşidi 15 kg/omca verimi ile arzu edilen seviyelerde bir verime sahiptir. Hasat zamanı orta mevsim (Marmara'da ağustos sonu). Sofralık olarak değerlendirilen taneleri iri (7-8 gr) ve uca doğru sivrilen bir yapıya sahiptir. Omcaları orta kuvvette gelişme göstermektedir. Özellikle düşük şeker ve asit oranı ile şeker hastaları için oldukça uygun bir üzümdür. Parlak altın sarısı rengi oldukça dikkat çekicidir. Özellikle sıcak bölgelerde daha iyi renklenme olmaktadır. Depolamaya uygun ve mantari hastalıklara toleranslı bir çeşittir. Özellikle sofralık üzümlerde özellikle aranan bir özellik olan düşük tane sıklığına sahiptir.

SAMANCI ÇEKİRDEKSİZİ

Beyaz Şam ve Perlette melezidir. 2014 yılında tescili tamamlanan beyaz renkli ve çekirdeksiz bir sofralık üzüm çeşididir. 20 kg/omca verim değerine sahiptir. Orta mevsimde (Marmara'da ağustos sonu) olgunlaşır. Taneleri sert meyve etine sahiptir. Omcaları orta kuvvette gelişme göstermektedir. Özellikle sıcak bölgeler için (Ege ve Akdeniz gibi) daha uygun bir çeşittir. Sofralık anlamda iri tane yapısına (4-5 gr) sahip olup bu oran GA uygulaması ile artırılabilir. Hasadı gelen tanelerin şeker oranı diğer çeşitlere göre daha yüksek bir değere ulaşabilmektedir.

YALOVA BEYAZI

Beyaz Çavuş ve Cardinal melezidir. 2014 yılında tescili tamamlanan beyaz renkli bir sofralık üzüm çeşididir. Verim değeri yaklaşık olarak 15 kg/omcadır. Orta mevsimde (Marmara'da ağustos son) olgunlaşan taneleri-ni özellikle nemli yerlerde mantari hastalıklar yönünden düzenli ilaçlamalıdır. Taneleri beyaz renkli ve oldukça iridir (8 gr). Omcaları orta kuvvette gelişme göstermektedir. Özellikle sıcak ve kuru bölgeler için (Ege ve Akdeniz gibi) daha uygun bir çeşittir. Taneler hasada doğru hafif sert bir yapı ile birlikte kendine has bir aroma kazanmakta olup bu durum sofralık değeri artırmaktadır.

İSMETBEY

Siyah Gemre X Royal melezidir. 2012 yılında tescili tamamlanan sofralık bir üzüm çeşididir. Yalova koşullarında orta mevsimde olgunlaşır. Verim açısından da arzu edilen seviyelerdedir (10-15 kg /omca). Meyveleri sert meyve etine sahiptir. Sofralık anlamda yaklaşık 7 gr'lık taneleri ile iri tane yapısına sahiptir. Tanelerin uç kısmı hafifçe küt bir yapıdadır. Omcaları kuvvetli gelişme göstermektedir. Özellikle Marmara Bölgesi'nde zaman zaman koyu renkli bir çeşit olmasına rağmen rengi koyu kırmızı ile koyu laciverte kadar değişebilmektedir. Özellikle hasat zamanının Ege Bölgesi'nde Cardinal ve Alfons arasındaki boşluğa denk gelmesi önemli bir avantajdır.

ATAK 77

Beyaz Çavuş ve Hamburg Misketi melezidir. 2012 yılında tescili tamamlanan sofralık bir üzüm çeşididir. Geç zamanda (eylül) olgunlaşır ve omca üzerinde uzun süre bekleyebilir. Ayrıca meyve kabuğunun kalınlığı sebebiyle mantari hastalıklara toleranslı ve depolamaya uygun bir çeşittir. Verim olarak da kullanılan anaca ve sulamaya bağlı olarak 15-20 kg/omca verim değerine sahiptir. Çok fazla salkım yaptığı için yaz budaması ile salkımların sayısının 20-25 adede kadar indirilmesi gerekir. Özellikle geç mevsim yetiştiriciliğinin yaygın olduğu Marmara ve İç Anadolu ile yüksek rakımlı yerler için uygun bir çeşittir. Sofralık anlamda iri tane yapısı (8 g), yeterli güneşlenme ile birlikte kehribar sarısına dönen bir rengi vardır.

PEMBE 77

Alphonse X Muscat Reine des Vignes melezidir. 2012 yılında tescili tamamlanan sofralık bir üzüm çeşididir. Geç zamanda (eylül) olgunlaşır ve omca üzerinde uzun süre bekleyebilir. Ayrıca meyve kabuğunun kalınlığı sebebiyle mantari hastalıklara toleranslı ve depolamaya uygun bir çeşittir. Verim olarak ise kullanılan anaca ve sulamaya bağlı olarak yaklaşık 10 kg/omca verim değerine sahiptir. Özellikle geç mevsim yetiştiriciliğinin yaygın olduğu Marmara ve İç Anadolu ile yüksek rakımlı yerler için uygun bir çeşittir. Sofralık anlamda iri tane yapısı (8 g), sert meyve eti ve kendine has aroması sofralık değerini artırmaktadır. Özellikle gece gündüz sıcaklık farkının daha fazla olduğu yerlerde tane rengi açık pembeden koyu pembeye dönüşerek çok daha albenisi olan bir renk almaktadır.

USLU

1990 yılında tescil edilmiştir. Hönüsü x Siyah Gemre melezidir. Çok erkenci özelliği ile dikkat çeken sofralık bir çeşittir. Verimi 8-10 kg/asma civarındadır. Tane yapısı uzun-oval, 6-7 gram ağırlıkta, kabuk kırmızı renkli ve ince, eti gevrek, 2-3 çekirdeklidir. Salkımı orta büyüklükte (250-400 g) konik, seyrek ve orta dallıdır. Kuvvetli gelişen asmaları kısa ve karışık budamaya uygundur. Neferiye vermeye uygun olup, bazen salkım seyreltmesi gerekir. Uslu çeşidi Akdeniz sahil kuşağında haziran'ın ikinci yarısından sonra hasat edildiği gibi bu tarih örtü altında 15-20 gün erkene alınabilir.

YALOVA İNCİSİ

1990 yılında tescil edilmiştir. Hönüsü x Siyah Gemre melezidir. Oldukça erkenci sofralık çeşitlerdendir. Tane yapısı oval-orta, kalın kabuklu, beyaz renkli, orta irilikte (6-7 g), tane eti az sulu, 2-3 çekirdeklidir. Salkımları orta büyüklükte (250-300 g) konik ve orta sıkıdır. Kabuk iyi renk yapar. Akdeniz sahil kuşağında haziran sonu temmuz başında hasat edilir. Örtü altında bu süre haziran başına kadar çekilebilir. Orta ve uzun budanması gereken bir çeşit olup fazla yüklü asmalarda seyreltme yapılmalıdır. Verim 15-20 kg/omcaya kadar çıkabilmektedir.

YALOVA ÇEKİRDEKSİZİ

1990 yılında tescil edilmiştir. Beyrut Hurması x Perlette melezidir. Erken-orta mevsim bir üzüm çeşidiri. Tane oval, beyaz, orta irilikte (4-5 g) ve ince kabukludur. Tane eti az sulu ve gevrektir. Çekirdeksiz (stenospermokarpik) yapıda taneleri vardır. Salkım orta-büyük (250-300 gram), konik ve orta sıkıdır. Asmaları kuvvetli gelişir, orta verimlidir. Uzun budamaya uygundur. Hasat dönemine yakın tane ucunda bazen çatlama görülmektedir. Sofralık bir çeşittir. Verim 15-20 kg/omcaya kadar çıkabilmektedir.

YALOVA MİSKETİ

1990 yılında tescil edilmiştir. Royal x Perle de Csaba melezi olup erkenci bir çeşittir. Tane iriliği orta, az sulu, misket kokulu, 2-3 çekirdekli, kabuk rengi mavi siyah renktedir. Ancak bu renk iç tarafa doğru sıkı tane yapısından dolayı açık kalmaktadır. Sap taneden zor ayrılır ve kabuk kalınlığı ortadır. Kuvvetli gelişen ve neferiye vermeye meyilli olan bir çeşittir. Salkımları küçük, orta büyüklükte ve orta sıklıktadır. Verim 10-15 kg/omca seviyelerindedir.

ATA SARISI

1990 yılında tescil edilmiştir. Beyaz Çavuş x Cardinal melezidir. Orta-geç dönemde hasat edilir. Taneleri çok iri (10-12 g), kabuk rengi beyaz, orta kalınlıkta, şeffaf ve damarlı yapıdadır. Tane eti az sulu, gevrek, 2-3 çekirdeklidir. Salkım orta veya büyük (400-500 g), konik ve sıkıdır. Özellikle tanelerin çok iri olması sofralık değerini artıran çok önemli bir unsurdur. Verim 20 kg/omca seviyelerinde olup oldukça verimli bir çeşittir.

ERGİN ÇEKİRDEKSİZİ

1990 yılında tescil edilmiştir. Beyrut Hurması x Perlette melezidir. Tane yuvarlak, beyaz, orta iri (3,5-4,0 g, 18x20 mm) orta kalın kabukludur. Tane eti az suludur. Çekirdeksiz yapıda (stenospermokarpik) taneleri vardır. Salkımlar orta veya büyük (400-600 g) konik şekilli ve sıkıdır. Erkenci bir çeşit olup asmaları kuvvetli gelişir ve çok verimlidir. Karışık budamaya uygundur. Giberellik asit (GA) uygulaması ile taneler irileştirilebilir. Ancak salkım sıklığını azaltmak için çiçeklenme döneminde 10-15 ppm GA ile seyreltme yapılmalıdır. Verim 20 kg/omca seviyelerinde olup oldukça verimli bir çeşittir.

ÜZÜMÜN BESİN DEĞERİ

Prof. Dr. Hüseyin Çelik
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Bahçe Bitkileri Bölümü - Samsun
huscelik@omu.edu.tr

Giriş

Üzüm asmanın meyvesi olup taze tüketimin yanında kurutularak meyve suyuna işlenerek, şarap ve sirke yapılarak reçel veya marmelat şeklinde tüketilebilmektedir. Pekmeze de işlenebilen üzüm, aynı zamanda konserve yapılarak değerlendirildiği gibi, sucuk, pestil, köfter ve bulama gibi yöresel ürünlere de işlenerek kullanılmaktadır (Çelik ve ark, 1998, Ağaoğlu, 1999). Portakaldan sonra dünyada üretimi en çok yapılan meyve olan üzüm, içerdiği maddeler sayesinde vücudu enfeksiyonlara karşı korurken anti-kanserojen, anti-obez ve anti-yaşlanma, anti-diyabetik, bağışıklık ve sinir sistemini kuvvetlendirici ve eklem rahatsızlıklarını iyileştiren bir gıdadır (Percival ve West, 2013). Vitaminler, protein, karbonhidrat ve minerallerin yanı sıra üzüm, sağlık açısından son derece önemli olan antosiyanin, flavanol, flavonol, fenolik asit, kaffeik asit, kateşin, quersetin ve resveratrol gibi fenol ve polifenollere ilaveten flavonoidler, proantosiyanidinler ve antosiyanidinleri de içermektedir (Xia ve ark., 2010; Lim, 2013). Üzüm suyunun içeriği üzüme benzese de lif ve yağlar bakımından aralarında faklılık vardır. Çünkü lif ve yağlar, üzüm suyu elde edilirken taneden uzaklaştırılan çekirdekte bulunmaktadır (Morris ve Striegler, 2005). Üzüm çekirdeği %6-20 oranında yağ içermektedir ve bu yağ yenilebilir hatta yemek ve salatalarda kullanılabilir niteliktedir. Asmanın genç yaprakları, sebze gibi tüketilebilir. Türkiye, Mısır, Yunanistan, Suriye, Lübnan, Cezayir ve Balkan ülkelerinde asma yaprakları, sarma (dolma) yapımında kullanılmaktadır. *Dolma, sarma veya etli yaprak sarması* da denilen bu geleneksel yemekte ince kıyılmış et, pirinç ve soğan karışımı, haşlanmış asma yapraklarına doldurularak pişirildiğinde çok lezzetli bir yemeğe dönüşür. Yunanistan'da asma yaprakları haşlandıktan sonra pirinç, çam fıstığı ve taze bitkiler ile doldurulur ve buna dolmathakia denir (Lim, 2013).

Üzüm içerdiği yüksek orandaki şekerden dolayı kalori değeri yüksek bir besin maddesidir. Üzümdeki glikoz ve fruktoz difüzyon yolu ile doğrudan kana geçme özelliğinde olduğu için bebeklerin ve çocukların beslenmesinde önemlidir (Gülcü ve ark., 2008). Kalsiyum, potasyum, sodyum ve demir yönünden zengin olan üzüm; A, B1, B2 Niacin ve C vitamini yönünden de zengindir. Yaş üzüm ile karşılaştırıldığında kuru üzüm ile pekmez, daha az su içerdiklerinden hem kalori değerleri hem de demir ve kalsiyum içerikleri daha yüksektir (Çelik ve ark., 1998). Üzüm ve pekmez proteince fakir olmalarına karşın, iyi birer diyet gıdasıdır. Büyüme dönemindeki çocukların iyi beslenmesi için aldıkları protein ve aminoasitler dengeli olmalıdır. Bu denge, anne sütünden sonra kuru üzüm

ve pekmezde çok iyi bir şekilde korunmaktadır. Ayrıca Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ile Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından kuru üzümün amino asitler yönünden gerekli dengeyi sağladığı kabul edilmiştir (Batu, 1993.) Beyaz, renkli çekirdekli veya çekirdeksiz üzümün 100 gramında 80.54 g su, 69 kcal (288 kj) enerji, 0.72 g protein, 0.16 g yağ, 0.48 g kül, 18.10 g karbonhidrat, 0.9 g lif, 15.48 g toplam şeker, 0.15 g sakkaroz, 7.20 g glukoz, 8.13 g früktoz, 10 mg kalsiyum, 0.36 mg demir, 7 mg magnezyum, 20 mg fosfor, 191 mg potasyum, 2 mg sodyum, 0.07 mg çinko, 0.127 mg bakır, 0.071 mg mangan, 0.1 μg selenyum, 10.8 mg C vitamini, 0.069 mg thiamin, 0.070 mg riboflavin, 0.188 mg niacin, 0.086 mg B6 vitamini, 39 μg β-karoten, 0.19 mg E vitamini ve birçok yağ asidi bulunmaktadır. Yenilebilir 100 gram taze asma yaprağında ise 73.32 g su, 93 kcal (390 kj) enerji, 5.60 g protein, 2.12 g toplam yağ, 1.65 g kül, 17.31 g protein, 11 g toplam lif, 6.30 g toplam şeker, 363 mg kalsiyum, 2.63 mg demir, 95 mg magnezyum, 91 mg fosfor, 272 mg potasyum, 9 mg sodyum, 0.067 mg çinko, 0.415 mg bakır, 2.855 mg magnezyum, 0.9 μselenyum, 11.1 mg C vitamini, 0.040 mg thiamin, 0.354 mg riboflavin, 2.362 mg niasin, 0.4006 B6 vitamini, 27.251 IU A vitamini, b16.194 μg beta karoten, 2 mg E vitamini, 108.6 μg K vitamini, 0.336 g doymuş yağ asidi ve 0.081 g doymamış yağ asidi içermektedir (Lim, 2013). Üzümdeki demir +2 formunda olup vücut tarafından emilimi kolaydır (Gülcü ve ark., 2008).

Üzüm ve İnsan Sağlığı

İçerdiği besin maddeleri sayesinde güzellik iksiri ve zayıflama rejimlerinde kullanılan üzüm, gerçek bir beyin besinidir. Öğleden sonra yenilecek bir salkım üzüm veya içilecek bir bardak taze sıkılmış üzüm suyu, vücudu ve

beyin hücrelerini zindeleştirir. Yaz aylarının vazgeçilmez meyvesi ve şifa kaynağı olan üzüm, sağlık açısından birçok yarara sahiptir. Üzüm, amino asitler, B-vitaminleri (B1, B2), mineraller (potasyum, magnezyum ve demir) içerdiği için bağışıklık sistemini kuvvetlendirir. İçerdiği doğal fruktoz sayesinde vücudun harcadığı enerjinin kısa sürede depolanmasını sağlar. Bünyesindeki magnezyum insanın iş verimliliğini artırır, asitler (tartarik, sitrik, malik, süksinik, fumarik, pyruvik, gliserik, glikolik, dimetil-süksinik, shikiminik ve quinikasit) mideye zarar vermeden böbrek ve karaciğerin çalışmasını hızlandırır ve bu organların çalışmaları destekler. Vücudu virüslere karşı dirençli hale getirir. Kabuk ve çekirdekleri bağırsak metabolizmasını hızlandırır. İçerdiği bioflavonoidler sayesinde C-vitamini aktivitesini artırır. Kabuk, et ve çekirdeğindeki melatoninler yaşlanmayı geciktirmektedir. Hareket sisteminin yapı taşları olan kemik, kıkırdak, lif ve eklemleri birleştirici rol oynar. Hücre elastikliği ile plastisitesini artırarak cildi gençleştirir. Hücreleri yeniler ve cildi güzelleştirir. İçerdiği antosiyanidinler sayesinde vücudu güneş ışığından korur. Katarakt ile ilgili sıkıntılara iyi gelir ve görmeyi iyileştirir. Eklem yerlerindeki damarlar ile kalp damarlarını genişletip esneklik kazanmasını sağlayarak kan dolaşımını kolaylaştırır. İçerdiği polifenoller ile kötü kolesterolü düşürür, trombosit toplanmasını azaltır, kalpte ritim bozukluğunun önüne geçer ve damar basıncını azaltarak kalbi korur. Üzüm çekirdek özütleri, yağ metabolizması enzimlerinin işlevini durdurarak şişmanlığın önüne geçer ve yağların erimesine yardımcı olur ve derideki yaraları iyileştirir. Üzüm çekirdek özütleri kalsiyum ile birlikte alındığında, kemik oluşumu ve gelişmesi hızlanır. Kan dolaşımını artırarak mide rahatsızlıklarına iyi gelir. Enfeksiyonlara karşı etkili olup hafıza performansı üzerine olumlu etkileri vardır. Yaşlılıkta ortaya çıkan hafıza kayıplarını giderebilen üzüm özütleri, vücuttaki ürik asit miktarını azaltarak böbrekleri korur ve içerdiği demir ile vücut yorgunluğunu alır. Üzüm ve üzüm ürünlerindeki antioksidanların merkezi sinir sitemini koruduğu tespit edilmiştir. Üzüm çekirdeği özütlerinin karaciğer rahatsızlıklarına karşı koruyucu etki yaptığı, hücreler arasındaki lifli bağ dokularını artırdığı ve stresi azalttığı klinik olarak ortaya konulmuştur. Üzümün, kemik sağlığı bakımından önemli olan bor içeriği de yüksektir. (Çelik, 2001; Çelik, 2004, Çelik ve ark, 2005; Çelik, 2007; Xia ve ark., 2010, Arya, 2012, Lim, 2013). Üzüm suyu özellikle anne sütü yetmediği zamanlarda tavsiye edilen çok değerli bir gıda maddesidir (Gülcü ve ark., 2008). Siyah üzüm konsantresi ise kemoterapi alan kanser hastalarının kan değerlerini yükseltmek ve bağışıklık sistemlerini kuvvetlendirmek için önerilen bir üründür (Gülcü ve ark., 2008). Öte yandan kuru üzüm, içerdiği polifenoller, fenolik asitler ve tanenler sayesinde yemek sonrası gereken insülin etkisini düşürmekte, şeker emilimini hafifletmekte (glisemik indeks), belli bazı oksidatif biomarkırları etkilemekte ve leptin ile ghrelin sayesinde tokluk hissi vermektedir (Williamson ve Carughi, 2010).

ABD'de yaygın olarak yetiştirilen Concord (*Vitis labrusca*) çeşidinin üzüm suyu, aşırı duyarlı kişilerde kan basıncını azaltabilmektedir. San Diego'da yapılan bir araştırmanın sonucuna göre, 12 hafta süreyle Concord üzüm suyu içen insanlarda hem sistolik hem de diastolik kan basıncının önemli derecede düştüğü tespit edilmiştir. Araştırmada 45-70 yaş aralığındaki sağlıklı 80 erkek kullanılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçların doğrulanması için daha ileri düzeyde çalışmalara ihtiyaç vardır. Amerikan Ulusal Kan Basıncı Eğitim Programı'nın bildirisine göre sistolik kan basıncının 5 kat kadar düşmesinin, felçten kaynaklanan ölümlerde %14'lük ve kalp hastalığında da %9 azalmaya neden olabileceği tahmin edilmektedir. Yine Concord üzüm suyunun atardamara ait duvarın elastikiyetini (esnekliğini) artırdığı saptanmıştır. Araştırmalara göre mor renkli üzüm suyunun LDL kolesterolün oksidasyonunu yavaşlatma yeteneğinin, kanın pıhtılaşma eğiliminin azaltılmasında etkili olduğu bilinmektedir. Bunların her ikisi de kalp ve damar sağlığına katkıda bulunmaktadır. Concord üzüm suyunda bulunan bileşikler, bakteriyel idrar yolu enfeksiyonlarını

azaltmada, yaban mersini meyve suyunda bulunan bileşikler kadar etkilidir. İdrar yolu enfeksiyonları her yıl büyük çoğunluğu kadın olmak üzere yaklaşık 10 milyon insanı etkileyen önemli bir rahatsızlıktır. Günlük olarak içilen Concord üzüm suyu, kalp hastalarında atardamar elastikiyetini geliştirmektedir. Araştırmacılar, ayrıca 8 haftalık üzüm suyu tüketiminin lipid ve trigliserid seviyelerindeki artışı önemli ölçüde kontrol ettiğini saptamışlardır. Ayrıca, insülin ve glükoz seviyelerindeki değişiklikler de istatistiki olarak önemsiz bulunmuştur (Çelik, 2001; Çelik, 2004, Çelik ve ark, 2005; Çelik, 2007).

Besin maddeleri bakımından kırmızı ve beyaz üzümler arasında az da olsa fark vardır. Üzüm çekirdeğinde yer alan karetenoidlerden A ve K vitaminleri, her iki üzüm tipinde de bolca bulunmaktadır. Bu nedenle, üzümleri çekirdekleri ile birlikte çiğneyerek yemek gerekir. Böylece A ve E vitaminleri ile omega -3 ve 6 yağ asitleri ve proantosiyanidin olarak isimlendirilen polifenollerden de yararlanılır. Çünkü bu bileşikler kan, deri ve beyin ile ilgili önemli yararlar sağlarken çekirdeklerdeki proantosiyanidinler kanser ve iltihap mekanizmasını durdurmaktadırlar (Gross, 2010).

Üzüm ve Antioksidanlar

Bozulmuş gıda maddelerinde, sigara dumanında, kirli havada, radyasyonda, bitki koruma ilaçlarında ve normal vücut metabolizmasında bulunan serbest radikaller, hiperaktif maddelerdir. Serbest radikaller, vücuttaki hücrelere saldırır ve tahrip eder. İlk saldırıda öncelikle yeni bir serbest radikal oluşur ve kontrol edilemeyen reaksiyon zinciri başlar. Bunun sonucunda da hücre ve dokular oksidatif zarara uğrar. Antioksidanlar, vücudu serbest radikallerin zararlı etkilerine karşı koruyan maddedir. Bu maddeler, serbest radikalleri, hücre zarına ve nükleik asitlere, DNA ve hücre bileşenlerine saldırmadan, kendine çekerek bağlar. Zararlı mikroorganizma ve yabancı maddelere karşı vücudu antikorlar korurken serbest radikallere karşı korumayı antioksidanlar yapmaktadır.

Başlıca antioksidan maddeler; beta karoten, A, C ve E vitaminleri, selenyum, manganez, flavanoidler ve fenolik bileşiklerdir (Çelik, 2001). Yapılan çalışmalara göre üzümlerdeki proantosiyanidinlerin antioksidan kapasitesi E vitaminine göre 20 kat, C vitaminine göre ise 50 kat daha fazladır. Kırmızı üzüm suyunda 1.800 -3.000 mg/lt düzeyindeki polifenolik bileşikler, antioksidan özellik göstererek serbest radikalleri bloke eder ve yağların oksitlenerek vücutta birikmesini engeller (Lim, 2013).

Tabii veya sentetik olarak yüzlerce antioksidan vardır. Gıdalardaki başlıca antioksidanlar monohidrik veya polihidrik yapıdaki fenollerdir. Üzüm polifenolleri, sadece yüksek bitkiler ve mikroorganizmalar tarafından oluşturulabilir. Üzümde bilinen 20 antioksidan vardır. Siyah üzümlerdeki antioksidan sayısı, beyaz üzümden daha çoktur. Üzüm polifenolleri farklı metotlar kullanılarak üzümlerin kabuğundan, çekirdeğinden ve salkım iskeletinden elde edilebilir. Biyolojik bakımdan koruyucu ve şifa vericidir. Renkli üzümlerde asıl yararlı olan madde üzümün çekirdeğindedir ve kalp hastaları, siyah ve kırmızı renkli üzümleri çekirdeği ile birlikte yemelidir. Üzüm şırası, romatizma ağrılarını geçiren doğal bir ilaçtır. Çekirdekli veya çekirdeksiz kara üzüm sıkılıp suyu taze olarak her sabah içilmelidir. Kırmızı üzümlerdeki flavonoidler şıraya geçer ve kalbi korur (Çelik, 2001; Çelik, 2004, Çelik ve ark, 2005; Çelik, 2007). Üzüm kabuk ve posasındaki antioksidanlar ORAC (oksijen radikal absorbans kapasitesi) cinsinden 1,34-21,4 μmol throlex eq/mg iken, yapraklarında 1,52-2,55 μmol throlex eq/mg olarak saptanmıştır. Ayrıca, üzüm ve üzüm ürünlerinin kalbi korumasının sebebi, içerdikleri polifenolik bileşiklerden kaynaklanmaktadır (Lim, 2013).

Üzüm ve Resveratrol

Üzüm; içerdiği fenolikler, fenoller, fenolik asitler, stilbenler, flavonoidler, antosiyanidinler sayesinde, insan sağlığı bakımından süper meyveler arasında sayılmaktadır. Stilbenlerden olan *resveratrol*, günümüzde keşfedilen antioksidanların en iyisidir. Bu maddenin, özellikle damar tıkanıklığı, kalp-damar hastalıkları ile belli bazı neoplazma hastalıkları ve bağışıklık sistemi ile ilgili sıkıntılara iyi geldiği ve ömrü uzattığı tespit edilmiştir (Gross, 2010, Dzhambazova ve ark., 2011; Lim, 2013). Üzümün, içerdiği *resveratrol* maddesi ile kansere karşı savaş açtığı, 1985'li yıllarda Japonya'da başlayan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Bu madde, bitkiler tarafından üretilen fitoaleksin grubu bileşiklerden bir tanesidir. *Resveratrol*'ün, özellikle hayvan veya patojenlerin bitkilere saldırması, yaralanma veya ultraviyole ışığa maruz kalma sonucunda, bitkiler tarafından dayanıklılık mekanizmasının oluşturulması amacıyla üretilen bir bileşik olduğu bilinmektedir. *Resveratrol* maddesinin, dut, maviyemiş ve yer fıstığının da içinde yer aldığı 70'in üzerinde bitki türünde bulunduğu saptanmıştır. Ancak en iyi kaynağının üzüm olduğu ve en yüksek oranda renkli üzümlerde bulunduğu tespit edilmiştir. *Resveratrol* sadece renkli (kırmızı, siyah) üzümlerin kabuk kısmında bulunmaktadır. 1 g taze üzüm kabuğunda 50-100 mikrogram *resveratrol* varken bu oran 1 litre kırmızı üzüm şırasında 1,5 ile 3 miligram arasındadır. Bu maddenin

aynı zamanda kolesterolün düşürülmesinde de etkili olduğu ve Akdeniz tipi diyetler ile kalp krizi riskini azaltabileceği bilinmektedir. Çünkü renkli üzümlerde bulunan *resveratrol* maddesinin antioksidan aktivite göstererek kılcal damarların tıkanmasını engellediği, apoliprotein ve lipid sentezinin modülasyonu ile kılcal damarlarda trombosit birikmesini engellediği *in vitro, ex vitro* ve hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur (Çelik, 2001; Çelik, 2004, Çelik ve ark, 2005; Çelik, 2007).

Resveratrol maddesinin asmada dal, gövde, kök, çekirdek, yaprak ve özellikle renkli olan üzüm tanelerinin kabuklarında sentezlendiğini belirten araştırmacılar, kırmızı şaraplarda bu maddenin bulunduğunu, beyaz şaraplarda ise olmadığını ortaya koymuşlardır. Günümüz dünyasında doğal gıda kaynaklarının giderek bozulması, kirlilik ve diğer etmenler nedeniyle kanser dokularının oluşumu, gelişmesi ve artması ile ilgili olan tüm olaylar *resveratrol* maddesi ile engellenebilmektedir. Nitekim tümör aşılanmış farelere 18 hafta boyunca haftada 2 kez 1, 5, 10 veya 25 mikromol *resveratrol* veren araştırmacılar, tümör sayısının kontrole göre sırasıyla %50, %63 ve %88 oranında azaldığını ortaya koymuşlardır. 1997 yılında Illinois Üniversitesinde yapılan bir araştırmada ise kanser aşılanmış farelerde *resveratrol* maddesinin lezyon gelişimini engellediği ve deride tümör oluşumunu azalttığı saptanmıştır. Kılcal damarlarda okside olarak biriken düşük yoğunluktaki yağlar (LDL), damarları tıkamakta ve koroner kalp hastalıklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Renkli üzümlerin taze veya üzüm suyuna işlenerek tüketilmesi ile kötü kolesterol olarak da bilinen düşük yoğunluktaki yağlı bileşiklerin okside olarak kılcal damarlarda birikmesi engellenmekte ve koroner kalp hastalıklarından kaynaklanan kalp krizi riski azaltılmaktadır. Doymamış yağ oranı yüksek gıdalar ile beslenenlerde kolesterol de yüksek ise kalp krizinden ölüm riski artmaktadır. Bunun önlenmesi için üzüm ve üzüm ürünlerinin bolca tüketilmesi gerekmektedir. Çünkü üzümlerde yoğun olarak bulunan ve antioksidan görev üstlenen fenolik maddeler, flavonoid grubu kimyasal bileşiklerden olan, renkli üzümlerde kabuk ve şırada, hatta bazı çeşitlerde et kısmının renkli olmasını sağlayan antosiyaninlerin de trombositlerin yoğunlaşarak kılcal damarların duvarlarına yapışmasını engellediği ve bu damarların değişmesine izin vermediği bilinmektedir. Yapılan tıbbi araştırmalara göre antioksidan ve antimutagen özelliğine sahip olan *resveratrol*, kanser oluşumuna doğru giden hücre değişimlerini bloke etmekte ve istenmeyen dokuların vücutta oluşmasını engellemektedir. Üzümün mucizesi olarak ifade edebileceğimiz *resveratrol* maddesinin kullanılma zamanının geldiğini, hatta geçmek üzere olduğunu söyleyebiliriz (Çelik, 2001; Çelik, 2004, Çelik ve ark, 2005; Çelik, 2007).

Kaynaklar

Ağaoğlu, Y.S., 1999. Bilimsel ve Uygulamalı Bağcılık. Cilt-I Asma Biyolojisi. Kavaklıdere Eğitim Yay. No.: 1, 205s.

Arya, N., 2012. Are Grapes Good for You ? www.buzzle.com/articles/are-grapes-good-for-you.html

Batu, A., 1993. Kuru Üzüm ve Pekmezin İnsan Sağlığı ve Beslenmesi Açısından Önemi. GIDA, 18(5): 303-307.

Çelik, H., Ağaoğlu, Y.S., Fidan, Y., Marasalı, B., Söylemezoğlu, G., 1998. Genel Bağcılık. Sunfidan Mesleki Kitaplar Serisi-1, 253s.

Çelik, H, 2001. Üzüm Kansere Savaş Açtı, *Ziraat Mühendisliği Dergisi*. 331, 32-35.

Çelik, H., 2004. Kanser ve Kalp Krizine Karşı Doğal Koruyucu: Karadeniz Bölgesi'ndeki Kokulu Kara Üzüm. Doğa, Çevre ve Kültür Dergisi, Ekoloji Magazin 3:54-61.

Çelik, H., Odabaş, F., Köse, B., 2005. Kokulu Kara Üzümün Önemi ve Üzüm Suyuna İşlenmesi. SS Hopa Bölgesi Çay Koop. Birliği Yay.: 20s.

Çelik, H., 2007. Sağlık Meyvesi ve Kanser Savaşçısı, Kokulu Kara Üzüm. Nuhoğlu Vakfı Dergisi, Nisan-2007, 97-100.

Dzhambazova, T., Kondakova, V., Tsvetkov, I., Batchvarova, R., 2011. Grape Secondary Metabolites-Benefits for Human Health. Advance Understanding of Neurodegerenati ve Disease: 285-296.

Gülcü, M., Demirci A.Ş., Güner K.G., 2008. Siyah Üzüm, Zengin Besin İçeriği ve Sağlık Açısından Önemi. Türkiye 10. Gıda Kongresi, 179-182.

Gross, P., 2010. Superfruits. Mc-GrawHill Comp. 63-66p.

Lim, T.K., 2013. Edible Medicinal and Non-Medicinal Plants. Volume 6, Fruits. Vitaceae: 450-482p. Springer Science and Business Media Dordrecht.

Morris, J.R., Striegler R.K., 2005. Grape Juice: Factor that Influence Quality, Processing Technology and Economics. In: Processing Fruit. 2nd ed., edited by Barret D.M. CRC Press.

Percival, S.S., West, R.L., 2013. Effect of Health-Promoting Properties of Grapes, İncluding Resveratrol. In: Bioactives in Fruit: Health Benefits and Functional Fruits. Edit. By Skinner M. and Hunter, D., John Wiley Publ. 197-216p.

Xia, E.Q., Deng G.F., Guo, Y.J., Li, H.B., 2010. Biological Activities of Polyphenols from Grapes. Int. J. of Molecular Sci., 622-646p.

Williamson, G., Carughi, A., 2010. Polyphenol Content and Health Benefits of Raisins. Nutrition Reseach, 30: 511-519.

TÜRKİYE SOFRALIK ÜZÜM ÜRETİMİ VE TİCARETİ

Rıza Seyyar
Ege Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı
eib@egebirlik.org.tr

Üretim

Ülkemiz 2013 yılı verilerine göre 468.000- ha bağ alanına sahip bulunmakta ve bu alandan 4.011.409- ton yaş üzüm üretimi gerçekleştirmektedir. Elde edilen ürün sofralık, şaraplık ve kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Ülkemizde üzüm yetiştirilen önemli tarım alanlarından olan Ege Bölgesi (ağırlıklı olarak Manisa/Alaşehir, Sarıgöl ve Denizli ilimizin bazı yöreleri) birinci sırada yer almaktadır.

Türk üzüm üreticisi, şaraplık, endüstriyel, sofralık ve kuru üzüm üretenler olarak kendi içerisinde bölge, belde ve köy olarak ayrılmasına rağmen, pazardaki değişimlere göre "biraz ondan, biraz bundan" mantığıyla üretim yapmakta, fiyatların seyrine göre de satışını gerçekleştirmektedir. Ancak bu durum; makro üretim politikası olmayan, yönlendirici bir etkiden uzak üretim yapmak zorunda kalan ya da markete ve ülkeye göre değişen isteklerle üretimini gerçekleştiren üreticinin en büyük handikabıdır.

Bununla birlikte ülkemiz, üzüm yetiştiriciliği yönünden üretimde başarıyı etkileyen faktörler bakımından son derece uygun bir yapıya sahiptir. İyi bir makro üretim planlamasıyla, değişik ekolojik bölgeler dikkate alındığında; hem sofralık üzüm yetiştiriciliği hem de tarıma dayalı sanayiye yönelik ham madde desteği büyük bir ivme kazanacaktır. Bunun tek yolu da planlı, programlı, modern ve amaca yönelik olacak şekilde dünya standartları ile paralellik gösteren bir yetiştiricilik yapabilmektir. Aksi takdirde, geleneksel üretim biçimiyle çok fazla yol alınması ve de bu üretimden kazanç beklenmesi zordur.
Kâr oluşumunu sağlamayan bir sektörden de üretimini artırmasını, sürdürmesini ve yenilikçi yatırımlar yapmasını beklemek hayal olacaktır. Bugün, üretimi olmayan ülkelerin içinde bulundukları durum da bunun bir sonucudur.

İhracat

Bugün Türkiye'de ihracata yönelik sofralık üzüm üretimi bakımından ilk sırayı "çekirdeksiz üzüm" almaktadır. 2012 yılında ülkemizden gerçekleştirilen sofralık üzüm ihracatı yaklaşık 209.000 ton, 163 milyon dolardır.

SOFRALIK ÜZÜM İHRACATI

YIL	MİKTAR (Ton)	DEĞER ($)
2012	209.000	163.000.000
2013	203.000	188.000.000

Bu rakam içerisinde Sultani üzümün miktarı 162.000 ton, değeri ise 126 milyon dolardır. Sultani üzümün ardından en önemli ihraçlık üzümümüz Yalova İncisidir.

İHRACAT YAPTIĞIMIZ İLK ÜÇ ÜLKE (2013 YILI)

ÜLKE	DEĞER ($)
Rusya Federasyonu	85.000.000
Bulgaristan	13.000.000
Almanya	12.000.000

İhracatımızda 83 milyon dolar ile Rusya Federasyonu birinci sırada yer alırken bu ülkeyi 12 milyon dolarlık ihracat rakamı ile Almanya, 11 milyon dolarlık ihracatla Ukrayna izlemektedir.

2013 yılında ise Türkiye geneli sofralık üzüm ihracatımız 2012 yılına göre miktarda %2'lik azalışla 203.000 ton, değerde ise %15'lik artışla 188 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Ülkelere göre ihracatımızda sıralamada birinci değişmemiş, 85 milyon dolarlık ihracatla Rusya Federasyonu birinci sırada, 13 milyon dolarla Bulgaristan

ikinci sırada,12 milyon dolar ihracatla Almanya üçüncü sırada yer almıştır. Türkiye'de çeşit açısından çekirdeksiz erkenci ve geççi çeşitler ile çekirdekli geççi çeşitlerin plantasyonu için son 5 senedir geniş alanlarda üretime başlanmıştır. Bunun sonuçlarının 1-2 yıl içerisinde alınacağı ve ürün miktarındaki artışın, 6-7 aya yayılan üretim ve ürün desenimizle dünya pazarlarında ülkemizi "baskın tedarikçi" konumuna getireceği tartışılmazdır.

Pazarlama ve Sorunlar

Ekonomide, üretimin olmadığı zaman; sürdürülebilirlik ve kalkınma da olmamaktadır. Ancak pazarlamanın olmadığı durumda üretim de bir işe yaramamakta, başka bir deyişle, üretim paraya dönüştürülemediği sürece bir işe yaramamaktadır. Şu anda toplam üretim miktarımız ve çeşitlerimizle dünyada bir yerdeysek, yeni çeşitlerin üretiminin başlaması ile üzüm yetiştiriciliği de farklı bir boyut kazanacaktır. Türkiye, dünyanın ve özellikle Rusya Federasyonu ve AB ekseninde tatlı, sarı renkli, çekirdeksiz fakat çok fazla raf ömrü olmayan Sultani üzümünün yanında, yeni çeşitleri de devreye aldığında güneşin ve toprak yapısının bize sağladığı yeni aromalarla, diğer rakiplerimize oranla müşterilerin damak zevkine hitap edecek ve bu vesileyle pazar payımız da önemli ölçüde artacaktır. Diğer bir deyişle, sofralık üzümde de Türkiye ve özellikle Ege Bölgemiz, birkaç çeşitte ana tedarikçi konumuna gelecektir.

Ürünün işleme ve pazarlama halkalarından oluşan bu zincirde sağlıklı işleyişin sağlanması için entegrasyon öne çıkmaktadır. Entegrasyonda, tüm ilgililerin bu süreçte bazı sorumlulukları üstlenmesini beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda birçok ihracatçı, özellikle son yıllarda gerek Avrupa ülkelerinin gerekse en büyük alıcımız olan Rusya Federasyonu'nun dünya standartlarında olmayan ve ilaç kalıntısı bulunmayan ürün isteklerine paralel, iyi tarım uygulamaları çerçevesinde izlenebilir bir üretimi sağlamaya yönelik olarak üretim yaptırmaktadır. Bu üretim şekli; genelde her ülke Tarım Bakanlığının kendine göre belirlediği ve çoğu birbiriyle uyumlu olmayan pestisit değerlerini, bunun daha da ilerisi marketlerin kendi aralarındaki yarışlarla pestisit adedi veya MRL, RDF veya toplam tehlike derecelerini içeren veya onların yüzdeleri ile yarışan isteklerini içermektedir. Bu durum, hem üreticiyi hem de alım garantisi vermeyen birleşik süpermarketlere mal satmaya çalışan üretici ülkelerin ihracatçılarını, ortak bir üretim şeklini veya normunu yakalamadıklarından kısır bir döngü içinde bırakmaktadır. Üretici, bağındaki üzümü en kaliteli ve iyi tarım uygulamalı yetiştirdiğini, ihracatçı da her alıcıya uygun gelecek üretimini gerçekleştiremediğini düşündüğünde, pazarlamada, ürün olgunlaşma zamanı ve miktarı, yani standart maksimizasyonu yakalayamadığında pazarlama, "mümkünse pazarlamayalım"a dönüşmektedir.

Bu yazıda, sofralık üzümü genelde ise bağcılığı ele almakla birlikte, bu kısır döngü aslında tüm tarım ürünlerinin ortak sorunudur. Bu nedenle çözüm de yazımızda işaret edilen konuların ilgili kesimlerin el ele vermesinden geçmektedir.

Şahsım ve başkanı olduğum Ege Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu olarak yeni sezonun tüm kesimlere bol kazançlar getirmesini dilerim.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürü Mevlüt Gümüş

Türk tohumculuğunun genel yapısı, sektörün gelişimi, sertifikalı tohumculuk, kamuoyundaki yanlış algılar, desteklemeler ve sektörün hedefleri konularında sorularımızı cevapladı.

TÜRKTOB Tarımda tohumluk ve tohumculuk sektörünün önemi konusunda kısaca neler söylemek istersiniz?

Gıda ve giyim sanayisine ham madde sağlayan bitkisel üretimin en temel kaynağı olan tohum, tarımsal girdiler içerisinde de üretimi doğrudan etkileyen önemli girdilerden birisidir. Üretimi etkileyen bütün değişkenlerin sabit kalması koşuluyla sadece kaliteli tohumluk kullanılması bile üretim üzerinde ciddi bir artış demektir. Özellikle de günümüzde gıda güvenliği, üretim alanlarının kısıtlanması, gelişen ve nüfusu artan dünyanın beslenme ihtiyaçlarına cevap verebilmek tohum ve tohumculuğun önemini daha da artırmış ve sektör endüstriyel bir nitelik kazanmıştır.

İhtiyaçlara karşılık olarak artması gereken toplam tarımsal üretim miktarı tarım sektörünün taşıdığı risk ve belirsizliklerden kaynaklanan baskılar ile altyapı ve girdi olanaklarının yetersizliği üretim alanlarının artışını dolayısıyla da toplam üretim artışını sınırlamıştır.

Günümüzde toplam tarımsal üretimin artırılması için birim alandan alınacak verimin maksimize edilmesi, girdi kullanım miktarlarının artması ve yoğun teknoloji kullanımını zorunlu hale getirmiştir. Kısa vadede birim alandan alınacak verimi artırmanın en kolay ve ekonomik yolu kaliteli tohumluk temini ve kullanılmasıdır.

Bu rekabetçi piyasada söz sahibi olabilmek için kamunun ve özel sektörün iş birliği gerekmektedir. Ülkemizde özel sektörün tohumculuk alanında yaptığı/yapacağı yatırımlar ile sektör daha da gelişerek hak ettiği yere gelecektir.

TÜRKTOB Türkiye tohumculuk sektörünün yapısı hakkında bilgi verebilir misiniz?

Türkiye son 25-30 yılda tohumculuk sanayisinde tarihsel bir dönüşüm gerçekleştirmiştir. Bu süre içerisinde, yurt içi sertifikalı ve kaliteli tohumluk kullanım ve üretimi son derece artmıştır. 2002 yılında 145 bin ton olan üretim 2013 yılında 743 bin tona yükselmiştir. Tohumluk üretimine ve dağıtımına konu olan yeni bitki çeşitlerinin sayısı artmıştır. Yeni ve üstün bitki çeşitleri, gerek verim gerekse kalite bakımından, tarımsal üretim artışı için en önemli üretim materyalleridir. Tüm bu değer artışının temelinde 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu ve bu Kanun çerçevesinde faaliyetlerini yürüten tohumculuk firmaları, tohum yetiştiriciliği yapan çiftçiler ve pazarlamayı gerçekleştiren tohumluk bayileri yer almaktadır.

Tohumculuk Kanunu'nun 2006 yılında yürürlüğe girmesi ile birlikte meslek örgütleri kurulmaya başlanmıştır. 2008 yılında kuruluş çalışmalarını tamamlayan bu meslek örgütleri Türkiye Tohumcular Birliği çatısı altında faaliyetlerini yürütmektedir. Böylelikle tohumculuk sektörünü

oluşturan tohum sanayicileri ve üreticileri, bitki ıslahçıları, tohum yetiştiricileri ve tohum dağıtıcıları alt birliklerini kurmak suretiyle kendi haklarını arama ve kullanma imkânına kavuşmuşlardır.

Eskiden ülkemizde, ıslah edilmemiş bitki çeşitlerine ait sertifikasız ve kalitesiz tohumlukların kullanılması yaygındı. Bu nedenle tarımsal üretimde verim düşüktü ve kalite yetersizdi. Toplam üretim ancak yeni alanların tarıma açılması ile artırılabiliyordu. Bugün ülkemiz tarım sektöründe, tarımsal üretim amacıyla önemli miktarda, dünya standartlarında yeni ve üstün bitki çeşitlerini kullanmaktadır. Böylece elde edilen ürünlerin verim ve kalitesi yükseltmekte, maliyetleri ise düşmektedir. Bu durumdan tüketici, çiftçi ve katma değer zincirinin diğer paydaşları yararlanmaktadır.

TÜRKTOB Sektördeki gelişmeler tohumluk üretimimize nasıl yansımıştır?

Tohumculuk sektörü çok dinamik bir sektör olup yapılan hamleler kısa sürede cevap bulmaktadır. 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte tohumculuk sektöründe üretim ve kalite bakımından olumlu manada hissedilir bir artış yaşanmıştır. 2002 yılında 145 bin ton olan sertifikalı tohumluk üretimimiz bugüne geldiğimizde %412 artarak 743 bin ton seviyelerine gelmiştir.

Hedefimiz gelişmelerin sektördeki her alana yayılmasını sağlayarak yakın gelecekte sektörü 1 milyon ton sertifikalı tohum üretim yapacak kapasitelere ulaştırabilmek, hem iç hem de dış piyasa koşullarında kaliteli üretim yapabilen, rekabetçi bir yapıya kavuşturmaktır. Kamu ve özel sektör iş birliği, kamu ile birlikte özel sektörün araştırıcı, üretici ve dağıtıcı olarak görev alması sektörün gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır.

TÜRKTOB Ülkemizde sertifikalı tohumluk üretimi ve kullanımı konusunda son yıllarda yaşanan gelişmeler nelerdir?

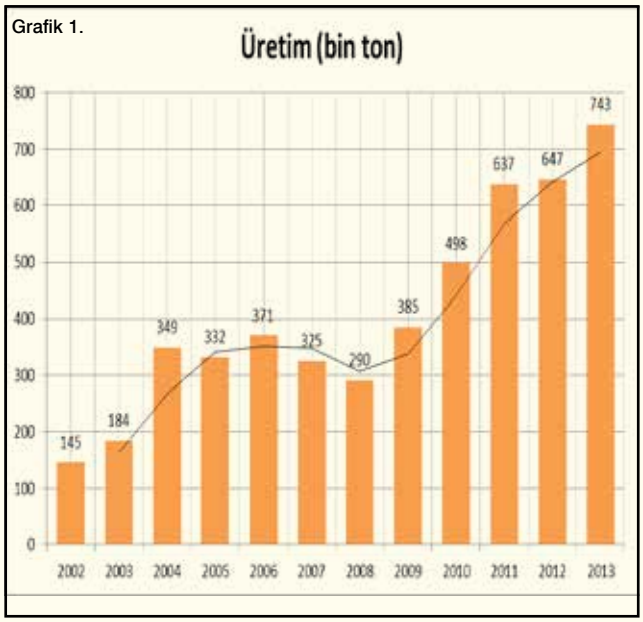
Tohumculuk Kanunu kapsamında sektördeki örgütlenmeler ve Tarım Kanunu kapsamında verilen tohumculuk destekleri ile birlikte sertifikalı tohumluk üretimimizde son yıllarda önemli artışlar yaşanmıştır. Bakanlığımızca yürütülen politikalar ile bir taraftan sertifikalı tohum üretimi ve kullanımı desteklenirken diğer taraftan da sertifikalı tohum kullanmanın önemi hakkında çiftçilerimize yönelik yayım ve diğer tanıtım aktiviteleri (Demonstrasyonlar, tarla günleri, çiftçi toplantıları vb.) önemli katkı sağlamıştır. Bu sayede sertifikalı tohum üretimi son 11 yılda %412 artarak 743 bin tona ulaşmıştır.(Grafik 1)

TÜRKTOB Sektörün dış ticaret durumunu son veriler ışığında değerlendirir misiniz?

Son yıllarda uygulanan politikalar ile tohum üretimi ve ihracatında büyük artışlar sağlanmıştır.

Ülkemizde 2013 yılında 38,6 bin ton mısır tohumu üretmiş olup ihtiyacının tamamını karşıladığı gibi 41 milyon dolar da ihracat yapılmıştır.

Grafik 1.

2002 yılında 4.575 ton olan ayçiçeği tohumu üretimi %310 artarak 2013 yılında 18.756 tona ulaşmış ayrıca 57 milyon dolarlık ayçiçeği tohumu ihracatı da yapılmıştır.

2002-2013 döneminde miktar olarak tohum ithalatı %88 artarken, ihracat %311 artmış olup yine aynı dönemde parasal değer olarak ithalat %251, ihracat ise %628 artmıştır.

2013 yılında 74 ülkeye 126 milyon dolarlık tohumluk ihracatı yapılmıştır. Parasal değer olarak ithalat/ihracat paritesi 2002 yılında 3,19 iken 2013 yılında 1,54'e gerilemiş, sektör artık ihracat yapar hale gelmiştir.

TÜRKTOB Gündemden düşmeyen ve kamuoyunda tohumculuk sektörünün ithalata bağımlı olduğu izlenimini yaratan yorum ve görüşler konusunda neler söylemek istersiniz?

Ülkemizin tohumluk ihtiyacının mümkün olan azami oranlarda yurt içi üretim programları ile karşılanması amacıyla güçlü, istikrarlı, üretken ve rekabetçi bir tohumculuk sektörünün geliştirilmesi hedeflerimiz arasındadır. Bu amaçla, tohumculuğun geliştirilmesi için esas olan yasal altyapı ve sektörün örgütlenmesi tamamlanmıştır.

Ülkemizde özellikle tarla bitkilerinde yurt içi tarımsal üretimimizi karşılayacak kadar sertifikalı tohum üretimimiz mevcuttur. Sertifikalı tohumluklardan yerli üretimin ihtiyacı karşılama oranları; hibrit mısır, ayçiçeği, pamuk türlerinde %100'ü geçmektedir. Temel ürünümüz kabul edilen buğdayda da ekilen tohumluğun neredeyse tamamı yerli üretimden karşılanmaktadır. Örneğin, 2013 yılı için sadece 892 ton ithalat yapılmıştır. Bu ithalat da daha çok deneme ve çeşit geliştirme amaçlıdır.

Sebzede ise, genellikle ürün ihracatına yani dış pazarların isteğine uygun çeşitlere ait tohumlukların ithalatı yapılmaktadır. Ülkemizin giderek artan dış ticareti ve dış pazarın istediği çeşit ve kaliteyi sağlayabilmek için son yıllarda hibrit tohum kullanım ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bunu sağlayabilmek için Bakanlığımızca Türkiye F1 Hibrit Sebze Tohumculuğunun Geliştirilmesi Projesi uygulamaya konulmuştur. Bunun sonucunda da "Hibrit Sebze Tohumu Projesi"yle birlikte 4-5 yıl içinde Türkiye'nin hibrit sebze tohumlukları üretimi artmış bu alanda ülkemiz bazı çeşitlerde ihracat yapma imkanına kavuşmuştur.

Yapılan bu çalışmalar ile tohumculuk sektörü ihracat yapan konuma gelmiş ve önce de ifade ettiğim gibi parasal değer olarak ithalat/ihracat paritesi 2002 yılında 3,19 iken 2013 yılında 1,54'e gerilemiştir.

TÜRKTOB Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tohumculuk sektörünü hangi enstrümanlarla desteklemektedir?

Bakanlığımızı yeniden yapılandıran 639 sayılı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de verilen temel görevler kapsamında sektör desteklenmektedir.

Tarım sektörünün ve kırsal alanın, kalkınma plân ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesi ve desteklenmesi için gerekli politikaların tespit edilmesi ve düzenlemeler yapılması amaçlanarak çıkartılan Tarım Kanunu kapsamında yapılan sertifikalı tohum kullanım, sertifikalı fide/fidan kullanım ve sertifikalı tohum üretim destekleri halihazırda bu desteklerden en önemlileridir.

Bu destekler kapsamında bugün itibariyle üretimini sertifikalı tohum kullanarak yapan yaklaşık 920 binden fazla çiftçimize 502 milyon TL, sertifikalı tohum üreterek satışını gerçekleştiren tohum üreticilerimize de 142,5 milyon TL destek ödenmiştir.

Çiftçilerimize destek olmak üzere 2012 yılından itibaren sertifikalı tohum, fide, fidan kullanım/üretiminde Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri kaynaklarından indirimli kredi kullanım imkanı sağlanmış olup bu kapsamda bugüne kadar 12 binden fazla çiftçimize yaklaşık 784 milyon TL kredi kullandırılmıştır.

Yapılan bu mali desteklerin yanında merkez ve taşra teşkilatlarımız aracılığı ile yürütülen yayım faaliyetleri, tarla günleri, demonstrasyonlar vb. uygulamalarla da sektöre destek verilmektedir.

5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun ile de sektöre hizmet eden ıslahçıların hakları koruma altına alınmıştır.

TÜRKTOB Önümüzdeki dönemde destekleme politikalarında ve miktarlarında bir değişiklik öngörüyor musunuz?

Önümüzdeki dönemde de sertifikalı tohumluk kullanımının ve üretiminin yetersiz olduğu türlerde ve sektörün ihtiyaç duyacağı tohumculukla ilgili diğer alanlarda yeni destek modellemeleri yapılarak desteklerin devamı temel amaçlarımızdandır. Kendi kendine yeten, dış pazarlara açılma kabiliyetinde, rekabetçi bir sektör oluşturmayı hedefliyoruz.

TÜRKTOB Sayın Genel Müdürüm, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tohumculuk sektörü için hangi hedefleri belirlemiştir?

Tohumculuk sektörü gerek Bakanlığımızın gerekse hükümetin her zaman çok değer verdiği sektörlerden birisidir. Nitekim Bakanlığımız uyguladığı politikalarla sektöre vermiş olduğu değeri defalarca göstermiştir.

Genel Müdürlük olarak dünyada söz sahibi bir tohumculuk sektörümüzün olabilmesi için gerekli olan çalışmaları yürütüyoruz. Bu çalışmalarda önümüze koyduğumuz hedef; ithalat ve ihracat miktarı yüksek, ithalattan daha çok ihracat yapan, Ar-Ge çalışmalarına kaynak ayıran ve kendi ayakları üzerinde durabilen bir sektördür. Çeşit ve teknoloji geliştiren ve sadece tohumluk ihracatı değil, teknoloji ihracatı yapan bir sektör oluşturulması gerekir. Bizim hedeflerimiz böyle bir sektörü oluşturmak üzerine kurulmuştur.

Sektör ile ilgili 1980'li yılların ortalarında belirlenen özel sektör ağırlıklı yapı hedefine ulaşmış durumdadır. Bizim tıpkı 1980'lerde böyle hedefler koyan büyüklerimiz gibi geleceğe dair daha büyük hedefler koymamız ve bu hedefleri hayata geçirmek için yoğun çaba sarf etmemiz gerekir.

2006 yılında yayımlanan Tohumculuk Kanunu ile sektörün örgütlenmesi hukuki bir zemin içerisinde tamamlanmıştır. Geçen süre içinde sektörün örgütlü kurumları oluşumlarını tamamlamış, teknik ve idari olarak güçlenmiş ve ekonomik olarak da oldukça önemli mesafeler kat etmişlerdir. Bu noktadan sonra bizim sektörle ilgili hedeflerimizden bir tanesi de Bakanlığımızın elinde bulunan denetim hariç yetkilerini aşama aşama sektörün örgütlü kurumlarına devretmektir. Kamunun denetim görevini etkin sağladığı, özel sektörün ise piyasa belirleyici aktiviteleri yanında kontrol ve sertifikasyon işlemlerini yapacak yeterlilikte bir yapıya kavuşması sektörü daha da güçlendirecektir.

Tohumculuk sektörünün daha da güçlenmesi ve 2023 yılında sertifikalı tohum üretiminin 1 milyon tona ulaşması, ihracatının ise ithalatının önüne geçmesi hedeflenmektedir.

TÜRKTOB Son olarak üreticimize, özel sektöre ve diğer paydaşlara vermek istediğiniz mesajlar nelerdir?

Özel sektör artık belli bir seviyeye gelmiştir ancak teknik konularda kendini daha fazla geliştirmelidir. Meslek örgütlerinin ESA, ISF, OECD veya UPOV gibi tohumculukla ilgili uluslararası kuruluşların sadece idari toplantılarına değil, teknik çalışmalarında da aktif biçimde katılan, belirlenen kuralları uygulayan değil kuralların belirlenmesinde inisiyatif alan bir seviyeye gelmesi gerekir. Bunun için ülkemizde yapılan tohumculukla ilgili bilimsel çalışmalara kaynak aktarmalı, ortak projeler geliştirmeli, sektöre yön verebilen çok ciddi bir teknik, idari ve hukuki kadro oluşturmalıdır. Bunları sağlayacak maddi kaynaklarının yeterli olduğunu düşünüyorum.

Ayrıca tohumculukta gelişmiş ülkelerdeki gibi sertifikasyon işlemlerinin özel sektör tarafından yürütülmesi gerekir. Sektörün ivedilikle bu işlemleri yapabilmek için gerekli olan yatırımları planlaması ve yetki devri almak için başvurması gerekir. Bizim konu ile ilgili Kanun da dahil olmak üzere mevzuatımızda bir engel yoktur. Ancak sektör bu konuda çekingen davranıyor. Oysa Bakanlığımızın bugüne kadar sektörü verdiği destek dikkate alındığında, sektörün çekingen davranmasını gerektirecek hiçbir şey yoktur.

Güçlü ve üretken bir sektör olmadan, özel sektörün sertifikasyon işlemlerinde görev almasını sağlamadan ancak belirli bir noktaya kadar yükselebiliriz. Meslek örgütleri, sektörün gelecek vizyonunu iyi değerlendirip mevcut durumdan daha ileriye götürecek hamleleri yapma cesaretine sahip olmalıdır.▪

TOHUMLUK ÜRETİM İSTATİSTİKLERİ

Tohum Üretim Miktarları (ton)

TÜRLER	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
BUĞDAY	80.107	100.101	223.094	176.202	211.848	210.044	158.452	227.852	315.676	410.766	327.924	421.588
ARPA	4.376	11.194	19.074	22.307	28.351	20.645	20.180	36.144	34.416	48.401	43.162	79.189
MISIR	15.896	21.399	27.108	30.167	16.107	14.592	34.097	28.921	35.234	31.338	32.796	38.576
ÇELTİK	1.293	1.298	1.221	3.505	3.241	3.645	3.410	5.025	5.521	8.649	8.627	7.629
HİBRİT AYÇİÇEĞİ	4.575	5.267	5.358	6.522	7.670	6.190	8.727	9.298	11.854	14.137	14.732	18.756
SOYA	595	373	292	201	969	752	1.274	1.169	1.982	2.274	2.248	3.699
YER FISTIĞI	1	20	81	101	61	100	50	30	70	114	147	171
ŞEKER PANCARI	1.421	1.241	2.450	2.720	582	1.448	947	1005	466	1.479	1.166	896
PATATES	21.375	27.885	45.870	63.901	75.138	44.919	45.651	58.877	70.654	96.295	185.485	150.908
PAMUK	11.585	11.253	18.957	19.581	18.855	14.323	10.985	10.811	15.679	16.911	23.074	10.260
NOHUT	198	181	162	157	161	143	127	459	253	309	1.239	1.603
KURU FASULYE	29	8		30	19	3	3	3			62	54
MERCİMEK	14	15	356	285	628	1.113	380	38	107	589	894	2.078
KANOLA (KOLZA)	20	20	15		321	175	72	148	107	63	12	91
SEBZE	1.249	992	1.412	1.942	2.283	2.731	2.087	2.758	2.500	2.213	2.115	1576
SUSAM	3	2			1	1			1	14	0	3
YONCA	269	279	446	476	508	678	517	864	349	473	670	610
KORUNGA	411	682	942	1.232	929	125	698	22	56	200	2	12
FİĞ	1246	1558	1891	2050	2172	2206	2024	1.057	858	876	876	385
SORGHUM	0		4	2	2	5		263	180	6	12	24
SUDANOTU	6	5	10	13	21	25			0	0	1	11
SORGUMxS. OTU	117	51	50	145	192	335	5			220	120	120
ASPİR	0							248	397	269	250	750
YEM ŞALGAMI	0	2	5	5	2	5		1		14	12	55
YEMLİK PANCAR	22	23	35	10	21	11	8	18	26	33	44	8
ÇİM VE ÇAYIR OTU	406	353	499	636	656	799	454	50	56	3	208	106
DİĞERLERİ	13	45			10				1.523	1.686	1024	4035
TOPLAM	145.227	184.247	349.332	332.190	370.748	325.013	290.148	385.061	497.964	637.330	646.905	743.193

Kaynak: BÜGEM

Sertifikalandırılan Meyve, Asma Fidanı /Asma ve Çilek Fidesi Miktarları*

YILLAR	MEYVE	ASMA	ÇİLEK	TOPLAM
2001	2.433.015	2.210.760	-	4.643.775
2002	2.420.730	1.092.500	500.000	4.013.230
2003	2.844.287	1.920.000	1.000.000	5.764.287
2004	6.535.201	428.800	1.000.000	7.964.001
2005	18.672.936	2.276.862	1.050.000	21.999.798
2006	41.534.409	5.179.290	30.950.000	77.663.699
2007	64.230.921	6.157.120	36.726.000	107.114.041
2008	18.279.586	2.958.185	43.363.000	64.600.771
2009	19.914.532	2.032.860	31.260.000	53.207.392
2010	27.953.671	3.407.915	32.257.000	63.618.586
2011	30.895.634	3.499.880	30.477.000	64.872.244
2012	45.394.005	3.393.588	32.221.084	81.088.677
2013	56.027.584	7.129.690	51.123.140	114.280.414

* Üretim Materyalleri de dahil edilmiştir.

AŞI MATERYALİ İLE BULAŞAN BAĞ HASTALIKLARI

Prof. Dr. Salih Maden
salihmaden@gmail.com

Bilindiği gibi asma ülkemizde daha çok aşı ile çoğaltılmaktadır. Bu nedenle asmada bulunan birçok hastalık, aşı materyali ile taşınabilmektedir.

Ancak asma fidan üretim materyali, özellikle kalemler, dezenfekte edilerek yüzeysel taşınan pek çok paraziter hastalık etmeni elemine edilebilir.

Bazı hastalıklar ise termoterapi ve sürgün ucu kültürü ile ayıklanabilir, fakat bu uygulamalar, her zaman başarılı olmamaktadır. Bu nedenle hastalık indekslemeleri her zaman yapılmalıdır.

Asmada görülen başlıca hastalıklar ve bunların kalem veya anaçla taşınmaları aşağıda açıklanmıştır.

Bakteriyel Hastalıklar

Asmada görülen bakteriyel hastalıkların tümü aşı materyali ile taşınmaktadır. Her ne kadar bu hastalıkların bazılarının termoterapi ve sürgün ucu kültürü ile elemine edilmesi mümkün olsa da aşıda kullanılan anaçlık ve kalemlik çeliklerin omcaları, bu hastalıklara karşı test edilmesi ve sağlıklı bitkilerden alınması gerekmektedir.

Asmada görülen bakteriyel hastalıklar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Hastalık	Etmen
Kök Boğazı Uru (Taç uru, Bağ Kanseri)	*Rhizobium vitis* (Syn. *Agrobacterium vitis*)
Bakteriyel Kanser (İsilik Marazı)	*Xylophilus ampelinus* (Syn. *Xanthomonas ampelina*
Pierce's Hastalığı (Asma Vebası)	*Xylella fastidiosa*
Grapevine Bois noir (Black wood)	*Phytoplasma*
Flavescence Dorée	*Phytoplasma*
Asma Sarılıkları	*Phytoplasma*

Fungal Hastalıklar

Asmada çok sayıda fungus hastalığı bilinmektedir. Bunlardan bazıları her yerde bulunan ve kolay yayılan hastalıklardır ve aşılama yoluyla taşınmaları çok önemli değildir.

Ayrıca bazılarının anaç ve kalemlerdeki varlıkları kolayca anlaşılabilir. Örneğin küllemeli kalemlerin belirtileri kolayca görülebilir. Bazı fungal kök hastalıkları anaçlarla taşınabilir, ancak anaçlık çelikler temiz bitkilerden alınırsa bu hastalıklar taşınmazlar.

Örneğin; *Phytophthora* kök çürüklükleri, *Armillaria* kök çürüklükleri gibi. Bazı fungal hastalıklar kalemlerde enfeksiyon yaparlar ve bunların dezenfeksiyon ile yok edilmeleri kolay değildir.

Bu nedenle bu hastalıkların indekslenmeye alınması gerekmektedir.

Bu Hastalıklar:

Hastalık	Etmen
Antraknoz	*Elsinoe ampelina* (anamorph *Sphaceloma ampelinum)*
Esca (Kav)	*Phaeoacremonium* spp. (teleomorph *Tognina minima) Phaeomoniella chlamydospora*
***Eutypa* Geriye Doğru Ölüm Hastalığı**	*Eutypa lata*
Ölü Kol	*Phomopsis viticola*
***Verticillium* Solgunluğu**	*Verticillium dahliae*

Asmalarda görülen diğer fungal hastalıklar içerisinde yapraklarda, salkımlarda hastalık yapanlar da vardır, ancak bunların kalemlerle taşınması önemli değildir.

Bunlar:

Hastalık	Etmen
***Aspergillus* Çürüklüğü**	*Aspergillus niger*
Gri Küf	*Botrytis cinerea*
Köşeli Yaprak Yanıklığı	*Pseudopezicula tetraspora* (anamorph *Phialophora* şeklinde)
Köşeli Yaprak Lekesi	*Mycosphaerella angulata* (anamorph *Cercospora brachypus)*

Virüs ve Viroid Hastalıkları

Asmada çok sayıda virüs hastalığı bulunmaktadır. Bunların bir kısmı nematodlar ile taşınmalarına rağmen, virüs hastalıklarının birçoğu anaç veya kalemle taşınmaktadır.

Bu hastalıkların da termoterapi ve sürgün ucu kültürü ile elemine edildikleri rapor edilmiş olsa bile, fidan üretim materyallerinin bu hastalıklar yönünden de indekslenmesi gerekmektedir.

Asmada Görülen Başlıca Virüs ve Viroid Hastalıkları

Hastalık	Etmen
Yonca mozayik virüsü	*Alfalfa mosaic virus*
Arabis mozayik virüsü	*Arabis mosaic virus*
Enginar Italyan latent virüsü	*Artichoke Italian latent virus*
Asma Yelpaze yaprak virüsü (Kısa boğum hastalığı)	*Grapevine fanleaf virus*
Bratislava mozayik virüsü	*Bratislava mosaic virus*
Bakla solgunluk virüsü	*Broad bean wilt virus*
Asma Corky bark (Mantarımsı kabuk)	*Grapevine Virus B*
Asma Bulgarian latent virüsü	*Grapevine Bulgarian latent virus*
Asma krom mozayik virüsü	*Grapevine chrome mosaic virus*
Yaprak kıvırcıklığı (Leafroll)	*Closterovirus-associated*
Şeftali rozet mozayik virüsü	*Peach rosette mosaic virus*
Petunya asteroid mozayik virüsü	*Petunia asteroid mosaic virus*
Raspberry halkalı leke virüsü	*Raspberry ringspot virus*
Sowbane mozayik virüsü	*Sowbane mosaic virus*
Çilek latent halkalı leke virüsü	*Strawberry latent ringspot virus*
Tütün mozayik virüsü	*Tobacco mosaic virus*
Tütün nekrozis virüsü	*Tobacco necrosis virus*
Tütün halkalı leke virüsü	*Tobacco ringspot virus*
Domates siyah leke virüsü	*Tomato black ring virus*
Domates halkalı leke virüsü	*Tomato ringspot virus*
Sarı benek	*Viroid*

Virüs Benzeri Hastalıklar

Hastalık	Etmen
Asteroid mosaic	Etmen bilinmiyor, virüsten kuşkulanılıyor.
Bushy stunt	Etmen bilinmiyor, virüsten kuşkulanılıyor.
Enation disease	Etmen bilinmiyor, virüsten kuşkulanılıyor.
Bulaşıcı aşı uyuşmazlığı	Etmen bilinmiyor, virüsten kuşkulanılıyor.
Roditis yaprak renk değişikliği	Bilinmiyor. GFLV ve Carnation mottle virus (CarMV) her ikisi de bu hastalıkla ilişkili
Vein mottle (Yaz beneklenmesi)	Etmen bilinmiyor,
Vein mosaic (damar mozayiği)	Etmen bilinmiyor, virüsten kuşkulanılıyor.
Vein necrosis (damar nekrozu)	Etmen bilinmiyor, virüsten kuşkulanılıyor.

Yukarıda verilen ve tümü aşı ile taşınan hastalıklara karşı indeksleme; etmenlerin hassas konukçulara inokülasyonu, serolojik testler, moleküler testler (PCR, hibridizasyon), seçici ortamlarda kültüre alma gibi testlerle yapılmaktadır.

Ülkemizde Durum

Ülkemiz "Meyve ve Asma Fidanı ile Üretim Materyallerinde Bitki Sağlığı Standartları Talimatı" gereğince asma fidanı sertifikasyonunda ele alınan hastalıklar ve yapılacak işlemler şunlardır:

Bakteriler

Bağ kanseri "Taç uru" (*Agrobacterium vitis*)	Söküm zamanı bitkinin tüm kısımlarının ur yönünden incelenmesi, şüpheli durumda laboratuvar analizi yapılır.
Pierce's hastalığı (*Xylella fastidiosa*)	Vejetasyon döneminde en az 1 defa görsel kontrol, şüpheli durumda laboratuvar analizi yapılır.

Ülkemiz sertifikasyon talimatında bakteriyel hastalıklardan sadece iki tanesine yer verilmiştir. Bu hastalıklardan en yaygın olanı bağ kanseri olarak da adlandırılan taç uru (kök boğazı uru) hastalığıdır. Bu hastalık, daha çok kök boğazında ur yapmasına rağmen, yüksek terbiye sistemlerinde gövdelerde de görülmektedir (Şekil 1). Bağ kanseri, özellikle son zamanlarda ülkemizde kontrolsüz üretilen ve dağıtılan asma fidanları ile çok fazla yayılmıştır. Özellikle ılıman yerlerde yetiştirilen asma fidanları, belirti oluşturmadan hastalık taşıyabilmekte ve bunlar don riski yüksek olan soğuk yerlere taşındığında hastalık ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni, hastalığın ancak don etkisi ile oluşan çatlaklardan ve/veya yaralardan giriş yapmasıdır. Ayrıca hastalık etmeni sağlıklı sürgünlerde inaktif hale geçmekte ve patojenliğini kaybetmektedir. Bu nedenle hastalık etmenini çubuklardan izole etmede, çoğunlukla saprofit Rhizobium vitis izolatları kullanılmaktadır (Argun ve ark.,2002). Bu hastalığın tanımlanmasında mutlaka bu konuda uzmanlaşmış kişiler görev almalı ve iyi bir tanımlama için gerekli laboratuvar olanakları sağlanmalıdır. Burada önemli olan bu hastalıklar ile ilgili testleri hangi kuruluşların, hangi yöntemlerle yapacağıdır. Örneğin bağ kanseri için sökülen fidanların ur yönünden makroskopik olarak incelenmesi, gerekli görüldüğü taktirde laboratuvar testlerinin yapılacağı belirtilmekle birlikte, hangi testlerin ne zaman ve kimler tarafından yapılacağı belirtilmemiştir.

Pierce's hastalığı ülkemizde son zamanlarda Konya ilinde saptanmıştır (Baştaş ve ark., 2014, basımda) ve sistemik yayılan bir hastalık olup kontrolüne önem verilmelidir.

Sertifikasyon talimatında yer almayan bakteriyel kanser, ülkemizde sınırlı olarak bulunmakta olup fazla yaygınlık kazanmamıştır. Bu hastalığın belirtileri çok karakteristiktir ve öz su ile sistemik taşınması yaygın değildir.

Sertifikasyon talimatımızda yer almayan Phytoplasma hastalıkları son zamanlarda araştırılmaya başlanmış olup bağ bakteriyel hastalıkları listesinde yer verilen üç fitoplasma hastalığı da ülkemizde saptanmıştır (Canik

ve ark., 2011). Belirtilere dayalı tanımlamada bu hastalıkların doğru tanısı her zaman mümkün değildir. Bu nedenle Kök Uru'nda belirtildiği gibi sertifikasyon uygulamalarının, uzmanlaşmış ve iyi ekipmanlı laboratuvarlarda yapılması gerekmektedir.

Funguslar

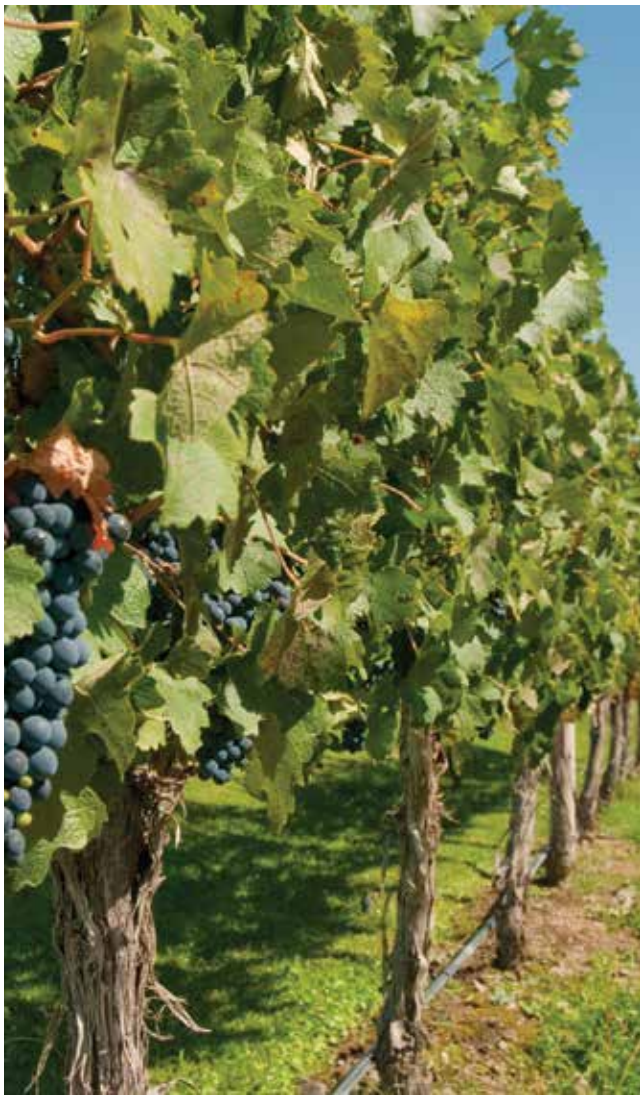
Kav, Esca (*Phaeoacremonium spp., Stereum hirsitum, Phellinus igniarius*)	Yılda iki defa (İlkbahar-Sonbahar); makroskobik inceleme; şüphelenilen örneklerden izolasyon ve mikroskobik inceleme yapılır.
Eutypa Geriye Doğru Ölüm Hastalığı (*Eutypa lata*)	Yılda iki defa (İlkbahar-Sonbahar); Makroskobik inceleme; şüphelenilen örneklerden izolasyon ve mikroskobik inceleme yapılır.
Ölükol (*Phomopsis viticola*)	Yılda iki defa (İlkbahar-Sonbahar); Makroskobik İnceleme; şüphelenilen örneklerden izolasyon ve mikroskobik inceleme yapılır.

Yukarıda talimatta belirtilen hastalıklar içerisinde son zamanlarda en çok yaygınlaşan Kav (Esca) olarak bilinen hastalıktır. Bu hastalık da bağlarda sistemik olarak taşınmaktadır, fakat izolasyonu ve tanısı konu uzmanı için kolaydır.

Ülkemizde bu konuda çalışmalar da bulunmaktadır (Değirmenci, K and Özben, S. 2011; Özben, et al.,2012). Diğer fungal hastalıklar da ülkemizde bulunmaktadır ancak yaygınlıkları fazla değildir. Talimatta yer almayan *Verticillium* solgunluğu, bazı yörelerde yaygınlaşabilir, bu nedenle talimata eklenmelidir. Talimatta yer almayan bazı sürgün hastalıkları da eklenmelidir,

Virüs Hastalıkları

Kısa boğum hastalığı (*Grapevine fanleaf nepovirus*)	Yılda iki defa olmak üzere ilkbaharda aktif sürgünler ve yapraklar ya da kışın dinlenme döneminde yıllık sürgünlerde makroskobik kontrol, şüpheli durumda Elisa testi yapılır.
Strawberry latent ringspot sadwa virus	" " "
Arabis mozayik hastalığı (*Arabis mosaic nepovirus*)	" " "
Domates siyah halka hastalığı (*Tomato black ring nepovirus*)	" " "
Ahududu halka leke hastalığı (*Raspberry ring spot nepovirus*)	" " "
Grapevine leafroll associated ampeloviruses1 (GLRaV all types)	" " "
Grapevine vitivirus A (GVA)	" " "
Grapevine fleck maculovirus (GFkV)*	Yılda iki defa olmak üzere ilkbaharda (nisan-mayıs) aktif sürgünler ve yapraklar ya da kışın dinlenme döneminde yıllık sürgünlerde makroskobik kontrol; *Vitis vinifera*'da belirti oluşturmadığı için mutlaka Elisa testi yapılır.
Grapevine rupestris stem pitting associated foveavirus (GRSPV)*	Yılda 2-3 defa olmak üzere yaprak ve sürgünlerde makroskobik kontrol; şüpheli durumda laboratuvar testi yapılır.

Yukarıda listelendiği gibi, ülkemiz asma sertifikasyon talimatında da yer alan çok sayıda virüs hastalığı bulunmaktadır. Sertifikasyon talimatında ülkemizde bağlarda görülen ve çoğaltma materyali ile taşınan önemli virüs hastalıkları ele alınmıştır. Ancak virüs hastalıklarının makroskopik olarak teşhisinde çoğu kez hataya düşülmektedir. Çünkü birçok virüs hastalık belirtileri, diğer hastalık belirtileri ile (Phytoplasma ve besin maddesi noksanlıkları) bezerlik göstermektedir. Kesin tanının konu uzmanlarınca yapılması ve ELISA, PCR yöntemleri kullanılmalıdır. Gerek bakteriyel hastalıklar gerekse virüs hastalıklarının teşhisinde uzmanlaşmış laboratuvarların, bu işleri en hassas yöntemlerle rutin olarak yapacak şekilde organize edilmesi gerekmektedir.

Listelerde yer alan virüs hastalıklarına, asma tür ve çeşitlerinin tepkileri farklılık gösterebilmektedir. Örneğin ülkemizde son zamanlarda çok yaygınlık gösteren Yaprak Kıvırcıklığı (leafroll) virüsü bazı çeşitlerde şiddetli hastalık oluştururken bazı çeşitleri fazla etkilememektedir (Yağmur et al., 2012). Diğer bir deyişle, hangi asma çeşitlerinin, hangi virüs hastalıklarına karşı hassas oldukları listelenmelidir.

Bağ tesisinde sertifikalı fidan kullanımı teşvik edilmeli ve bu işleri yapacak kuruluşlar yeniden organize edilmelidir.

Şekil 1. Bağlarda Çoğaltma Materyali ile Taşınan Bazı Önemli Hastalıklar

Bakteriyel Hastalıklar

Kök Uru (*Rhizobium vitis*)
Wiki forestry images'dan

Kök Uru (*Rhizobium vitis*)
Ontario Crop IPM'den

Bakteriyel Kanser (*Xylopilus ampelinus*),
Ephytia INRA' dan

Xylella fastidiosa
(EPPO'dan)

Flavescence doree

Bois noir (Pinot Noir çeşidinde, Canadian
Food Inspection Agency' den)

Fungal Hastalıklar

Eutypa sp.
(Wine Busiiness'den)

Esca (*Phaeoacremonium* spp.) (W.D. Gubler, University of California'dan)

Viral Hastalıklar

Leafroll (GLRaVs) - Sémillon blanc.
Çeşidinde Belirtiler (Dr R. Bovey, ICVG'den)

Leafroll (GLRaVs)) - Merlot Çeşidinde Şiddetli Belirtiler
(Dr R. Bovey, ICVG'den)

Fanleaf - V. Rupestris'te Kronik Belirtiler
(Dr G.P. Martelli'den)

Arabis Mozaik Virüsü
(Ministry of Agriculture, British Columbia' dan)

Kaynaklar

Argun, N., M. T., Momol, S. Maden, E. A. Momol, C. L. Reid, H. Çelik, and T. J. Burr, 2002. Characterization of Agrobacterium Vitis Strains İsolated from Turkish Grape Cultivars in the Central Anatolia Region. Plan Dis., 162-166.

Değirmenci, K. and Özben, S. 2011. Detection of Phaeoacremonium Aleophilum Directly from Wood Tissue of Grapevine and Culture Medium by PCR and DNA Sequencing. European Biotechnology Congress September 2011 Volume 22, Supplement 1 Pages S135

Özben, S., Demirci, F., Değirmenci, K., Uzunok, S., 2012. First Report of Cylindrocarpon macrodidymum Associated with Black Foot Diseases of Grapevine in Turkey. Plant disease, 96 (5), 762.

Özben, S., Değirmenci, K., Demirci, F., Uzunok, S., 2012. First Report of Phaeoacremonium Scolyti Associated with Esca and Petri Diseases of Grapevine in Turkey. Plant disease, 96 (5), 766.

Frison, E.A. and Ikin, R. (eds.). 1991. FAO/IBPGR Technical Guidelines for the Safe Movement of Grapevine Germplasm. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome/International Board for Plant Genetic Resources, Rome. ISBN 92-9043-153-9.

Yağmur, T., Canik Orel, D., Ertunc, F., 2012. Distribution of Grapevine leaf Roll Associated Viruses in Turkey.2012.Proceedings of the 17th Congress of ICVG, Davis, California, USA October 7–14, 2012, p.180-181.

Canik, D., Ertunc, F., Contaldo, N., Paltrinieri,S. And Bertaccini, A., 2011.Identification of different phytoplasmas infecting grapevine in Turkey. Bulletin of Insectology, Vol.64, p.225-226.

ANADOLU'DA BAĞ BOZUMU GELENEĞİ

Prof. Dr. Rüstem Cangi
Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Bahçe Bitkileri Bölümü - Tokat
rustem.cangi@gop.edu.tr

Asmanın ana vatanları arasında yer alan Anadolu, üzüm çeşitliliği ve çok değişik ürünlere işlenmesi yönüyle de dünya bağcılığında önemli bir konuma sahiptir. İmece kültürü bu coğrafyada halkın kaynaşmasında, kırgınlıkların, küskünlüklerin kalkmasında, birlik ve beraberliğin sağlanmasında, yardımlaşmada, kederi ve sevinci paylaşmada hep vesile olmuştur. Anadolu'nun bağcılık yapılan dört bir yanında asırlardır yaşatılan bağ bozumu geleneği, ülkemizin en önemli sosyo-kültürel etkinliklerinden birisidir.

Takvimin olmadığı dönemlerde insanlar hayatlarını temel uğraş alanlarına göre düzenlerlerdi. Bunlar; ekin ekme, bağ bozumu, hasat, koç katımı, baharın gelmesi vb. olaylardı (Genç, 1995). Bir yıl içerisinde doğadaki değişiklikler tarih boyunca bütün halklar tarafından tören, şenlik ve bayramlarla kutlanmıştır (Pirverdioğlu, 2002). Bütün milletlerin kültürlerinde görülen yeni yıl törenleri, yaşama biçimlerine, coğrafyalarına, ekonomik ve inanç yapılarına uygun koşullarda uygun zamanlarda çeşitli adlar altında kutlanmaktadır (Çetin, 2009).

Yazın bitişini ve mahsullerin toplanmasını kutlayan Almanların Oktoberfest'i de Protestanların Martin Luther'in anısına "St. Martins Day" adıyla yaptıkları kutlamalar da Çin'deki Ay Festivali de (Moon Festival) Amerika ve Kanada'da kutlanan "Şükran Günü" de hep

aynı anlamları içeren etkinliklerdir. Hepsinin kökeninde uzun emekler sonunda elde edilen hasada şükretmek, uzun kış aylarını aç kalmadan geçirecek olmaya şükran duymak vardır (Anonim, 2014 a; Tokat, 2014). "Bağ bozumu" da ülkemizde ve dünyanın değişik yörelerinde kutlanan bu etkinliklerden birisidir. Bağ bozumu kelime anlamı üzümlerin toplanarak bağların bozulma zamanı olarak ifade edilmektedir.

Dünya üzerinde en yaygın şekilde (%90) yetiştirilen asma türü *Vitis vinifera*'dır. Arkeolojik kazılara göre asmanın MÖ 5000-6000'lerde Kafkasya ve Anadolu'da kültüre alındığı ve buradan dünyanın her tarafına yayıldığı düşünülmektedir (Fidan, 1985). Türkler Anadolu'ya yerleştikten sonra (MS 11.yy.) bu topraklarda bağcılık gelişmesini sürdürmüştür. Asma yaprağı ve üzüm salkımı figürleri Selçuklu ve Osmanlı süslemelerinde de yer almıştır. Ünlü Türk gezgini Evliya Çelebi (MS 17.yy.) yaptığı seyahatlerinde Anadolu'daki illerin bağlarının güzelliğinden, üzümlerin ve şarapların nefasetinden söz etmektedir (Türkben ve ark., 2012). Anadolu'da yer alan tarihi yapılarda, sikkelerde, heykellerde, seramiklerde ve diğer bulgularda üzüm ve asma ile ilgili figürler, asmanın Anadolu kültüründe önemli bir yere sahip olduğunun önemli kanıtlarıdır (Orhan ve ark., 2005).

Ülkemizde üzüm sofralık, kurutmalık ve şaraplık olarak tüketim şekillerinin dışında hiçbir ülkede görülemeyecek kadar farklı şekillerde de değerlendirilmektedir. Bunlara üzüm suyu, şarap, papara, koruk suyu, pelverde, pekmez, köme, köfter, dilme, bastık, kesme, çek çek, rakı, konserve, sirke, turşu, tarhana, pestili örnek verebiliriz (Cangi ve Yağcı, 2012).

Tarih boyunca Anadolu'nun bağcılık ve bağ bozumu konusunda geçmişi çok değişik kaynaklarda

zikredilmektedir. MÖ 7. yüzyılda Batı Anadolu'da Gediz ve Menderes Irmakları arasındaki bölgede devlet kuran çok tanrılı (pagan) uygarlıklardan Frigler ve Lidyalılarda en önemli mitolojik tanrılardan Dionysos, ormanlarda vahşi hayvanlarla yaşadığına inanılan şarap, bitki ve tarım tanrısıydı. Dionysos'a inanan halk, doğanın sırlarına ermek için ayinlerde şarap içer ve sarhoş olurdu (Orhan ve ark., 2005). Dionysos bağ bozumu tanrısı olarak da bilinmektedir. Mitolojiye göre asma ve şarabı dünyaya yayan Tanrı Dionysos'tur. Dionysos'un ve bağ bozumu eğlencelerinin de Yunanistan'a Anadolu'dan geldiği eski tarihçiler tarafından kabul edilmiştir. Romalılar ise Dionysos'u da Bacchus olarak kendi kültürlerine uyarlamışlardır. Hz.İsa'nın kendini asma, kanını da şarap olarak tasvir etmesi nedeniyle asma figürü sıkça kullanılmıştır. Böylece şarap Hristiyan kültürü ve ayinlerinin ayrılmaz kutsal parçası haline gelmiştir (Akurgal, 1989; Arslan, 2007). Tek tanrılı dinlerin kutsal kitaplarından Kur'an Tevrat ve İncil'de üzüm ve şaraptan sıkça söz edilmektedir.

Kanun paragraflarına bakıldığında Hititlerde bağcılığın ekonominin temel kaynaklarından birisi olduğu görülür. Metinlerde bağların çitlerle korunduğu; bağda bulunan asmanın çalınması, yakılması, zarara uğraması halinde ağır para cezalarının verilişi, bağların diğer arazi parçalardan daha değerli oluşu anlatılmaktadır (Reyhan, E., 2010). Asurlulara ait tabletlerde bağ bozumundan (Akkadca *qitipkaranim*) söz edilmektedir. Hititlerin bağ bozumu mevsiminde bu faaliyetlerini kutlamak için "bağ bozumu bayramı" (Ezen Gısgestın tuhšuwaš) yapmaları da bu tespiti haklı kılmaktadır. Hitit Kralı'nın 'askeri valiye gönderdiği bir Maşat Höyük (Tapikka) mektubunda şöyle denilmektedir: "Gasasa kentinin bağları konusunda bana yazdıklarına gelince, (onlara) yardım et. Onları (üzümleri) kessinler, onlar zarar görmesin." (Alp, 1999).

Oldukça erken dönemlerden itibaren Sümerler, Babilliler ve çeşitli Sami kavimlerince kozmogonik ve tarımsal karakterli bahar ve güz festivallerinin kutlanageldiği bilinmektedir. Urartu ülkesinde (Van) her yıl eylül ayının sonunda tanrılar onuruna düzenlenen "Bağ Bozumu Şenlikleri", büyük olasılıkla halkın büyük kesimini, çok sayıda insanı bir araya getiren etkinliklerdir (Belli, 2007). Bu bilgilerden bağcılığın Anadolu'nun sosyo-kültürel yapısına tarih boyunca ilmek ilmek işlendiğini görüyoruz.

İçinde eğlencenin bulunduğu toplumsal etkinlikler, insanların birbirleriyle görüşmek ve yaşamın değişik yönlerini paylaşmak için katılmak istedikleri ve büyük ölçüde katılım sağladıkları olaylardır. Bu etkinlikler, çok sayıda kişiyi bir araya getirerek onlara rahat bir hareket ortamı da sağlaması açısından elverişli iletişim alanlarıdır (Anonim, 2014b). Toplumsal etkinliklerin en önemlilerinden bir tanesi de bağ bozumudur.

Halk takvimleri olarak da bilinen takvimsel ritler, toplumsal ekonomik farklılığa göre çeşitlenmektedir. Nitekim tarımla geçinen yerleşik Türk toplumunda takvim, ekim, hasat, bağ bozumu vb. zamana göre belirlenmektedir. Temel karakterleri itibariyle kolektif bir nitelik taşıyan ritüeller, grubu bir arada tutmakta, dayanışmayı artırmakta, topluluğun kolektif şuurunu güçlendirmektedir. Ritüeller, geçmişi günümüze, günümüzü de geleceğe bağlayan bir bağ olma özelliğine sahiptir (Karaman, 2010).

Anadolu'da bağ bozumu sosyal ve ekonomik hayatı çok eski dönemlerden beri şekillendiren ritüellerden birisidir.

Asurlarda Kaniş Karumu'nda uygulanan vade ve takvimlere ilişkin şu bilgiler verilmektedir. Kültepe metinlerine göre, Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'nde (MÖ 1975-1723) Anadolu'da yerlilerin yetiştiriciliğini yaptığı meyveler arasında ilk sırayı üzüm almaktaydı. Yerlilere ait borç senetlerinde "ina /ana/ warki qitip ka/irānim" "bağ bozumunda / bağ bozumuna kadar / bağ bozumundan sonra" şeklinde, borcun ödeneceği zamanı belirtmek amacıyla zirai tâbirlerin tarihlemede kullanılması, bağcılığın, yerlilerin sosyal ve ekonomik hayatlarını şekillendiren ve Anadolu'da bir kültür olarak benimsenen tarımsal bir faaliyet olduğunu göstermektedir (Öz, 2011). Buradan Anadolu insanının borçlanma ve vade uygulamalarında takvim olarak bağ bozumunu dikkate aldıkları görülmekte olup bu uygulama ülkemizin bazı bölgelerinde fındık, harman ve bağ bozumunda hala uygulanmaktadır.

Yine, ülkemizin geçmişi en eski tarihe dayanan Zile panayırının temelleri Pontuslar veya İranlılar zamanında atılmıştır. Tanrıça Anaitis'in en büyük tapınağı Zile'de idi. Bu tapınağın başpapazı bağ bozumu döneminde taç giyme törenleri tertip ediyor ve çevreden gelenler tanrıçaya kurbanlar kesiyordu. Böylece etrafta ticari bir canlılık meydana gelmiş oluyordu (Şahin, 2013). Görüleceği üzere bağ bozumu şenlikleri çok eskiden beri düzenlenen bölgenin ticari bir hareketlilik kazanmasında önemli rol oynamıştır.

Anadolu'da ekolojik yapının çeşitliliği nedeniyle üzümün olgunlaşması ve bağ bozumu ağustos ayı ile kasım ayı ortalarına kadar 3 aylık bir dönemde devam edebilmektedir. Eski dönemlerde İç Anadolu, Ege, Marmara ve Doğu Anadolu gibi üzüm hasadının henüz başlamadığı yörelerden Akdeniz'e bağ bozumuna gidilmekteydi. Daha sonra Ege, Marmara, İç Anadolu ve Doğu Anadolu'daki bağ bozumlarına gidilmekteydi. Düzenlenen bağ bozumu şenliklerinde önceki yıllarda yapılan şaraplar içilip, çeşitli oyunlar oynanıp gösteriler yapılıyordu. Yardıma gelen komşuların güzel ağırlanması, yorgunluklarının ikram edilen yiyecek-içecek ve eğlencelerle atılmasının sağlanması bir sene sonraki bağ bozumu için şimdiden sağlanmış iş gücü anlamına geliyordu. Bu şenliklerin birbirine uzak yörelerden gelen Anadolu halklarını kaynaştırdığını ve sosyalleşmelerinde en önemli faktör olduğunu söylemek mümkündür. Bu kaynaşma her yıl devam ettiğinden uzun süreli bir barış ortamının sağlanmasına da bu bağ bozumu şenliklerinin oldukça etkili olduğunu düşündürmektedir. Bu ortak amaç ve değerler adına yapılan yardımlaşma ve çalışmaların insanları yakınlaştırması neticesinde komşu milletlerle evlilik ilişkilerinin sağlanmasına ve akrabalık bağlarının her geçen yıl artmasına neden oluyordu (Anonim, 2014c).

Anadolu'da yerel olarak bağ bozumu genel olarak aşağıda anlatıldığı şekilde gerçekleşmektedir. Bağ bozumunda bir tür imece yapılır, bağ sahibi konu komşuyu üzüm kesmeye davet eder; bölgenin ileri gelenleri de bağ bozumuna çağrılır. Herkes ellerinde bağ bıçakları, kollarında selelerle bir omcanın başına geçer ve üzümleri kesmeye başlar. Bağ bozumunda bulunan nüktedan hanımlar arasında mani atışmaları yapılırdı. Bu maniler maalesef zamanımızda tozlu raflara kaldırılmıştır. Üzümler kesildikten sonra sepet, kasa ve küfelere doldurulur. Toplanan üzümler amaca göre, kurutulur, şarap ya da pekmez vb. ürünlerin yapımında kullanılır. Böylece bağ bozumu başlamış olur. Bu sırada davar kesilir, yemekler yenir. Çuvallara alınan üzümler çiğnenir, bu iş havuz ya da ağaç gövdelerinden oyulmuş oyuklarda yapılır. Şıra ve pekmez yapımı sırasında, evde ya da bağda geceleri pekmez ocağının ışığında delikanlılar, genç kızlar ve gelinler halay çeker, türkü söyler; şakalaşmalar, eğlentiler, sohbetler yapılır. Bağ bozumunda emeği geçen her genç kıza, geline armağanlar verilir, evlere üzüm gönderilir; karşılıklı rıza ve hoşnutlukla yapılan yardımlaşma, şenlik, oyun ve türkülerle süslenir. Bağın sağılması demek olan bağ bozumuyla ve bağ bozumunda yapılan "kencer" denen et bayramıyla bir tür şeker ve kurban bayramı kutlanmış olur. Bağ bozumundan sonra kalan üzümleri isteyenlerin serbestçe toplamasına "başaklama" denir. Başaklama, konu komşunun ve özellikle çocukların bağ ve bahçelerdeki ürünlerden göz hakkını alması için koyulmuş bir gelenektir (Anonim, 2014d).

Ülkemizde 1188 yerel etkinlik düzenlendiği, farklı konular ve içeriklerde olmalarından dolayı konu olarak birbirine yakın olanların gruplandırılması sonrasında etkinlikler 22 ana gruba ayrılmıştır. Yerel etkinliklere göre yapılan dağılım incelendiğinde, ilk sırayı 132 etkinlik ile tarımsal ürün konularındaki etkinliklerin aldığı görülmektedir. İl ve ilçe yönetimlerinin düzenlediği tarımsal etkinliklerin arasında meyve ve sebzeler ilk sıralarda yer almaktadır. Söz konusu ürünleri incelediğimizde; üzüm- bağ bozumu, bal, kiraz, vişne, dut ürünlerinden başka 36 farklı ürün grubu bunları takip etmektedir (Kızılırmak, 2005).

Bağ bozumu ülkemizde bağcılığın yapıldığı her yerde bilinen ve önem verilen bir kavramdır. Yaklaşık 30 yıl öncesine kadar bağcılık yapılan yerlerde bağ bozumu imece ve şenliğin bir arada yaşandığı faaliyetler olmuştur. Ülkemizin bazı bölgelerinde bağcılığın değişik nedenlerle gerilemesi ile birlikte bağ bozumu da yok olmaya yüz tutmuştur. Bağcılığın hala önemli bir tarım kolu olarak yaşatıldığı yerlerde, bağ bozumu şenlik, fes-

tival vb. adlarla kutlanmaktadır. Bu şenlikler 1 günden 1 haftaya kadar sürmekte, kültürel sportif, sanatsal ve yöreye has bazı etkinliklerle birlikte gerçekleştirilmektedir. Bu etkinliklerden bazılarına aşağıda yer verilmiş olup düzenlenen diğer bağ bozum etkinlikleri bazıları isim olarak zikredilmiştir.

Manisa'da ekonomide önemli bir yeri olan bağcılığı teşvik etmek amacıyla ilk organizasyon Üzüm Bayramı adıyla 22 Ağustos 1937'de gerçekleştirilmiş, ancak II. Dünya Savaşı ve ekonomik sebeplerle uzun yıllar tekrarlanamamıştır. İki kez de 60'lı yıllarda kutlanmıştır. 1984 yılından itibaren yaş ve kuru üzüm yarışmaları, konferans ve konserlerinin yer aldığı bir programla eylül ayı başlarında kutlanmaya başlanan şenlikler sonraki yıllarda Manisa'nın Kurtuluş Günü olan 8 Eylül'ü de içine alacak şekilde hazırlanan bir programla kutlanmaktadır. Ancak son yıllarda sadece yaş ve kuru üzüm yarışmalarının düzenlendiği bir etkinliğe dönüşmüştür. Manisa ilinin değişik ilçelerinde de son 10 yıldır eylül ayının ilk haftası içerisinde bağ bozum şenlikleri düzenlenmektedir. Sarıgöl'de Sultaniye Üzüm Festivali, Ahmetli, Alaşehir, Saruhanlı, Salihli ve Turgutlu ilçelerinde bağ bozum ve kültür şenlikleri gerçekleştirilmektedir (Anonim, 2014e).

Urla Bağ Bozumu Şenlikleri *zeytine yağın, üzüme balın düştüğü gün* sloganıyla 22 yıldır Urla Belediyesi ve Ziraat Odası önderliğinde gerçekleştirilmektedir. 2600 yıllık bir geçmişe sahip olan Urla Bağ Bozumu Şenlikleri 14 Ağustos'ta düzenlenmektedir. Bağ bozumu şenliklerinin antik dönem tanrılarından şarap ve üzüm tanrısı Dionysos'a dayandığı söylenir. Şenliklerin son gününde, üzümden incire, zeytinden çiçeğe birçok sebzeden meyveye yüzlerce değişik ürünün yer aldığı ürün yarışması da düzenlenmektedir. Organizasyon süresince kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Güdücüler, 2012). Urla Bağ Bozumu Şenlikleri her geçen turistlerin ilgisini daha fazla çeken bir etkinlik haline gelmiştir.

Bozcaada Bağ Bozumu Festivali Bozcaada Belediyesi tarafından, her sene eylül ayının ilk haftası düzenlenmektedir. Festival 2 gün boyunca devam etmektedir. 2013 yılında 15. si kutlanan festival başlangıcında ada bağlarına misafirlerle birlikte halkın ve işçilerin traktörlerle bağlara giderek üzümleri bağlardan toplamasıyla bağ bozumuyla başlar. Üzümler toplandıktan sonra eski günlerdeki gibi eşek sırtında, at arabasıyla, traktörlerle, küfelerle ve pırpırlarla adada bulunan Cumhuriyet Meydanı'na getirilir. Meydana getirilen üzümler davul zurna eşliğinde coşkulu bir şekilde misafirler ve ada halkı tarafından karşılanır festivalin başlangıcı yapılmış olur. Toplanan üzümler festivalde bulunan insanlara dağıtılır. Aynı zamanda şarap üreticileri tarafından festival boyunca şarap tadımı devam eder. Yarışmalarda adanın en iyi Çavuş üzümü seçilmektedir. Dereceye giren üreticilere ödüller verilmekte, organizasyon süresince konserler, çeşitli gösteriler, sergiler, söyleşiler tertip edilmektedir (Anonim, 2014f). Bozcaada Bağ Bozum Şenlikleri turizm acentelerinin de ilgi gösterdiği bir etkinliktir.

Şarköy ülkemizin şaraplık üzüm üretim ve işlenmesi konusunda önemli yere sahip bölgesidir. Bölgede 30'un üzerinde şarap fabrikası vardır. Bağ bozum şenlikleri ve turları Şarköy, Mürefte ve Hasköy'de eylül ayı içerinde düzenlenmektedir. Bölgedeki firmaların bağ bozum döneminde düzenledikleri turlar ile turizm acentalarının yerli ve yabancı turistler için düzenledikleri organizasyonlar yöreye hareketlilik getirmektedir. Bağ bozum turlarının geçmiş ise yaklaşık 15 yıl öncesine dayanmaktadır.

Surp Asdvadzadzin Festivali (Meryem Ana Festivali), Hatay'ın Samandağ ilçesine bağlı olan Vakıflı köyü, Türkiye'nin yaşayan tek Ermeni nüfuslu köyü olup her yıl ağustos'un ikinci haftasında köyde "Surp Asdvadzadzin" adı verilen bağ bozumu festivali düzenlenmektedir. Vakıflı köyü halkı festival zamanı İstanbul'dan ve Türkiye'nin diğer bölgelerinden, Ermenistan'dan, Lübnan'dan, Amerika'dan ve daha pek çok bölgeden gelen misafirleri ağırlamaktadır. Adağı olan kişiler kurban kesiyor ve kesilen koyun etleriyle festivalin sembolik yemeği olan herisa ya da keşkek pişirilmektedir (Şengül 2005: 230). Festival gecesinin ertesi sabahında ise kilisede ayin yapılıyor, kilise bahçesinde söylenen ilahilerin eşliğinde üzümler kutsanmaktadır. Ayin bitiminde kutsanmış üzümler dağıtılıyor ve önceki gece pişirilen keşkekle birlikte yenilmektedir (Anonim, 2014h).

Arapgir Bağ Bozumu Şenlikleri 1970 yılından beri eylül ayının 2. cuma günü düzenlenmektedir. 2010 yılında 22.si düzenlenen şenlikler, bazı yıllarda değişik nedenlerden dolayı kutlanamamıştır. Şenliklerin yapılmasının temel amacı ilçenin meşhur Köhnü üzüm çeşidini tanıtmak ve bağcılığın gelişmesine öncülük etmektir. Şenliklerde bölgeye özgü Köhnü ve Aşık Beyazı adıyla bilinen beyaz üzüm çeşidinde yarışma düzenlenmektedir. Dereceye giren üreticilere tertip komitesince para ödülü, plaket verilmekte, dereceye girmeyen üreticilere de çeşitli ödüller verilmektedir. Şenlik süresince sanatsal ve kültürel etkinliklerde yapılmaktadır (Anonim, 2014g).

Ülkemizin değişik yörelerinde düzenlenen bazı bağ bozum şenlikleri ve tarihleri ise şu şekildedir: Tekirdağ-Şarköy (6 Eylül), Çanakkale - Erenköy (eylül başı),

Denizli-Çal (eylül ayının 3. haftası), Konya-Hadim (12-13 Eylül), Bartın-Safranbolu (eylül), Antalya-İbradı (eylül sonu), Kırklareli (15 Eylül), Kastamonu-Tosya (eylül ayı), Buldan (eylül), Elazığ-Oymaağaç köyü (7 Ekim), Nevşehir (3-6 Ekim), Ürgüp (4 Ekim), İzmir-Şirince (ekim), Erzincan (ekim), Gaziantep-Şire (ekim başı). Şarap firmaları ve seyahat acenteleri bağ bozum dönemlerinde Bozcaada, Amasya, Kalecik, Tokat, Denizli, Manisa, İzmir, Bilecik, Kapadokya ve Elazığ Bölgesine turlar düzenlemektedirler.

Yozgat gibi bazı illerimizde değişik nedenlerle bağcılığın geri kalması ile birlikte bağ bozumu maalesef hatıralarda kalan güzel anılar olmaya başlamıştır. Bağcılığa uygun yörelerde bağcılığın tekrar canlandırılması önemli bir konudur (Anonim, 2014i).

Son yıllarda gelişmekte olan tarım turizmi (Agro Turizm) açısından özellikle "bağ turizmi" potansiyeli yüksek Çanakkale'de Bozcaada, İzmir'de Şirince, Çeşme (Alaçatı) ve Foça, Nevşehir'de Kapadokya, Tekirdağ'da Şarköy ve Müref'te, Denizli'de Pamukkale, Balıkesir'de Avşa, Bursa'da İznik yöresinin turizmin gelişimine katkıda bulunabilecek yöreler olduğu bildirilmiştir (Türkben ve ark., 2012).

Anadolu'da bağ bozumu, bağ bulunan köylerden büyük üretim alanları ve şarap firmalarının bulunduğu illerde değişik şekillerde ve yoğunlukta kutlanmaktadır. Bağ bozumu Anadolu insanının sabrını, emeğini, azmini, yardımlaşmasını, alın terini ifade eder. Bağ bozumu aslında alın terinin payı, bağcının bayramı, bereketin ve umutların yükseldiği bir yılın semeresidir. Aynı zamanda bağcının sevinci, coşkusu, nevruzu ve umududur. Gelecek yıllarda da Anadolu'nun güzel insanlarının bu geleneği ve kültürü yaşatması, milli değerlerin geleceğe taşınması açısından da bizlere sorumluluk yüklemektedir.

Kaynaklar

Akurgal, E., 1989.Anadolu Kültür Uygarlıkları, s. 187.

Alp, S., (1999), Hititlerde Şarkı, Müzik ve Dans, Hitit Çağında Anadolu'da Üzüm ve Şarap, Kavaklıdere Kültür Yayınları, No.:6, Ankara.

Anonim, 2014a. http://www.temelaksoy.com/etiket/senlik Erişim tarihi 18 Temmuz 2014

Anonim, 2014b. http://www.akademikbakis.org/eski-site/22/05.pdf).

Anonim, 2014c. Anadolu'da Şarap Kardeşliği, http://dunyalilar.org/wiyanawanda-5.html

Anonim, 2014d. http://www.derszamani.net/bagbozumu-senlikleri.html

Anonim, 2014e. http://www.kirsalturizm.com/index.php/basin/dernegimizden-haberler/12-bag-bozumu-senligi

Anonim, 2014f.http://www.bozcaadaotelleri.com/ozel-gunler/bag-bozum-festivali.html

Anonim, 2014g. http://www.arapgir.bel.tr/index.php/arapgir/babozumu

Anonim, 2014h . http://bgst.org/alan-cal-malar/turkiyenin-yasayan-tek-ermeni-koyunde-surp-asdvadzadzin-festivali

Anonim, 2014i. Yozgat'ta Bağ Bozumu, http://www.yozgatgazetesi.com/yazarlar.asp?yazar=9&yazi=1352&s=3

Arslan, N., 2007. Antik Çağda Şarap Üretimi ve Kullanımı, 2. Troas Bölgesi Değerleri Sem., COMÜ. 31 Ağustos-2 Eylül 2007, İntepe-Çanakkale, Sem. Kitabı 143-156 s.

Cangi, R., A., Yağcı, 2012. Iğdır Yöresinde Salamuralık Asma Yaprağı Üretim İmkanları, 1. Uluslararası Iğdır Sempozyumu, 20-22 Nisan 2012, Iğdır

Çetin, E., 2009. Türk Dünyasının Ortak Kültür Mirası: Nevruz, International Journal of Social Science Volume 2 Issue 1, p. 63-71, Summer 2009

Fidan, 1985. Özel Bağcılık, Ankara Ünv. Ziraat fak. Yay. 930, 401 s.

Genç, R.,1995. "Türk Tarihinde ve Kültüründe Nevruz", Türk Kültüründe Nevruz Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri, 15-23.

Güdücüler, M., 2012.Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi 2 (2): 67-78, 2012

Karaman, K, 2010. Ritüellerin Toplumsal Etkileri, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi ,Sosyal Bilimler Dergisi Mayıs 2010, Sayı:21, ss.227-236.

Kızılırmak, İ., 2006). Türkiye'de Düzenlenen Yerel etkinliklerin Turistik Çekicilik Olarak kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme Sosyal Bil Dergisi Sayı 15, 181-196

Orhan, D.D., F., Ergun, F.,N., Orhan, 2005. Anadolu Medeniyetlerinde Asma(V. Vinifera L.) Bitkisi, VII Türk Eczacılık Tar. Top., Ankara, Türkiye.

Öz E., 2011 "Kültepe Tabletlerine Göre Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'nde Anadolu'da Üzüm Yetiştiriciliği ve Bağcılık". Akademik Bakış 5, 9 (2011) 285-294.

Pirverdeoğlu, A., 2002. "Türklerde Yılbaşı ve Bahar Geleneği", Türkler, C. 3: 44-49

Reyhan, E., 2010. Hititlerde Gündelik Hayata Dair İktisadi İlişkiler, Tarih Araştırmaları Dergisi, 47 (65-82).

Şahin, M., 2013. İlk ve Orta Çağlarda Zile, Tarih Çalışmaları, Volume 5 Issue 3 p. 207-222, May 2013

Tokat, O., 2014. www.timeoutistanbul.com/yemeic-me/makale/2421/Ba%C4%9Fbozumu/

ÖZEL SEKTÖR GÖZÜYLE ASMA FİDANI ÜRETİMİ VE PAZARLAMASI

Hakkı Şafak Ses
TÜRKTOB Yönetim Kurulu Üyesi
safakses@gmail.com

Bilindiği gibi asma fidanı üretimi 1970'li yıllara kadar klasik usulle kendi kökü üzerine basit daldırma yöntemiyle yapılmakta ve bağ kurmak isteyen herkes kendi fidanını kendisi üretmekteydi.

Floksera hastalığının tüm dünyada bağ bölgelerinde yayılması ve ülkemizde de görülmesi üzerine 70'li yıllardan sonra Amerikan asma anaçları üzerine çeşitlerin aşılanması yöntemi benimsenerek yaygınlaşmaya başladı. Floksera zararlısı Türkiye bağlarına büyük zarar verdi. İç Anadolu Bölgemizde bağ alanlarının %90'ının ve Güneydoğu Anadolu'da ise %80'inin kurumasına sebep oldu. Ege ve Akdeniz yöresinde bu oran %60'ları buldu. Sonuçta bugün sahip olduğumuz bağ alanları toplamı 1975'lerdeki bağ alanlarının toplam miktarına -yeni bağ tesislerine rağmen- henüz ulaşamadı.

Bu sebeble aşılı sertifikalı ve standart asma fidanı üretimi Türkiye bağcılığının gelişmesi için birinci derecede büyük önem arz etmektedir.

Maalesef son yirmi yıl içinde meyve fidancılığındaki üretici sayısı ve kapasite artışı aşılı asma fidancılığı sektöründe aynı oranda olmamıştır.

1980 yılı başında meyve fidanı üreticisi sayısı 80 civarındayken bugün bu sayı 1500'leri geçmiştir.

Aynı dönemde asma fidanı üreticisi (aşılı) 4 iken bu sayı bugün sadece 25 olup sektörü temsil büyüklüğündeki sayısı ise 6 civarındadır.

Fransa, İtalya hatta Almanya kıyaslandığında üretim sayılarımız açısından fark oldukça büyüktür.

Fransa 160 milyon adet üretimle başı çekmektedir. İtalya 120 milyon adet, Almanya ise 40 milyon adet üretim yapmaktadır. Bizim standart sertifikalı toplamı 4 milyon civarındadır. Avrupa'da üretilenlerin %90'ı sertifikalı iken bizdeki sertifikalı (mavi) etiket oranı %1,5'lerdedir.

Bu rakamlara göre asma fidanı üretimimiz henüz yolun başındadır.

Bu durumun başlıca sebepleri şunlardır:

1- Meyve fidanı üretiminden daha fazla teknik bilgi ve tesis altyapısı gerektirmesi. İlk yatırım ve işletme maliyetlerinin yüksek olması.

2- Sertifikalı yeterli kalem ve anaç üretiminin olmaması.

3- Piyasa denetim ve kontrollerinin yeterli yapılamaması dolayısıyla haksız rekabete konu olan kaçak, kalitesiz ve bilhassa anaç yönünden ismine doğru olmayan fidan üretiminin halen devam etmesi.

4- Teşvik ve desteklerin tohum üreticisine olduğu gibi üretici desteğinin olmaması, sadece sertifikalı fidan kullanımı yönünde desteğin verilmesi.

5- Aşılama yapılmayan ve piyasada "tatlı" olarak isimlendirilen fidanın kullanıcısına da destek verilmesine Bakanlıkça devam edilmesi.

Bilindiği gibi bu fidanlar aşısız olup sadece asmanın dalından kesilen dalların toprağa daldırılması ile üretilmektedir. Hiçbir teknik ve özel işlem gerekmeyen bu usul Floksera zararlısının olmadığı yıllarda kullanılırdı.

Köklendirilmiş anaç fidanı veya temel ve ön temel fidan zaten bu konunun dışında ayrı sertifika edilmektedir. Fakat yönetmelikte bu fidanları kapsaması düşüncesi ile yapılan tanım kapsamı yorumla genişletilerek "aşısız üzüm çeşit (anaç değil) fidanı" üretimi yapılmaktadır. Bu durum aşılı fidan üretiminin önündeki en büyük engeldir.

Satış fiyatı 75 kuruş, 1 TL arasında olan bu aşısız fidanlara da standart fidana verilen 150 TL destek verilmektedir. Bir dekar bağ tesisinde kullanılan 166 fidana 150 TL destek verildiği düşünüldüğünde tüm fidan maliyetinin Bakanlıkça ödenmesi gibi bir avantaj tüketici tarafından tercih edilmektedir.

Sadece köklü Amerikan anaçları için olması gereken destek kapsamına, "tatlı" ismiyle anılan aşısız fidanların dahil edilmesi sonucu yapılan "tatlı" aşısız fidan üretimi sayısı 3 milyonu geçmektedir. Standart ve sertifikalı aşılı fidan üretiminin de her yıl bu civarda olduğu düşünülürse olayın vehameti daha da iyi anlaşılmış olur.

Bakanlıkça sertifikalı fidan üretiminin artırılması yönünden büyük çaba sarf edilirken diğer yandan bu üretimin önünün yine bir yönetmelik hatasıyla kesilmesi inşallah FÜAB'ın müracaatı ile yeni dönemde önleneceği ümidindeyiz.

6- Aşılı fidan üretiminde il müdürlüklerine verilen üretim beyannamelerinde kullanılan "anaç" miktarının çeşidine göre kaynağının belgelenmesinin istenmemesi.

Bugün markette satılan salatalık ve domatesin tohumdan başlayarak üretim zincirinin bir barkotla izlenebilirlik çalışmalarının yapılabildiği düşünüldüğünde, üretilen bir standart aşılı fidanın "anaç" çeşidinin doğruluğu için ufak bir yönetmelik değişikliği ile güvenebilirliğinin sağlanabileceği açıktır.

Bu durumu, bir misalle açıklamak gerekirse her yıl Manisa bölgesine İslahiye'den bir milyonun üzerinde "Lot" isimli anaç aşı için getirilmekte fakat aynı yıl verilen üretim beyannamelerinde bu sayı elli bini geçmemektedir. Bu durum diğer üretim bölgeleri içinde aynıdır. Her sene İslahiye bölgesinden 2 milyonun üzerinde Lot anacı piyasaya sürülmekte fakat TTSM'ye yapılan müracatta bu sayı yüz bini bulmamaktadır.

Bunun anlamı şudur:
Beyannamelerde adı üstünde "beyan" esas olduğu ve kaynak sorulmadığı için aşılamada "Lot" kullanılmasına rağmen beyan farklı verilmektedir.

Çünkü Lot anacı aşı yönünden randımanı yüksek bir anaç olup tutma oranı %80'leri bulmaktadır. Fakat 41B, 140R, gibi amaçlarda bu oran %30'lara kadar inmektedir.

Yönetmeliklerdeki bu boşluktan dolayı hem bağ tesisi kuran çiftçi büyük zarara uğramakta hem de haksız rekabetten dolayı dürüst fidan üreticisi zarara görmekte ve sektör sağlam bir üretim temelini kaybettiği için büyüme olmamakta ve yeni yatırımlar yapılmamaktadır. Bu durumda bağ tesis eden çiftçimiz de daha büyük zarar görmektedir.

Kireçli toprakların anacı ola 41B anacı aldığını düşündüğü ve üzerinde tarım bakanlığınca verilen etikette de 41B yazmasına rağmen aslında "Lot" anacı aşılı fidanları diktiği için netice alamamakta bağ bir türlü ürüne yatıralamamaktadır.

Anaç konusunun ne kadar önemli olduğu konu uzmanlarınca yakinen bilinmektedir. Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğünde ve TTSM'de bu konuda yeterli bilgiye ve hatta daha fazlasına sahip uzmanlar bulunmaktadır.

Aşılı asma fidanı üretiminin ister standart ister sertifikalı olsun önündeki olmaz ise olmaz en büyük iki engelden birisi "tatlı çeşit" kendi kökünde üretim ise ikincisi de beyannamelerdeki anaç ve kalem kaynağının tespit ve denetimindeki boşluğunun devam etmesidir.

Son yıllarda üretim için yeterli sertifikalı anaç ve kalem teminine yönelik önemli adımlar hem Bakanlığımızca hem de FÜAB tarafından atılmış ve çalışmalar devam etmektedir.

TİGEM ile ortak bir protokol yapılarak Karacabey'de damızlık kurma çalışmaları FİDAN AŞ ile birlikte başlatılmış bulunmaktadır.

Yerli birçok üzüm çeşidimizin de Manisa Bağcılık Enstitüsü ve Tekirdağ Bağcılık Araştırma İstasyonunca baz materyal olarak üretilmesi çalışmaları da başarıyla devam etmektedir. Bu yıl Fidan AŞ'ye teslim edilen ilk 3 no.lu damızlık parsel için çeşitlerin dikimi Karacabey'deki özel parsellere yapılacaktır.

Bu çalışmalar başarılı bir şekilde netice verdiği halde yukarıda bahsettiğimiz önemli iki husus sorun olmaktan çıkarılmaz ise sektörün istenilen sıçramayı yapması asla mümkün olmayacaktır.

7- Aşılı asma fidanı üretiminde bir diğer sorun da üretim ve satış aşamasından önce maliyeti artıran resmi "harç" ve "kontrol ücretleri" ile satış öncesi "laboratuvar analiz" ücretleridir.

Hastalık kontrollerinde söküm öncesi alınan numune sayısı her çeşit ve anaca göre her dikim parselinden ayrı ayrı onar tane olmakta, bu durumda yüzlerce fidan kontrol için ilgili resmi laboratuvara gönderilmek üzere görevlilerce sökülerek teslim alınmaktadır.

Aynı parselde çeşit değişmeden anaç değişirse herbiri için ayrı ayrı numune alınmakta sayı bu yüzden lüzumsuz artmaktadır.

Örneğin; bir parselde bir çeşit üç farklı anaca aşılanmışsa ve o parselde bu üç anaç değişmeden farklı beş çeşit daha bulunmaktaysa Yönetmelik'e göre altı çeşit her çeşit için üç anaç tekraren üç kez alındığında alınan numune sayısı 180 adedi bulmaktadır. Aslında bir çeşitte aynı parselde ilk alınan üç anaç analize tabi tutulduğu için diğer beş çeşitte sadece farklı çeşitler açısından hastalık analizi yapılmış olsa alınacak numune sayısı sadece 80 adet olacaktır.

Önemli olan tek bir üretim parselinde hem "anaçlar" hem de "çeşitler" açısından hastalık kontrolü sağlamak ise her çeşitte aynı anacı beş kez tekraren on tane numuneyle sayıyı yükseltmeye hem laboratuvarların yükünü gereksiz çoğaltmaya hem de pahalı olan analiz ücretleri ile üreticiyi mağduriyete ve de sonuçların aylar sonra neredeyse piyasa açıldıktan, yeni üretim çalışması başlayana kadar satış yapılamamasına sebep olmaktadır.

Yönetmelik'teki bu hesap hatasının düzeltilmesi ve amaca uygun olarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Ayrıca tüm fidancılık sektörünün temel sorunu olan analiz, kontrol ve beyannamelere dayalı alınan tüm ücretler oldukça yüksek olup fidan maliyetlerinde satılan fidan sayısı itibarı ile maliyete etkisi %15'leri bulmaktadır.

Henüz üretilmemiş, arazi şartlarında kaç tanesinin satılabilir fidan olacağı belli olmayan ve henüz satış yapılıp kazanç sağlanmamışken kazan kazanma, sat satma, kaçı tuttu, kaçı tutmadı beni ilgilendirmez mantığı ile alınan beyanname ücretleri ise "harç" olmaktan çıkıp "haraç" gibi algılanmaktadır.

Fidan üretiminde, fidancıya üretici desteği vermeden, üreticiden üretmeden döner sermaye kaynağı yaratılması ne kadar hak ve fidancılık sektörüne destektir düşünülmesi gereken bir hususdur.

Türkiye'ye Balkanlar, Azerbaycan ve diğer Orta Asya Cumhuriyetlerinden yoğun fidan talebi olmasına rağmen Fransa, İtalya hatta Sırbistan dahil kendi fidan üreticilerine verdikleri ihracat ve üretim desteklerinden dolayı bu ülkelere fidan ihracında başarılı olamamaktayız.

Asma ve meyve fidanında Türkiye'nin çevre ülkelere satış açısından çok büyük bir potansiyele sahip olduğu bilinmektedir. Yukarıda değindiğimiz temel altyapı sorunları aşıldığında Türkiye'nin önündeki üretim hedefleri bugünkünden misliyle büyük olacak ve sektör yeni sermaye akışları ile yeni modern üretim tesislerine sahip olacaktır.

Sonuç olarak son yıllarda sektörün gelişmesi için yapılan kanun ve yönetmeliklerin müsbet etkilerinin kısa zaman da görülebilmesi için sahada yaşanılırken görülen yukarıdaki hususların yine basit yönetmelik değişiklikleri ile hızla gerçekleşmesi ile sağlanabileceği hususunu bir kez daha sektör ilgililerileriyle paylaşmakta yarar görmekteyiz.

BAĞLARDA SALKIM GÜVESİ VE MÜCADELESİ

Dr. F. Özlem Altındişli
Bornova Zirai Mücadele Araştırma İstasyonu Müdürlüğü - İzmir
altindisli@bzmae.gov.tr

1. Giriş

Salkım güvesi, bağların en önemli zararlılarından birisidir. Bağlarda yer yer önemli ürün kayıplarına neden olan bu zararlı, özellikle asmaları iyi gelişmiş, sulanan ve taban yerlerdeki bağlarda daha yoğun olarak görülür. Ürünün azalmasına neden olduğu gibi kalitesinin de düşük olmasında etkilidir.

Yurdumuzda 3.969.379 dekar bağ alanı bulunmakta ve 4.011.409 ton üzüm elde edilmektedir. Ege Bölgesi'nde ise yaklaşık 1.100.000 dekar alanda bağcılık yapılmakta, üretilen üzümün yaklaşık %36'sı kurutulmakta, %53'lük paya sahip olan sofralık üzüm üretiminde ilk sırayı çekirdeksiz üzüm almaktadır (Anonymous, 2013).

Yapılan araştırmalara göre salkım güvesi Ege Bölgesi bağlarında %45-92 arasında bulaşma göstermektedir (Önçağ,1975).Yine aynı bölgede özellikle sulanan ve taban yerlerdeki bağlarda zararın %40-90 arasında değiştiği görülmüştür. Salkım güvesi yaptığı zarar sonucu üzüm miktarını etkilediği gibi üzümün kalitesini de etkiler. Bu durum özellikle yaş üzüm ihracatında çok önemlidir. Çünkü salkım güvesi tarafından taneler üzerinde açılmış olan deliklere çürükçül mantarlar yerleşir ve bütün salkımın çürümesine sebep olur. Kurutmalık üzümlerde ise salkım güvesinin bağda hasattan önce deldiği tanelere çürükçül mantarların girmesi kolaylaştığı gibi depoda veya paketlendikten sonra rafta bekleyen kuru üzümlerde uygunsuz depo şartlarının da etkisiyle bu mantarlar insan sağlığı için tehlikeli olan mikotoksin üretimine başlar ve üzümün kalitesini bozar. Ayrıca salkım güvesinden zarar görmüş üzümler ile yapılan şaraplarda şaraplaşma güçleşir, şarabın kokusu ve tadı bozulur, böyle şaraplarda alkol miktarı da düşük olur.

2. Salkım Güvesi'nin Tanınması

Kelebek gerilmiş haldeyken 10-12 mm'dir. Üst kanatlar sarımsı gri renkte olup koyu yeşil, mavi, sarı, ince ve kalın lekelerle bir halı gibi süslüdür. Uç kısmı saçak şeklinde tüylerle çevrilmiştir (fotoğraf 1). Alt kanatlar ise gri sarı renkte ve etrafı çepeçevre saçak şeklinde tüylerle donanmıştır. Dişi kelebeklerin vücudunun son kısmı yuvarlak ve şişkin, erkeklerin ise ince ve uzundur.

Fotoğraf 1

Fotoğraf 2

Fotoğraf 3

Yumurtaları çok ufaktır. Yaklaşık olarak 0.6-0.9 mm kadar olup saat camı şeklindedir (fotoğraf 2). Yumurtalar ilk bırakıldıklarında çok şeffaftır, sonra larvaların çıkacağına yakın sarımsı gri bir renk alır. Karabaş devresine ulaştığında ise yumurta içerisindeki larvanın başı siyah bir nokta halinde belirginleşir (fotoğraf 3).

Fotoğraf 4

Larva yumurtadan yeni çıktığında uzunluğu takriben 1 mm'dir. Baş kapsülü bal rengindedir. Olgun larvanın boyu 9-10 mm'dir (fotoğraf 4). Vücut rengi genellikle sarımsı yeşil olmakla beraber bazı hallerde beslenme durumuna göre değişiklik gösterebilir ve morumsu bir görünüm alabilir. Larva her devresinde çok hareketlidir. Rahatsız edildiğinde kendini salgıladığı ince bir iplikle aşağı sarkıtır.

Fotoğraf 5

Larva asmanın gizli yerlerinde, kabukları veya çatlaklarında ördüğü beyaz bir kokon içinde önce prepupa sonra pupa olur ve bu dönemde beslenmeden hareketsiz kalır. Pupalar 5-6 mm boyunda olup zeytini yeşil ve kahverengimsidir (fotoğraf 5).

3. Yaşayışı ve Zarar Şekli

Salkım güvesi larvaları salkımlarda zararlıdır. Zararları salkımın tomurcuk döneminden başlayarak hasada kadar devam eder.

Salkım güvesi bulunduğu bölgenin iklim şartlarına bağlı olarak yılda 3-4 döl vermektedir. Kışı asma kabukları altında ve toprak içinde çürümüş bitki döküntüleri

arasında pupa halinde geçirir. Kışı geçiren pupalar uygun orantılı nem ve ısıda mart veya nisan ayının ilk haftalarında kelebek olur. Gündüzleri asmaların iç kısımlarında hareketsiz durur. Akşamüstü güneş battıktan sonra sıcaklıklar 10^{0}C'nin üstünde olduğunda uçuşmaya başlar. Bu uçuş gece yarısına kadar devam eder. Uçarak birkaç yüz metre kadar gidebilir.

Kelebekler için en uygun uçuş sıcaklığı 20-27^{0}C, orantılı nem ise %40-70'tir. Bu uçuş sırasında dişi ve erkek kelebekler birbirini bularak çiftleşir. Birinci dölün dişi kelebekleri yumurtalarını çiçeklere, çiçek tomurcukları arasına ve çiçek saplarına tek tek bırakır. Bir dişi ortalama 60-70 yumurta bırakır. Uygun koşullarda bu sayı 100'e çıkabilir. Bırakılan yumurtalardan hava sıcaklığına bağlı olarak 8-10 gün sonra larvalar çıkar.

Fotoğraf 6

Yeni çıkan larva 10-24 saat dolaştıktan sonra çiçek kılıflarını delip tomurcuk içine girer ve orada beslenir. Larvalar salgıladıkları ipliklerle tomurcukları birbirine bağlayarak, çilkimleri kümeler haline getirerek kendini belli eder (fotoğraf 6). Zarar gören tomurcuk veya çiçekler dökülür. Böylelikle zararın derecesine göre salkımlar ileride az veya çok seyrek taneli olur. Dört gömlek değiştirdikten sonra olgun larva, prepupa ve pupa olur. Birinci dölün yaşam süresi ortalama 35-40 gündür.

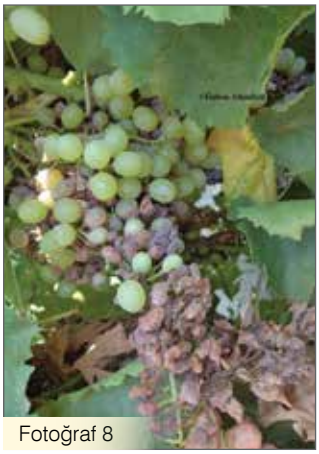

Fotoğraf 7

İkinci döl kelebekleri haziranın ilk haftasında görülmeye başlar. Bu defa kelebekler yumurtalarını koruklar üzerine bırakır. Çıkan larvalar bir müddet dolaştıktan sonra tanenin içine girer. Korukların içine girerek beslenir. Larvanın beslenirken çıkardığı pislikleri giriş deliğine bırakması ile kendini belli eder (fotoğraf 7). Birinci dölde olduğu gibi larva dönemleri tamamlandıktan sonra prepupa ve pupa olur. Bu kuşağın yaşam süresi daha kısadır. 20-25 gün devam eder.

Üçüncü döl kelebekleri ise temmuz başında görünür. Bunlar da yumurtalarını olgun taneler ve saplar üzerine bırakır. Çıkan larvalar taneleri delerek içine girer, ancak bu devrede taneler sulandığından larva fazla kalamaz ve beslenmek için devamlı yer değiştirir.

Bu nedenle de bu dönemde larvalar daha fazla tanede zarara sebep olur. Aynı zamanda bu olgun tanelerde larvaların beslenmek için açtıkları deliklerden akan şekerli su üzerinde çürükçül mantarlar üreyerek salkımların bütünü ile çürümesine neden olur (fotoğraf 8). Bu dölün yaşam süresi de 30-35 gün kadardır.

Fotoğraf 8

Hava şartları zararlının isteklerine uygun giderse dördüncü bir döl daha meydana gelir. Bu döl larvaları da geç kesilen salkımlar veya neferneler üzerinde beslenir, pupa olur ve pupa döneminde kışı geçirir.

4. Mücadelesi

4.1. Kültürel Önlemler

Zararlıyı ve zararını azaltmak için kış ve yaz budamaları asmanın iç kısmını havadar tutacak şekilde yapılmalıdır. Bağda sıra aralarında ot mücadelesi yapılmalıdır.

4. 2. Kimyasal Mücadele

İlaçlama zamanının belirlenmesi:

Salkım güvesinin gelişmesi ve zararlılık durumu iklim koşulları ile sıkı sıkıya ilgilidir. İlaçlama zamanları bir ilin ilçelerinde hatta ilçenin değişik yörelerinde bulunan bağlarda farklılık gösterebilir.

Yurdumuzda seksenli yıllara dek salkım güvesine karşı ilaçlama zamanı, asmanın gelişme dönemlerine ve zararlı gözlemlerine bağlı olarak belirlenmiştir. Birinci ilaçlama çiçeklenme döneminde, ikinci ilaçlama koruk döneminde, üçüncü ilaçlama ise olum dönemlerinde uygulanmıştır.

Bu yöntem gözlemlerin titizlikle sürdürüldüğü yerlerde başarılı olmuştur. Ancak, çoğu kez özellikle zararlının çok yoğun olduğu yörelerde ilaçlama zamanının belirlenmediği, bu nedenle gerektiğinden fazla sayıda ilaçlama yapıldığı halde yer yer yeterli sonuç alınamadığı izlenmektedir.

Salkım güvesi mücadelesinden başarılı sonuç almak için uyulması gereken önemli üç nokta vardır:

1. İlaçlama zamanını iyi belirlemek

2. Zararlıya karşı etkisi yüksek olan bitki koruma ürünnü kullanmak

3. İlaçlama tekniğine uymak

Türkiye'de zararlıya karşı denenerek etkili bulunan ve ruhsat alan ilaçlar ve bunların doğru şekilde uygulanması ile ilgili öğütler üreticiye tarım teşkilatları tarafından yapılmaktadır. Ancak bu üç nokta içinde en önemlisi ilaçlama zamanının belirlenerek bağcıya duyurulmasıdır.

Salkım güvesi ilaçlama zamanına karar vermede tarım il ve ilçe müdürlükleri tarafından yürütülen tahmin-uyarı sisteminden yararlanılmaktadır. Tahmin-

uyarı istasyonlarının hitap ettiği bağ alanı içerisinde eşeysel çekici tuzaklarda kelebek uçuşları, etkili sıcaklık toplamları, akşamüstü sıcaklıkları ve asmanın gelişme dönemleri izlenerek beklenen ilk yumurta ve bu yumurtalardan larva çıkışı bu tarım kuruluşları tarafından saptanmakta, üreticinin bağda ilaçlama yapması gereken günler ilan edilmektedir.

Özellikle üzüm hasadının yakın olduğu temmuz ve ağustos aylarında salkım güvesi ile mücadelede kullanılacak ilaçlar üzümlerde kabul edilen sınırların üzerinde kalıntı bırakabilir. Bu dönemde kısa bekleme süresine sahip ilaçların seçilebilmesi için mutlaka tarım il ve ilçe müdürlüklerinde çalışan teknik elemanlara danışarak ilaç seçmeye özen gösterilmelidir.

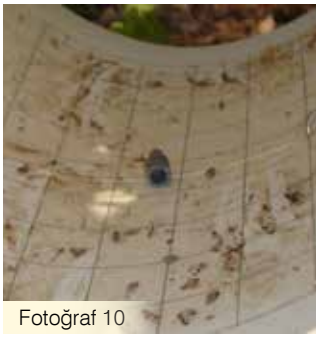
4.3. Biyoteknik Mücadele (Çiftleşmeyi Engelleme Tekniği):

Salkım güvesi dişileri, erkeklerin bağda kendisini bulabilmesi ve çiftleşebilmesi için bir koku salgılar. Bu kokuya "feromon" denir. Salkım güvesi kokusu yapay olarak üretilip "yayıcı" denen araçların içine doldurulur. Bu yayıcılar belirli bir düzende asılırsa içlerinden salgıladıkları koku ile bağda yoğun bir koku bulutu oluşturulur. Bu koku bulutu içerisinde erkekler dişileri bulamaz ve çiftleşme gerçekleşmez. Dişilerin bıraktığı yumurtalar döllenmediği ve içinden larva çıkmayacağı için salkımlar kurtlanmaz. Bu tekniğe "çiftleşmeyi engelleme yöntemi" denir.

Uygulanacak Alanın Büyüklüğü: Bu yöntemin uygulanacağı bağ ya da bağ topluluğu bağların ortasında kalıyor ise en az 160 dekar, köşesinde kalıyor ise en az 120 dekar büyüklüğünde olmalıdır. Etrafında 80-100 m'den daha yakın bağ bulunmuyorsa uygulama alanının büyüklüğü 50 dekara düşebilir. Kendi bağı bu büyüklüğe yetmeyen üreticiler, yanlarındaki komşu bağlarla birlikte hareket ederek bu yöntemi uygulayabilirler.

Uygulama Zamanı: Eşeysel çekici tuzaklar (fotoğraf 9) uygulama alanının her 50 dekarına 1 adet olmak üzere mart başında asılır. Bu tuzaklarda ilk kelebekler yakalanır yakalanmaz (fotoğraf 10) yayıcılar bağa yerleştirilmelidir.

Fotoğraf 9

Fotoğraf 10

Uygulama Şekli: Her biri 172 mg feromon içeren Isonet-L yayıcıları (fotoğraf 11) sıra arasının ortalama 3 m olduğu bağlarda bağın içerisine sıra üzerinde 6,5-7 m de bir, bağın kenar sıralarında 2 m'de bir sürgünlere asılmalıdır. RAK 2 R yayıcıları kullanılacaksa (fotoğraf 12) sıra arasının ortalama 3 m olduğu bağlarda bağın içerisine sıra üzerinde 6-6,5 m'de bir, bağın kenar sıralarında 2 m'de bir sürgünlere asılmalıdır. Hava sıcaklığı arttıkça yayıcılardan daha fazla koku salınır. Yayıcılar sürgünlerin gövdeye yakın kısmına asılırsa bağda yapraklanma arttığında bu yayıcıların gölgede kalması sağlanmış olur. Böylece sıcak yaz aylarında yayıcılar gölgede kaldığı için ihtiyacımızdan fazla koku salgılanmamış olur. Ayrıca, bağın içinde veya kenarında bulunabilecek meyve ağaçlarının dallarına çepeçevre 2 m'de bir, yerden 2 m yüksekliğe yayıcı asılmalıdır.

Fotoğraf 11

Fotoğraf 12

Tampon uygulaması: Uygulama alanına 80 m'den daha yakın bir mesafede başka bir ilaçlı bağ varsa bu bağa tampon uygulaması yapmak gerekir. Komşu bağın uygulama alanına bitişik olan ilk 30 metrelik kısmına her sırada yukarıda önerilen aralıkla yayıcı asılmalıdır.

Salkım güvesi sayısının çok olduğu bağlarda ilk uygulama yılında bu yöntemi desteklemek gerekebilir. Yayıcılar asıldıktan sonra salkım güvesinin birinci ve ikinci döllerinde bulaşma oranı %6 veya üzerinde ise ilgili döle karşı biyolojik bir ilaç (örneğin *Bacillus thuringiensis*) kullanılarak salkım güvesi sayısı düşürülmelidir.

Bu yöntem üst üste her yıl aynı bağda uygulandığı takdirde o bağda salkım güvesi sayısı azalır ve faydalı böceklerin sayısı artar.

Genellikle 2. uygulama yılından itibaren çiftleşmeyi engelleme yöntemi salkım güvesine karşı tek başına yeterli olur (Anonymous, 2011).

Kaynaklar

Anonymous, 2011, T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Bitki Sağlığı Daire Başkanlığı, Bağ Entegre Teknik Talimatı, 155 s.

Anonymous, 2013, Türkiye İstatistik Kurumu. (www.tuik.gov.tr/veribilgi), (Erişim Tarihi: 01 Eylül 2014).

Öncağ, G., 1975. Ege Bölgesi'nde Salkım Güvesi (Lobesia botrana Den.-Schiff.)'nin Tanınması, Yayılışı, Biyolojisi, Zararı, Doğal Düşmanları ve Kimyasal Savaş İmkanları Üzerine Araştırmalar. T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Zirai Mücadele ve Zir. Karantina Genel Müd. Araştırma Serisi, Teknik Bülten No: 26, İzmir, 68 s.

TÜRKİYE'DE YENİ BİR DOMATES ZARARLISI *Lasioptera sp. (Diptera: Cecidomyiidae)*

Hasan Deda Büyüköztürk
Biyolojik Mücadele Araştırma İstasyonu Müdürlüğü - Adana
dedaturk@hotmail.com

Giriş

Türkiye'de domates yetiştiriciliği (örtü altı ve açık alan) oldukça önemli olup 2012 yılında toplam domates üretim alanı 189.202 ha, üretim miktarı ise 11.350.000 tona ulaşmıştır. Akdeniz Bölgesi, 3.601.531 ton ile toplam üretimin %31,7'sini karşılarken Mersin ilindeki üretim 782.669 ton, Adana'daki üretim ise 162.567 tondur.[8]

Kocahasanlı kasabası (Mersin/Erdemli), ülkemiz örtü altı domates yetiştiriciliği için önemli bir üretim bölgesidir. Bu bölgedeki bazı örtü altı ve açık alan domateslerde, 2011 yılında, *Cecidomyiid* sinek larvalarının gelişimine bağlı zararlanmalar tespit edilmiştir. Aynı bölgede, 2012 ve 2013 yıllarında, nisan-mayıs aylarından itibaren örtü altı domateslerde, temmuz-ağustos aylarından itibaren de açık alanda yetiştirilen domateslerde bu zararlanmalar devam etmiştir. Zararlanmalar genellikle şiddetli olup domates yetiştiriciliği için potansiyel bir tehlike olarak öne çıkmıştır.

Ülkemizde domateste ilk defa saptanan *Lasioptera* cinsine ait zararlı, 2012 yılında sadece Mersin'in Erdemli ilçesi Kocahasanlı beldesinde tespit edilmiştir. Zararlı, Junichi Yukawa (Emer. Prof. of Kyushu & Kagoshima Universities) tarafından cins düzeyinde teşhisi yapılmıştır, tür teşhisi için çalışmalarımız devam etmektedir. Dünyada Yunanistan ile birlikte ülkemizde domateste ilk kayıttır. Zarar genellikle koparılmış yaprakların dip kısımlarında ya da yaralanmış gövdelerde görülmektedir. Larvalar gövdenin öz kısmında beslenerek bitki dokusunda bozulma ve oyuklara neden olmaktadır. Gövdenin öz kısmında, kahverengi ve koyu gri renklenme biçiminde görülen zararlanmalar, 5-6 cm'ye kadar uzayabilmektedir. Bitki dokusu içerisinde beslenmesi nedeniyle, mücadelesinin zor olacağı düşünülen zararlının yayılmasının önlenmesi için, karantina tedbirlerinin alınması, yayılışı ve mücadelesiyle ilgili çalışmaların yapılması önerilmektedir.

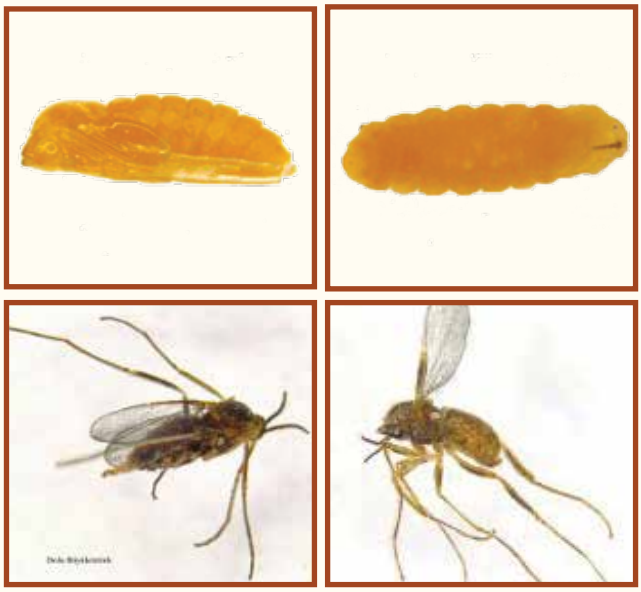
Zararlı dünyada 120 adet tanımlı türün bulunduğu kozmopolitan bir cins olan *Lasioptera (Diptera: Cecidomyiidae)* cinsine ait bir tür olarak teşhis edilmiştir. *Lasioptera* cinsine ait kayıtlı türlerin çoğu Palearktik bölgede saptanmış ve hiçbiri Avrupa'da domates ve hıyar bitkisinde kaydedilmemiştir.[3]

Ancak Perdikis ve arkadaşları, Yunanistan'da, bu cinse ait henüz tanımlanmayan bir türü, örtü altı domates ve hıyarlarda yeni bir zararlı olarak bildirmişlerdir.[5]

Bu cinse ait bilinen türlerin çoğu özellikle gövdede gal oluşturmakta, bazı türler ise diğer böceklerin oluşturdukları galler içerisinde gelişmektedir.

Tanınması

Larvalar bacaksız, sarı renkte ve yaklaşık 3 mm uzunluktadır. Son dönem larvalar, turuncu renge dönmektedir. Erginlerin, kanat açıklıkları 1-2 mm olup üzeri koyu renkli pullarla kaplıdır.

Lasioptera cinsinin Palearktik bölgede 44 cinsi kapsadığı ve türler arasındaki morfolojik farklılıkların çok belirgin olmadığı için üzerinde çok fazla çalışılmadığı bildirilmektedir.[6] Çoğu tür konukçuya özgü olarak kabul edilmekte ve tanılama genellikle konukçu verilerine dayanmaktadır.

Türkiyede, *Lasioptera* cinsine bağlı yedi tür kaydedilmiştir.[1,7] Ancak bu türlerden hiçbiri domates veya diğer *Solanacea* türleri ile ilişkili değildir.

Ancak dünyada *Solanacea* familyası ile ilişkili *Lasioptara* türleri bulunmaktadır[2,4]. Bu nedenle Türkiye'de bulunan türün teşhisinin zor olduğu Dr. J. Yukawa tarafından ifade edilmektedir (kişisel iletişim).

Tespit edilen *Lasioptera* türü, ülkemizde halihazırda bulunurken son zamanlarda zararlının diğer konukçularından domates bitkisine geçen bir tür olabileceği gibi, dünyanın herhangi bir yerinden ülkemize girmiş yeni bir tür olabileceği düşünülmektedir.

Yayılışı

Yapılan arazi çıkışları sonucunda, 2012 yılında yalnızca Kocahasanlı beldesinin (Mersin/Erdemli) bir köyünde ve iki serada tespit edilen zararlının, kısa bir sürede Erdemli'nin yaklaşık tüm köylerine yayıldığı tespit edilmiştir.

Zarar Şekli

Bu türün larvaları, 4-20 bireylik gruplar halinde domates bitkisinin gövdesi içerisinde yaşamaktadır. Zarar genellikle koparılmış yaprakların dip kısımlarında ya da yaralanmış gövdelerde görülmektedir.

Larvalar, gövdenin öz kısmında beslenerek bitki dokusunda bozulmalara ve oyuklara neden olmaktadır. Gövdenin öz kısmında, kahverengi ve koyu gri renklenme biçiminde görülen zararlanmalar, 5-6 cm'ye kadar uzayabilmektedir. Larvaların beslendiği bölgeler genellikle fungus miselleriyle kaplanmaktadır.

Zararlı ile bulaşık bitkilerde, iletim demetlerindeki zararlanmalar nedeniyle bitkinin su ve besin maddesi iletimi engellenmekte ve bu nedenle bitki gelişimi yavaşlamaktadır. Ayrıca besin yetersizliğinden dolayı meyve verimi ve kalitesi de düşmektedir[5].

Kontrol edilmediği takdirde, gövde bulaşma noktasından itibaren zararlanmakta ve bu noktalar zayıflayarak bitkinin kırılmasına neden olabilmektedir. Zararlının yoğun bulunduğu bitkiler tamamen kuruyup ölmektedir.

Mücadelesi

Zararlının mücadelesi, larvalarının bitki dokusu içerisinde beslenmesi nedeniyle oldukça zordur. Öncelikle zararlının bitkide koltuk alınan dal kısımlarından ve yaralanmış diğer bitki kısımlarından giriş yapması nedeniyle, koltuk alma işleminde, dalın koparılması yerine makas yada bıçakla ve 4-5 cm'lik dal kısmı gövdede kalacak şekilde yapılmasının zararlının gövdeye girişini zorlaştırdığı gözlenmiştir. Ayrıca seralardaki bağıl nemin, bu zararlının yerleşmesinde önemli olduğunu bildirilmiştir[5].

Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde domateste ilk olarak saptanan bu zararlının uygun koşullar geliştiğinde, oldukça önemli zararlar oluşturacağı düşünülmektedir. Larvalarının gövde içerisinde beslenmesi nedeniyle, tanınması ve mücadelesi çok zor olup ülkemiz domates ve belki de hıyar yetiştiriciliği için önemli tehdit oluşturmaktadır. Zararlının saptandığı alanlar dışında yayılmasını önlemek için gerekli karantina tedbirleri alınmalıdır.

Bu nedenle zararlının mücadele yöntemleri araştırılarak en kısa zamanda uygulamaya aktarılmalıdır. Ayrıca, zararlının tanımı, biyolojisi, konukçuları, zarar oranı, yayılışı ve bulaşık bitkilerde oluşan fungal etmenlerle olası simbiyotik ilişkileri araştırılmalıdır.

Kaynaklar

1. Doğanlar, M, 2011. Parasitoids Complex of the Olive Leaf Gall Midges, Dasineura oleae (Angelini 1831) and Lasioptera oleicola Skuhravá, 2011 (*Diptera: Cecidomyiidae*) in Hatay Turkey, with Descriptions of New Genus and Species from Tetrastichinae (*Hymenoptera: Eulophidae*). Türk. Entomol. Derg., 35 (2): 245-264.

2. Gagné, RJ, 1994. The Gall Midges of the Neotropical Region. Cornell University Press, New York, (US), xv + 352 pp.

3. Gagné, RJ, 2010. Update for a Catalog of the Cecidomyiidae of the World. Digital Version 1. USDA, Washington, DC, 544pp. http://www.ars.usda.gov/SP2UserFiles/ Place/12754100/Gagne_2010_World_Catalog_Cecidomyiidae_pdf[accessedon28June2011]

4. Mani MS, 1973 Plant Galls of India. Macmillan, Madras, 354 pp.

5. Perdikis, D, Lykouressis, D, Paraskevopoulos, A, Harris, KM, 2011. A New İnsect Pest, *Lasioptera sp. (Diptera: Cecidomyiidae),* on Tomato and Cucumber Crops in Glasshouses in Greece. OEPP/EPPO Bulletin, 41, 442-44.

6. Skuhravá M, 1997. Family *Cecidomyiidae*. In: Contributions to a Manual of Palaearctic Diptera, Vol. 2, Nematocera and Lower Brachycera.(Eds.Papp L & Darvas B), pp. 71–204. Science Herald, Budapest.

7. Skuhravá, M, Bayram, Ş, Çam, H, Tezcan, S, Can, P, 2005. Gall midges (*Diptera*, *Cecidomyiidae*) of Turkey. Türk. entomol. derg., 29 (1): 17-34.

8. TÜİK, 2013. Türkiye İstatistik Kurumu. (web sayfası: http://www.tuik.gov.tr). (Erişim tarihi: Eylül 2013)

BUĞDAY TARIMINDA EKİM VE GÜBRELEME

İrfan Gültekin
Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal Araştırma Enstitüsü - Konya
irfangultekin@yahoo.com

Ülkemiz tarımında buğday üretim alanı, üretim miktarı ve yetiştiren üretici sayıları bakımından açık ara en yüksek değere sahiptir. Bu gerçeğin ortaya çıkmasında ülkemizin buğdayın gen merkezi olması ve geniş adaptasyon kabiliyetine sahip oluşu nedeniyle Karadeniz Bölgesi'nin çok az bir kısmı hariç olmak üzere tüm ülke genelinde yetiştirilebilir olması etkendir. Ekolojinin uygunluğu zaman içerisinde üretimin gelenekselleşmesine zemin hazırlamıştır. Günümüzde rekabetçi piyasa koşulları daha fazla ve kaliteli ürün elde etmeyi zorunlu kılmasına karşı ülkemizde verim ve kalite gelişen iklimle doğrudan ilişkilidir. Genelde üreticilerimiz ıslah programlarından gelen yeni çeşitlerle buğday üretimi daha verimli ve kaliteli hale getirme düşüncesi içerisindedir.

Ancak bu çeşitler ve global seviyede ortaya çıkan iklim değişikliği yetiştirme tekniklerinin daha bilinçli uygulanmasını gerektirmektedir. Ayrıca uygulamalarda yer alan girdilerin kullanım şekli, miktarları ve zamanlaması üzerinde hassasiyetle durulursa istenilen amaca daha sağlıklı ulaşmanın yanında karlılığında artacağı muhakkaktır. Bu da ancak üreticilerin tecrübeye dayalı bilgi birikimini araştırma geliştirme sürecinden elde edilen bulgular ile birleştirerek pratiğe aktarması ile mümkün olacaktır.

Ülkemiz coğrafi ve iklim koşullarının farklılığı tek bir doğru uygulama yöntemi önerilmesi önündeki en büyük engeldir. Ancak amaçların ortaya konularak değerlendirme yapılmasından sonra uygun yöntemin seçilmesi ise başarıyı artırıcı işlev olarak değerlendirilmelidir.

Ekim

Ekim tohumun istenilen yer, miktar ve aralıkta atılması işlemidir. İşlemin yerine getirilebilmesi ise mibzer kullanılarak sağlanabilir. Mibzerin de işlevi yerine getirebilmesi içinde tarlanın otlu, anızlı, fazla kesekli veya çok gevşek (un gibi) olmamasını ve granül (bayat ekmek içi gibi) yapıda olması gerekir. Bu amaçla toprak işlemenin usulüne uygun yapılması zorunludur.

Toprak İşleme

Toprakta nem biriktirmek, önceki üründen kalan bitki artıklarını toprağa gömmek, mevcut yabancı otları öldürmek, iyi bir tohum yatağı oluşturmak ve ekilecek tohumların çimlenme ve çıkışlarını temin etmek için toprak işleme yapılmaktadır. Ülkemiz buğday tarımının bir gerçeği olan nadas uygulanan ve ekim nöbeti uygulaması olan alanlarında farklı toprak işleme yöntemlerinin izlenmesi gerekir.

Fotoğraf 1. Ekime İyi Hazırlanmış Tarlada Uygun Ekim

Nadasta Toprak İşleme

Nadasa bırakılarak buğday yetiştirilen alanlarda nadas döneminde yapılan toprak işlemeleri en az ekili dönemde yapılan uygulamalar kadar etkilidir. Nadasın bir sonraki yıl ekilecek buğdaya toprakta nem biriktirmeye yönelik bir işlem olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle hasat edilen buğdayın anızları kesinlikle yakılmamalı ve gelen kış yağışlarının toprağa daha iyi işleyebilmesi için tarlada olduğu gibi bırakılmalıdır.

Nadasta İlk Toprak İşleme (Anız Bozma): Kış döneminden sonra tarlanın tava geldiği en erken zamanda yapılmalıdır. Toprak tavlı iken yapılan anız bozma kesek oluşumunu önleyecek ve sonradan yapılacak işlemlerin daha kolay yapılmasını sağlayacaktır. Anız bozma soklu pullukla 18–20 cm derinlikte yapılmalı ve diskli aletlerin kullanımından kaçınılmalıdır. Kış öncesinde toprak işleme yapılmaması gerekir.

Çünkü kış öncesinde yapılan toprak işleme ile tarlada bulunan anızlar toprağa karıştırılacak, çıplak kalan tarla yüzeyinde, özellikle meyilli arazilerde yağışlar yüzey akışlarına geçerek hem toprağa daha az nem girişine hem de erozyona neden olacaktır. Bununla birlikte kışın esen sert rüzgârlar toprakların daha fazla taşınmasına yol açacaktır. Ayrıca bu alanların baharda tekrar işlenmesi gerekeceğinden maliyet artışına yol açacaktır.

Nadasta İkinci Toprak İşleme (İkileme): Anızı bozulan tarlaların otlanma ve kaymak bağlama durumlarına göre ilk işlemeden yaklaşık 4-6 hafta sonra kazayağı+tırmık kombinasyonu ile 8-10 cm derinliğinde ikileme yapılır. Böylece iyi bir yabancı ot kontrolünün yanı sıra yetişen otların toprak suyunu tüketmeleri engellenmiş ve yüzeyde oluşturulan toprak malçı ile derinlerde bulunan nemin buharlaşarak kaybolmasının önüne geçilmiş olur.

İkilemede toprağı devirerek işleyen aletlerin kullanımı ve derin yapılan toprak işleme istenilen amacına ulaşmasına engel olmaktadır. İkileme yapılan tarlalarda otlanma görülür veya kaymak tabakası oluşursa yaylı tırmık veya kazayağı+tırmık ikilisi ile 8-10 cm derinliğinde üçleme yapılmalıdır.

Ekim Nöbeti Koşullarda Toprak İşleme: Hasat edilen üründen sonra tarlanın buğday ekim zamanına kadar kalan süre içerisinde ekime uygun şekilde hazırlanması amaçlanmalıdır. Bu amaca ulaşmak için değişik alet ve ekipmanlar kullanılabilir. Örneğin sap parçalayıcılar, yatay ya da düşey milli toprak frezeleri, diskli pulluklar gibi. Kullanılacak alet çeşidi seçiminde, işleme sayısında ve işleme zamanına hasat edilen ön bitkinin bıraktığı tarla koşulları etkilidir.

Ön bitkinin aynı türden olması ise istenmeyen bir uygulama olup hastalık, zararlı ve yabancı ot yoğunluğunu artıran bir uygulamadır. Ekim nöbeti uygulanması sayılan bu olumsuzlukları gidermesi yanında toprakların farklı katmanlarında bulunan bitki besin elementlerinden yararlanmayı da sağlar.

Ekim Zamanı: Buğdayın 3-4 yapraklı olarak kışa girmesi ve soğuk sezonu bu şekilde geçirmesi arzu edilir. Bu isteğin yerine getirilmesi ülkemiz koşullarında genelde ekim ayının ilk yarısından başlayarak bölgelere göre değişmekle birlikte kasım ortasına kadar devam etmektedir.

Burada belirleyici kriter toprak sıcaklığı olup buğdayın 12-25°C sıcaklıkta çimlendiği bilinmelidir. Toprakların havaya nazaran daha geç soğuduğu göz önüne alındığında hava sıcaklık ortalamasının 10°C civarında olduğu zamanın iyi bir ekim zamanlamasına karşılık geldiği not edilebilir. Ekimlerin önce yapılması halinde hububatlar kışa bol yapraklı ve yeşil aksamlı girdiği için kış aylarında soğuktan zarar görebilmekte veya kar örtüsü altında ise hastalıklara davetiye çıkarmaktadır.

Ekimin geciktirilmesi halinde, çimlenme ve çıkışlar düşen hava sıcaklıklarının etkisiyle istenilen seviyeden uzaklaşırken daha zayıf kalan bitkilerin kış koşullarında olumsuz etkilenmesi artmaktadır. Daha sonraki dönemlerde ise kardeşlenmede azalma ve bazen de çıkışların bahara kalması ile kısalan bitki gelişim periyoduyla birlikte verim ve kalitenin düşmesine neden olmaktadır.

Ekim Derinliği: İdeal ekim derinliği 5-6 cm olmalıdır. Ekimin daha derine yapılması halinde yeni çeşitlerin koleoptil uzunlukları genelde kısa olması nedeniyle istenilen çıkış sağlanamaz çıkışı sağlamış olsa da endosperdeki besininin çoğunluğunu çıkışa harcandığı için ilk köklerin gelişimini zayıf kalır ki ileriki aşamada kök gelişimi olumsuz etkilenerek bitkinin sağlıklı beslenmesine engel olur.

Yüzeysel ekimler kış zararlarını artırmakta ayrıca daha yüzeysel kök oluşmasına neden olarak derinlerde bulunan su ve besin maddelerinden faydalanmayı azaltır. Her iki durumda da çiftçilerimiz kayıpları telafi etmek için daha fazla tohum kullanmak zorunda kalmaktadır.

Kullanılacak Tohumluk Miktarı

Kullanılacak tohumluk miktarını belirleyecek asıl unsur birim alandaki bitki sayısıdır. Bitki sayısı ise çimlenme ve çıkışı etkileyen tohumluk özelliğinin yanında kıştan etkilenme ve kardeş sayısının değiştiği çeşitle ilişkilidir.

Çimlenme ve Çıkış: Buğday tohumu genelde kendi ağırlığının %35 oranında su aldığında dane yüzeyinin en az %20'si hava ile temas etmesi halinde ve sıcaklıkta 12-25°C arasında ise 5-7 gün içerisinde çimlenir. İyi ve kaliteli bir ürün için çimlenme ve çıkışın yeknesak olması gerekir. Buda yukarıda açıklandığı şekliyle ekimin iyi bir tohumlukla ve yapılması ile sağlanabilir.

Fotoğraf 2. Çıkış Taneden Beslenilerek Sağlanmaktadır

Tohumluk: Diğer bitki, yabancı ot tohumları içermeyen hastalık ve zararlılardan ari, sürme ve rastığa karşı ilaçlı, çimlenme oranı %85 üzerinde, bünyesinde kırık ve cılız tane barındırmaması gerekir. Belirtilen özelliklerin bazıları ülkemizde uygulanan sertifikalı tohumluk yönetmenliği içerisinde standartlara bağlanmış olması nedeniyle sertifikalı tohumluk kullanımı yararlıdır. Ancak bu noktada tohum iriliğine dikkat etmek gerekir.

Tohum iriliğinin mümkünse daha fazla ama en az 2,2 mm elek üstü tanelerden oluşması ve 36 gr'dan fazla bin dane ağırlığına sahip olması fayda sağlayacaktır. Çünkü buğdayda tohumluk olarak kullanılan dane kabuk, embriyo ve endosperm olarak adlandırılan üç kısımdan oluşmaktadır. Çimlenme ve ilk köklerin oluşumu tanede bulunan embriyoda başlamakta ve topraktan beslenmeye geçmeden önceki süreçte besin maddeleri endospermden karşılanmaktadır. Dolayısı ile tohumun iriliği başlangıç aşamasının sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır. Bunun devamın gelebilmesi içinde ekim yapılan bölgeye uygun çeşit seçilmesi mutlak şarttır.

Fotoğraf 3. Gerekli Özen Gösterilmeden Yapılan Bir Ekim

Çeşit: Ekilecek çeşidin bölgenin iklim ve çevre şartları için önerilenler içerisinde yer alması gerekir. Aksi takdirde bölgede verim ve kaliteyi belirleyici unsurlardan olan kış zararı, kuraklık riski, vernalizasyon isteği ve yüksek sıcaklık koşulları gibi etmenler dikkate alınmadan çeşit tercihi yapılırsa tohumluk için istenilen kriterlerin sağlanmış olması bile sonucun hüsran olmasını engelleyemez.

Fotoğraf 4. Kış Koşulları Dikkate Alınmadan Çeşit Seçimi Yapılmış Bir Tarlanın İlkbahar Görüntüsü

Yukarıda açıklanan noktaların sonucunda özetlersek uygun tohumlukla, iyi hazırlanmış tarlada ve zamanında yapılacak ekimlerde kullanılacak tohumluk miktarı ortalama 18-22 kg/da arasında olmalıdır. Aksi durumlarda 1-2 kg daha fazla tohumluk kullanılması gerektiği hatırda tutulmalıdır.

Gübreleme

Gübrelemede yetiştirilen çeşidin verim ve kalitesini en üst noktaya taşıyacak besin maddesinin toprakta eksik olan kısmının verilmesi esastır. Bu nedenle gübrelemenin doğru olan ekimden önce toprak analizi yaptırarak raporda belirtilen tavsiyelere uygun olarak yapılmasıdır. Ancak ülkemizde buğday tarımı genelde azot ve fosfor gübrelemesi esasına dayanmaktadır. Ayrıca çinko eksikliği belirlenen alanlara çinkolu gübreleme yapılmalıdır.

Verilecek Gübre Miktarı:Toprakta bulunan bitki besin maddesi içeriğine, toprak özelliklerine, alınan yağışa, ekilen çeşidin verim potansiyeline ve kullanılan gübrenin içeriğine bağlıdır. Gübrelerin içerdikleri saf madde miktarı farklılık göstermektedir. Bunu gübre çuvalları üzerinde peş peşe yazan rakamlardan görebiliriz. Örneğin, üre gübresi çuvallarında 46-0-0 ifadesi yer alırken 15-15-15 olarak bilinen kompoze gübrede ilk verilen rakamlar yüzde olarak saf azot, ikinci rakamlar saf fosfor ve üçüncü rakamlar ise saf potasyum içeriğini göstermektedir. Dolayısıyla her bir gübre çeşidine göre dekara verilecek gübre miktarı değişmektedir.

Ancak ülkemiz için saf bitki besin maddeleri üzerinden bir rakam vermek gerekirse kuru şartlarda dekara yaklaşık 7-9 kg azot ve 7-8 kg fosfor, buğdayın bir yıllık besin elementi tüketimini karşılamaktadır. Verilecek gübre miktarı zayıf tarlalarda azaltılmalıdır. Sulanan veya sahil kesimlerinde ise verilecek su miktarına ve ekilen çeşidin verim potansiyeline bağlı olarak dekara yaklaşık 14-16 kg azot ve 9–10 kg fosfor kadar çıkarılabilir.

Buğdaya verilecek fosforun tamamı, azotun ise bir kısmı (tercihan 1/3) ekimle birlikte, geri kalan kısmı da ilkbaharda verilmelidir.

Ekimde kompoze gübreler tercih ediliyorsa mutlaka ihtiva ettikleri fosfor üzerinden hesaplama yapılmalı ve dekara 4-5 kg'dan daha fazla azot isabet ediyorsa çimlenme ve çıkışlarda gelen yağışların azlığı ile birlikte sorun olabileceği bilinmeli ve diğer bir gübre kullanma yoluna gidilmelidir.

Çinkolu gübreleme kompoze ticari çinko katkılı gübreler ile ekim döneminde yapılabileceği gibi ekim öncesinde yapılan herhangi bir toprak işleme öncesi dekara 3 kg çinko sülfatın dışarıda eritilerek pülverizatörle tarla yüzeyine de yapılabilir.

Fotoğraf 5. İstenilen Şekilde Çıkış Yaparak Kardeşlenmeye Geçmiş Bir Buğday Tarlası.

Ekim Döneminde Sulama: Sulama imkânı bulunan alanlarda çıkış için yeterli yağış alınmamış ve kısa dönem içerisinde beklenmiyor ise çıkışı temin amacıyla toprağın ilk 30 cm derinliğini doyuracak kadar sulama yapılması faydalıdır. Bu dönemde yapılacak sulamada fazla su vermekten özellikle kaçınılmalıdır. Verilen fazla su hem toprak yüzeyinin kaymak bağlamasına hem de tohumların havasız kalarak ölmesine ve de daha sonradan gelen yağışların da etkisiyle buğdayın yararlanamayacağı derinliğe doğru gitmesine neden olması yanında maliyet artışı getirmektedir.

Zararlı Mücadelesi

Ekim dönemini takip eden süreçte zabrus ve tel kurtlarına karşı duyarlı olunmalı ve yoğunluğu dikkate alınarak gerekli mücadele yöntemi için teknik elemanların önerileri doğrultusunda hareket edilmelidir.

Fotoğraf 6. Ekim Dönemini Takip Eden Süreçte Zabrus ve Buğdaya Verdiği Zarar.

FİDAN ÜRETİCİLERİ TARIM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ (FİDAN AŞ)

Dr. Abdullah Kankaya
Fidan Üreticileri Tarım Sanayi ve Ticaret AŞ
Yönetim Kurulu Başkanı
abdullahkankaya@gmail.com

5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'na esas olarak kurulan Fidan Üreticileri Alt Birliğinin üyelerinin fidan üretim hacmi 2008 yılından bugüne giderek genişlemesi bazı sektör gereksinimlerini doğurmuştur. Bu gereksinimler problemleri ve problemlere çözüm arayışlarını da yanında getirmiştir. İhtiyaç duyulan anaç ve kalem materyallerinin devlet eliyle yeterli miktarda üretilmesi bugüne kadar mümkün olmadığı için, ismine doğru olmayan ve hastalıklı, fidan üretimi hem tüketiciyi hem de üreticiyi zor durumda bırakmış olup ihtiyaçlar sertifikasyon sistemine girmeyen materyallerden karşılanmak zorunda kalınmıştır.

Fidan Üreticileri Tarım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (FİDAN AŞ) Fidancılık sektörünün en önemli problemi olan meyve ve asma damızlıkları sorununun çözülmesi için, Fidan Üreticileri Alt Birliği üyelerinden 27 tüzel, 38 gerçek kişi olmak üzere toplam 65 üyenin iştiraki ile 27 Mayıs 2013 tarihinde Ankara merkezli olarak kurulmuştur.

Arazi temini konusunun çözümü için Bakanlığımız ve Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü ile yapılan görüşmeden sonra işletmeler üzerinde yapılan birlikte incelemeler sonucunda Muğla-Dalaman'da 600 da, Bursa -Karacabey'de 900 da ve Adana-Çukurova'da 500 da olmak üzere Tarım İşletmelerinden toplam 2000 dekar arazi, üretim yapılması için kiralanmıştır.

Şirketimiz tarafından sektörün ihtiyacı olan anaç ve kalem ihtiyacı tespit edilmiş olup Bakanlığımız araştırma kurumları tarafından karşılanacak miktarın Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü ve Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü yetkilileri ile araştırma müdürlüklerinin katılımlarıyla toplantılar yapılarak Bakanlığımızca verilebilecek çeşitler üzerinde karşılıklı anlaşmaları yapılmıştır.

Şirketimizin kuruluş amacı öncelikle ülkemiz fidancılarına ucuz ve kolay temin edilebileceği fidan üretim materyali üretmek daha sonra tüm dünyanın ihtiyacının önemli bir kısmını karşılayabilmektir. Amacımıza ulaştığımız takdirde ithal eden değil ihraç eden ülke konumuna geçmiş olacağız.

Her ne kadar yurt içinde ön temel ve temel kademede fidan üretim materyali bulunan çeşitlerin karşılanmasında çözüm bulunmuş olsa da meyve ve meyve üretiminden doğan sanayilik ve sofralık üretimin (meyve suyu, kuru yemiş, pastacılık vb.) karşılanabilmesi için yurt dışında ıslah edilmiş bazı çeşitlerin ülkemizde tescil ettirilip üretimine başlanması gereklidir.

Bunun için yurt dışı ile bazı görüşmeler ve antlaşmalar yapılmış olup ıslahçı hakları ödenerek üretim için tüm çalışmalar yapılmıştır.

Öncelikle fidancılık ve dolayısı ile meyvecilik sektörüne yön verip hizmet edecek olan şirketimiz bünyesinde

- 5 milyon kapasiteli 4 asma fidanı üreticisi,
- 35 milyon kapasiteli 5 doku kültürü üreticisi,
- 12 milyon kapasiteli 2 çöğür (tohumdan fidan) üreticisi,
- 8 milyon kapasiteli 8 sert kabuklu fidan üreticisi,
- 12 milyon kapasiteli 32 yumuşak çekirdekli ,
- 7 milyon kapasiteli 9 sert çekirdekli,
- 1 milyon kapasiteli 3 turunçgil,
- 500 bin kapasiteli 2 üzümsü bitkiler,
- 4 milyon kapasiteli 2 zeytin,

fidanı üreticisi bulundurmaktadır.

İdari yapılanması 7 kişilik Yönetim Kurulundan oluşan şirketimiz her ayın belirli günlerinde FİDAN AŞ ve FÜAB üyelerinin ve ortaklarının yoğun olduğu şehirlerde Yönetim Kurulu toplantıları yapmaktadır. Şirketimiz büyüdükçe daha fazla iş istihdamı açacak ve milletimize yararlı olacaktır.

FİDAN AŞ Neden Kuruldu?

Bir fidanın üretilebilmesi için anaç ve kalem ana ürünlerdir. Meyvecilik sektöründe ekolojiye uygunluk, hasat zamanı, verimlilik, toprak yapısı, iklimsel özellikler vb. kriterler değişip çoğaldıkça ana ürünlerin de damızlıklarının kurulması gerekmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi ülkemiz ve dünya fidancılığının en önemli problemi damızlık materyallerin teminidir. FİDAN AŞ, FÜAB üyesi bir fidan üreticisinin ismine doğru, hastalıktan ari, sertifikalı kademede fidan üretilebilmesi için gerekli olan 1, 2, 3 no.lu (ön temel/ temel/ sertifikalı) üretim materyali (damızlık) üretme tesislerini kurarak Türk ve dünya fidancılarına sertifikalı üretim materyalini sağlayan bir fabrika olmak için kurulmuştur.

Şirketimiz ayrıca;

Bünyesinde araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerini gerçekleştirecek altyapıyı kurarak Bakanlığımıza bağlı araştırma istasyonları (enstitüleri) ile ortak projeler yapıp her geçen gün hızlanan ıslah çalışmalarına destek olacaktır. Özellikle Avrupa ülkelerinin yeni çeşitler ıslah edip royalite (ıslahçı hakkı) ücreti alarak bizlere pazarladığı çeşitlerin önüne geçip patentli ürünlerimizle dünya pazarına açılabilmeyi hedeflemektedir.

Fidan üreticilerine göre tüketici konumunda olan bahçe tesis edenler, standart fidan kullandıklarında ileride bazı sıkıntılar ile karşılaşıyorlar. Özellikle ticarete konu olabilecek kadar büyük bahçe sahipleri ismine doğruluk ve hastalık gibi nedenlerden ötürü kurdukları bahçeleri yenilemek zorunda kalıyorlar. Bu durum hem fidan üreticisini hem de bahçe sahibini mağdur duruma düşürüyor. Halbuki FİDAN AŞ'nin sağlayacağı bu büyük hizmet ile;

- Fidan üreticisinin, aşı kalemini nereden temin edeceğini düşünmesine gerek kalmayacak

- Damızlık kuran fidan üreticilerinin en büyük problemi olan testleme, analiz, karantina ve sertifikasyon işlemleri ile uğraşmayacak hem vakit hem de maddi kazanç sağlayacak

- Sertifikalı kademede fidan üreterek müşterisi olan bahçe tesis edeceklere, Devlet desteğinden standart fidan ile üretim yapanlara göre daha fazla yararlandıracağı için her zaman bir adım önde olacak

- Standart fidan üreticisi, aldığı risklerin birçoğunu üzerinden atmış olacak. Çünkü ana ürünler olan aşı kalemi ve anaç Devlet tarafından kontrol edilmiş ve sertifikalandırılmış olacak

- Tür ve çeşit bazında damızlıkların birçoğu şirketimizin elinde bulunduğu için fidan üretimi yapacak üyeler materyal temininde tek bir firma ile muhatap olacak

- Fidancı her dönem üretmek istedi çeşitlerin fizibilitesini önceden yaparak aşılama döneminde ısmarladığı materyaller iş yerine kadar FİDAN AŞ'nin özel frigofrik araçları ile teslim edilecek

- FİDAN AŞ Yönetim Kurulunun yetkilendirdiği zaman danışmanlar ve fidancılardan oluşan heyetler, yurt dışında yeni ıslah edilen çeşitleri test ederek ülkemizde faydalı olacak olan çeşitlerin tanıtımını yapacaklar

- Şirketimiz ülkemizdeki tüm fuarlara katılarak çeşit tanıtımı yapacak ve FİDAN AŞ ortakları ile tüm FÜAB üyelerinin fuarlar için harcadığı zaman ve paradan tasarruf edilecek

- FÜAB'ın vergiden muaf olmasından dolayı yıllardır gerçekleştiremediği elektronik fidan depo ağı kurulacak ve sisteme dâhil olan tüm fidancıların deposundaki fidanları dünya çapında pazarlayabilecekleri bir ortak nokta olacak

- Bakanlığımız, FÜAB ve FİDAN AŞ'nin ortak çalışmaları ile yasal işlemler daha hızlı ilerleyip kaçak fidan üretimi ve korsan satışın engellenmesi için daha hızlı yol kat edilecek ve böylece ülke ekonomisine de katkı sağlayacak

Yani yukarıdaki maddelerde de görüldüğü üzere FİDAN AŞ, FÜAB üyeleri için zamandan ve maddiyattan tasarruf sağladığı gibi ülkemiz için de büyük bir hizmet ve yatırım yapmıştır.

Çalışmalarımızın ve şirketimizin öncelikle ülkemize sonra tüm dünyaya hayırlı olmasını temenni ederiz.

ANKARA'NIN ANILARDA YAŞAYAN BAĞLARI VE BAĞ EVİ KÜLTÜRÜ

Prof. Dr. Hasan ÇELİK
celikh@agri.ankara.edu.tr

Ankara'nın Adındaki "Üzüm"

Frigler, Galatlar ve Romalılar Ankara'yı; "gemi çapası" anlamına gelen Ankürü (Klasik Yunanca) ya da Ankyra "Ancyra" olarak adlandırmışlardır.

Türklerin Anadolu'yu ele geçirmelerinden sonra şehrin ismi Ankara ve Engürü olarak değişmiş, Batı dillerine de Angora olarak girmiştir. 16. yüzyıldan itibaren şehrin resmi adı Ankara olmasına rağmen, halk Engürü, Batılılar ise Angora adını kullanmayı sürdürmüşlerdir.

1648'de Ankara'yı ziyaret eden Evliya Çelebi, ünlü Seyahatname'sinde şehrin adını Unguriye olarak yazmış ve "Mamur yer olup üzümü çok olduğundan adına Engürü demişler" diye bahsetmiştir (Farsçada *Engü, Engür, Üngür* üzüm demektir).

Cumhuriyetle birlikte Ankara adı resmen kabul edilerek evrenselleşmiştir.

Ankara'da Bağcılık Kültürünün Tarihçesi

Yaklaşık 2.500 yıllık tarihi boyunca, bağcılığa ve şarapçılığa büyük önem verilen Ankara'da, bu kültürün tarihçesi, MÖ 10. yüzyıla kadar uzanır. Friglerin başkenti Gordion'da yapılan kazılarda o döneme ait pişmiş topraktan yapılmış ördek şekilli şarap kapları MÖ 8. yüzyıla, hayvan şekilli kaplar (Rhyton) ise MÖ 7. yüzyıla aittir. Ankara'nın özellikle şarapçılığa yönelik bağcılık kültürü, Frigya, Lidya, Pers, Hellenistik, Galat, Roma ve Bizans dönemlerini kapsayan yaklaşık 2.000 yıl boyunca gelişerek devam etmiştir.

Ankara'nın Türklerin egemenliğine girişinden (1354) sonra, şarap üretimine yönelik bağcılık, giderek yerini sofralık, kurutmalık ve şıralık üzüm üretimine bırakmış, şarap üretimi ise 1923 yılına kadar Ermeni ve Rum azınlığın elinde bir ölçüde varlığını sürdürmüştür.

Cumhuriyetle birlikte 40 yıllık savaş ve yokluk döneminin yaraları sarılmaya çalışılırken; bir yandan 1928 yılında yaşanan ve 30'lu yılların başında da etkisini sürdüren kuraklık ve kıtlık dönemi, diğer yandan o yıllarda bölgede etkisini hissettirmeye başlayan filoksera yüzünden bağcılığın toparlanması zaman almıştır.

Ankara'nın Bağ Evi Kültürü

19. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın ilk yarısını kapsayan yaklaşık 100 yıllık döneme damgasını vuran bağa göçme geleneğinin yarattığı yaşam kültürü, Ankaralı orta halli ve varlıklı Türk, Ermeni ve Rum asıllı ailelerin yaşamlarına, özellikle 19. yüzyılın son dönemi ile 20.yüzyılın ilk döneminde renk, heyecan, mutluluk ve güzellik katmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında "*Hisarda evin, bir de bağın yoksa Ankaralı değilsin*" sözü, Ankara'nın zenginleri arasında sıkça kullanılırdı.

En görkemli dönemi, Ankara'ya demir yolunun geldiği 1892 ile Cumhuriyetin kurulduğu ve Ankara'nın Başkent olduğu 1923 yılları arasında yaşanan "*Bağa Göçme Geleneği ve Bağ Evi Kültürü*", Ermenilerin 1915'teki, Rumların 1923'teki göçlerinden sonra eski tadını ve anlamını önemli ölçüde yitirmekle birlikte, 1930-1960 yılları arasında da Ankaralıların çok önem verdiği bir gelenek olarak yaşatılmaya çalışılmıştır.

Anadolu'da Bağ Denince (?)

Bağ aslında üzüm yetiştirilen yer anlamına gelir. Anadolu kentlerinde ise, orta halli ve hali vakti yerinde ailelerin, hem şehrin yaz aylarındaki bunaltıcı havasından uzaklaşmak, hem de yazlık ve kışlık ihtiyaçlarını karşılamak üzere, üzümün yanında, değişik meyve ve sebzeleri de yetiştirdikleri; taze olarak değerlendirilen üzüm, meyve ve sebzelerin yanısıra, bunları kurutarak yine üzümden yapılan pekmez, cevizli sucuk, köfter, pestil, sirke, şarap (özellikle Ermeni ve Rum ailelerin bağ evlerinde), bulgur, tarhana, salça, erişte vb. kışlık ihtiyaçlarını hazırladıkları; içinde ailelerin gelir durumuna uygun büyüklükte ve konforda bir bağ evinin bulunduğu; birkaç dönüm ile 30-40 dönüm büyüklüğündeki yazlık yaşam alanı anlaşılır.

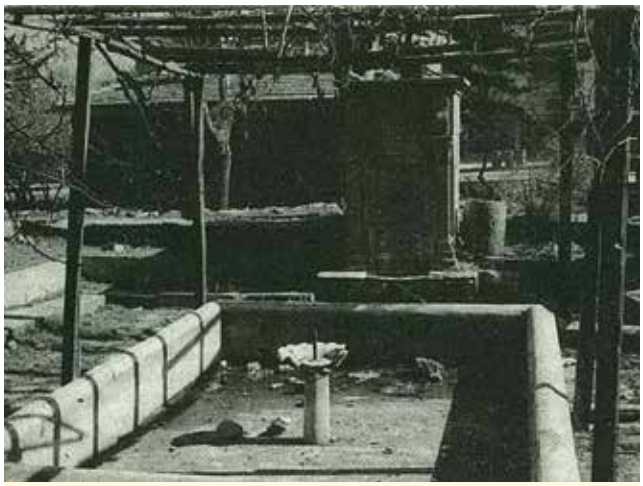
Ankara'nın Bağ Evi

Bağ evleri iki katlı olarak; alt katı taş, üst katı ahşap, tuğla veya kerpiçten yapılırdı. Bazı evlerde kiler olarak kullanılan bir ara kat (*müsandere*) bulunurdu. Evlerin alt

Fotoğraf 1. Bağ Evi

katlarında, ahır ile şaraplık ve pekmezlik üzümlerin ezilerek şırasının çıkarıldığı şırahane, bazı evlerde ise şarap yapımında kullanılan mahzen ve bunun için gerekli alet-ekipman, ayrıca, her bağda havuz, çeşme ve su kuyusu bulunurdu (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Bağ Evi, Havuzu ve Çeşmesi

Ankara'nın Bağları

Şehri çepeçevre kuşatan bağlar ve içlerinden tertemiz suları ile kıvrılarak akan çaylar (Çubuk Çayı, Hatip Çayı "Bentderesi") ve dereler (İncesu, Bülbülderesi, Hacıkadın Deresi, Hoşdere, Kavaklıdere, Dikmen Deresi, Kirazlıdere, Cevizlidere, Macun) o dönemde bir bozkır şehri olarak anılan Ankara'nın, sosyal ve ekonomik zenginliğini yansıtan en değerli varlığıydı. Bu nedenle Ankara'nın bağları, "**Ankara'nın Zümrüt Kolyesi**" olarak anılırdı.

Ankara araştırmacısı değerli Yazar Şeref Erdoğdu'nun ifadesi ile "*Kuzeyden başlayarak Ankara çevresini saat yönünde dönersek, bağ isimli 32 semt saymak mümkündür.*"

Kuzey Yönündeki Bağlar

• Türklerin yoğun yaşadığı *Kurtini, İğnelidere, Ayvalı, Kuzuyazısı* bağları

• Tiftik ve sof ticareti yapan zengin Ermeni tüccarların yaşadığı *Etlik (Aşağı ve Yukarı Eğlence)*, *Deliktaş, Danişment* bağları (Fotoğraf 2)

Fotoğraf 2. Etlik Bağları - 1954 (VEKAM Arşivi)

• Keçiören ve İncirli'de *Keçiören, Kuşcağız, Kızlarpınarı, Cevizlikuyu, Çoraklık, Aktepe, Kayalı, Hacıkadın, Kalaba (Kalabağ), Küçükçizgi* bağları (Fotoğraf 3)

Fotoğraf 3. Keçiören'de Olduğu Sanılan Bir Bağ Evi (VEKAM Arşivi)

• Çubuk Çayı Vadisi'nde *Mecidiye ve Solfasol (Sonfasıl, Zülfadil)* bağları

Doğu Yönündeki Bağlar

• Hüseyin Gazi dağı eteklerinde Karacakaya (şimdiki Siteler semti), *Çin Çin, Kayaş, Tuzluçayır, Üreğil* bağları

Güneydoğu Yönündeki Bağlar

• Hatip Çayı (Bentderesi) vadisinde (Fotoğraf 4) *Balkeriz (Balkiraz)*, şimdiki Nato Yolu ve Mamak Çöplüğü çevresinde *Samanlık* ve *Davulcu* bağları

Fotoğraf 4. Hatip Çayı ve (Bentderesi) Vadisi

Güney Yönündeki Bağlar

• Atatürk'ün adını *Türközü* olarak değiştirdiği, İncesu (İmrahor) Vadisi'ndeki *Frenközü* bağları "*Şişkindere ve Lakfos* bağları"

• *Seyran, Eset, Lakavuz* (şimdiki Akay civarı) *Kavaklıdere, Çankaya, Ayrancı* bağları

Güneybatı Yönündeki Bağlar

• *Dikmen, Araplar Deresi, Cevizlidere, Övezlik, Yukarı ve Aşağı Öveç, Balgat, Ömürpınarı, Çaltaklı* bağları

Batı Yönündeki Bağlar

• Söğütözü bağları

Bağa Göçme ve Dönüş Takvimi

• Havaların durumuna göre şubat-mart aylarında bağlar budanır, bellenir, sulama arkları ve ağızlıklar açılır, budama artığı çubuklar demetlenerek -tandır/fırın-ocaklarda yakmak üzere kurutulur, sebze tavaları ve ocaklar hazırlanır,

• Nisan ayında bağ evinin bakımı ve temizliği yapılır, bağa götürülecek eşyalar hazırlanır ve denk yapılır,

• 23 Nisan/Mayıs başında, dönemine ve ailenin gelir durumuna göre eşek, katır, at gibi yük hayvanları ya da kağnı, at arabası veya kamyonla eşyalar taşınarak bağa göçülür,

• Ağustos sonu/eylül ayında bağ bozumu, pekmez, cevizli sucuk, pestil, köfter, sirke/şarap yapılır, meyve ve sebzeler kurutulur, erişte, tarhana, salça yapılır, kışlık üzümler hevenk yapılarak duvarlara/tavanlara asılır,

• Ekim ayında kışlık son hazırlıklar tamamlanır,

• 29 Ekim'de ise, bağa göçerken kullanılan araçlarla şehre dönülürdü.

Bağa günlük gidiş-gelişler, esnaf ve memurların ekonomik durumlarına göre at, eşek, katır ya da at arabası ile yapılırdı (Fotoğraf 5). Bağlara otobüs seferleri, 1940'lı yıllarda başlamıştır.

Fotoğraf 5. Eşekle Bağ Yolunda

Fotoğraf 6. Bulut Üzümü

Çizelge 1. Ankara Bağlarında Yetiştirilen Başlıca Üzüm Çeşitleri Fotoğraf (6-11)

Sofralık	Rengi	Olgunluk Zamanı
Akbüzgülü	Yeşil-Sarı	Erken
Bulut	Gri-Siyah	Orta-Geç
Çavuş	Yeşil-Sarı	Erken-Orta
Değirmenci	Siyah	Erken
Devegözü	Sarı-Yeşil	Erken-Orta
Erolan	Beyaz/Siyah	Erken
Fesliğen(Misket)	Sarı-Yeşil	Erken-Orta
Gülüzümü	Pembe-Kırmızı	Erken-Orta
Hevenk	Sarı-Yeşil/Siyah	Geç
Hocahasan	Sarı-Yeşil	Geç
Kadın Parmağı	Sarı/Siyah	Orta-Geç
Karagevrek	Siyah	Orta
Keçimemesi	Siyah	Orta-Geç
Nurinigar	Pembe	Erken
Tokat	Yeşil-Sarı	Erken-Orta
Şaraplık - Şıralık		
Hasandede	Sarı-Yeşil	Orta
Kalecik Karası	Siyah	Orta
Pekmezlik	Siyah	Erken-Orta
Songurlu (Sungurlu)	Yeşil-Sarı	Erken-Orta

Fotoğraf 7. Gülüzümü

Fotoğraf 8. Hasandede

Fotoğraf 9. Kalecik Karası

Fotoğraf 10. Karagevrek

Fotoğraf 11. Sungurlu

Ankara'da Bağ Bozumu ve Pekmez Kaynatma Geleneği

Çok değil yarım asır öncesine kadar, Türk tatlılarının esasını pekmez oluşturuyordu. Pekmez yalnızca bir tatlı ve tatlandırıcı olarak değil, yüzyıllardır halkımızın mutfak ve beslenme kültürünün en önemli ögelerinden birisi olagelmiştir.

Üzümün dışında şeker içeriği yüksek olan dut, nar, erik, elma, armut ve keçiboynuzu gibi meyveler ile andız, karpuz ve şeker pancarından da yapılabildiği halde, en değerlisi *siyah üzüm pekmezidir*.

Ankara bağlarında bağ bozumu ve pekmez kaynatma işleri eylül ayında yapılırdı. Pekmez kaynatma günleri yaklaşırken bağ evlerinde tatlı bir telaş ve koşuşturma yaşanırdı. Çünkü pekmez kaynatma, bağ evlerinde dört gözle beklenen bir olaydı.

Pekmez kaynatma öncesinde tüm hazırlıklar özenle tamamlanırdı. Bu amaçla, pekmez kaynatma ocakları ya da tandırları hazır hale getirilir, pekmez toprağı temin edilir (*O dönemlerde bakkallarda veya eşeklere yüklenerek mahalle aralarında satılırdı.*), pekmez tavaları, kazanları, kevgirleri, kepçeleri kalaylanır, küpler kontrol edilirdi.

Bağlarda bir şenlik ve bayram havasında geçen bağ bozumu ve pekmez kaynatma işlemi, yaşlı ve bu konuda deneyimli kişilerin talimatları doğrultusunda, dikkatli, düzenli ve her aşaması birbiriyle uyumlu bir ekip çalışması ile yürütülürdü (Fotoğraf 12).

Fotoğraf 12. Pekmez Kaynatma

Ankara'da Pekmez Yapımı

Pekmezlik üzümler tam olarak olgunlaşınca, bağ bozumu yapılarak üzümler kesilir, ayıklanır, toz ve kirinden arındırmak için yıkanır, tahta, taş veya beton havuz ve teknelerde çiğnenerek ya da ezilerek sıkılır, alınan şıra bez süzgeçle süzülerek helkelere aktarılır, kazanlara alınan şıraya %1-5 pekmez toprağı (%50-90 $CaCO_3$ içeren beyaz renkli toprak) katılır ve böylece 3-4 olan pH'sı 6-6,5'e çıkarılarak asitliği azaltılan şıra, bir taşım (5-10 dakika) kaynatılarak kestirilir, kestirilen şıra toprağın dibe çökmesi ve durultma için bir gece bekletilirdi. Pekmez tavasına alınan asitliği azaltılmış ve durultulmuş şıra, *saplı* denilen uzun tahta saplı ve ucu süzgeçli kepçe ile sürekli karıştırılarak kaynatılır, üzerinde biriken köpükler

kevgir ile alınarak bir kapta biriktirilir ve pekmez yeterli kıvama geldiğinde, tava ateşten indirilerek soğumaya bırakılırdı.

Pekmez Kültürünün Kuralları

Ankara bağ evlerinde pekmez kaynatma sırasında ve sonrasında uyulması gereken belli kurallar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1. Pekmez toprağı şıraya, olaya nezaret eden yaşlı ve deneyimli bir kişi tarafından, "*Bereket Duası*" okunarak ve "*Besmele*" çekilerek katılırdı.

2. Kaynama sırasında tavadan alınan köpükler, soğuduktan sonra küçük tabaklara konularak komşulara dağıtılırdı. Kendisine pekmez köpüğü yollanmayan komşu, dışlandığını ve aşağılandığını düşünürdü.

3. Boşalan pekmez tavasının dibinde biriken pekmez macunu "*kıvam*", mahallenin çocuklarına ödül olarak sunulurdu. Çocuklar için bu macunu çöplere dolayarak kapışmak, tarifsiz bir heyecan, eğlence ve mutluluktu.

4. Son pekmez tavası komşulara ayrılırdı. "*Göz Hakkı*" denilen bu adet yerine getirilmezse gelecek yıl pekmez kaynatmanın nasip olmayacağına inanılırdı.

Pekmezin Besin Değeri

Kıvamlı siyah üzüm pekmezi, %70 oranında suda çözünür kuru madde (glikoz+früktoz), %3-3,5 mineral madde (kalsiyum, demir, potasyum, bakır, çinko, kalay) ve %0,06 protein içerir. Pekmez, çok güçlü ve hızlı etkili bir enerji kaynağıdır. Çünkü, pekmez şekeri glikoz ve früktozdan oluştuğu için hızla kana geçerek enerji sağlar. Pekmez, zengin demir içeriğinden dolayı kan yapıcı, kalsiyum içeriğinden dolayı kemik yapısını güçlendirici, potasyum içeriğinden dolayı ise kan basıncını düzenleyici (yüksek tansiyon riskini azaltıcı) ve ishal sonrası oluşan potasyum eksikliğini giderici etkileri ile sağlık açısından çok önemli bir besindir. Bu yüzden, büyüme çağındaki çocuklara, gebe ve emzikli annelere, ağır iş yapanlara ve sporculara ve kansızlık sorunu olanlara pekmez yemeleri önerilmektedir.

Ankara'nın Cevizli Üzüm Sucuğu, Pestili ve Köfteri

Eskiden kış gecelerinin en besleyici ve lezzetli çerezleri olan cevizli sucuk, pestil ve köfter, Ankara yöresinde ya nişasta veya unla kaynatılan ve böylece bulamaç haline getirilen üzüm şırasından, ya da günümüzde bu geleneği hala sürdüren Beypazarı yöresinde olduğu gibi pekmezden yapılırdı. Cevizli üzüm sucuğu yapılırken önce pekmez, nişasta/un, su iyice karıştırılır ve muhallebi kıvamında pişirilir. İpe geçirilen taze cevizler bu karışıma bir ya da iki kez daldırılarak kurutulurdu.

Köfter yapılırken, önce pekmez, nişasta ve su karıştırılarak muhallebi kıvamında pişirilir, ince kenarlı bir tepsiye nişasta serpilir, bunun üzerine hazırlanan karışım dökülür ve kuruyunca baklava dilimi şeklinde kesilerek toprak kaplarda saklanırdı. Taze ya da kışın kuru olarak yenilirdi.

Üzüm pestili yapılırken ise, kaynayan şıraya, pekmez olmasına yakın %5-12 oranında daha önce ılık şıra ile ezilmiş nişasta veya buğday unu katılır ve karıştırılarak pişirilir, sıcak pestil, temiz bezler üzerine ince bir tabaka halinde serilerek birkaç gün kurumaya bırakılır, kuruduktan sonra bezler tersinden ıslatılarak pestil bezlerden ayrılır, kitap sayfası büyüklüğünde kesilir, katlanır, yaprakların katlanırken birbirine yapışmasını önlemek için bir tarafına nişasta sürülürdü.

Hevenk Asma

Bağ evlerinde pekmez kaynatma ve onunla birlikte veya hemen ardından gelen cevizli sucuk, köfter ve pestil yapımı bittikten sonra, sıra hevenk asmaya gelirdi. Geç olgunlaşan, daha kalın kabuklu, etli ve muhafazaya uygun çeşitlerin (*Beyaz ve Siyah Hevenk, Beyaz ve Kara İrek, Hocahasan, Kızıl, Bulut* gibi) en iyi salkımları, saplarından iplerle bağlanarak hevenk denilen tahta askılarla, serin ve güneş almayan bir odanın (*Müsandere*) duvarlarına ve tavanına asılırdı. Hiçbir yere temas etmediği için ilkbahara kadar tazeliğini koruyan bu üzüm salkımları, konuklara gururla ikram edilir ve bu ikram konuklarca hayret ve hayranlıkla karşılanırdı (Fotoğraf 13).

Fotoğraf 13. Hevenk Asma

Ankara Bağ Evi Kültürünün Hazin Sonu

Eski tadı ve önemi kalmasa da Çankaya, Dikmen, Etlik ve Keçiören'de yaşatılmaya çalışılan "Bağ Evi Kültürü"; 1954'te çıkarılan "Kat Mülkiyeti Kanunu" ve 1963'ten sonra sayıları çığ gibi artan konut kooperatifleri ile iyice hızlanan ve kontrolden çıkan çarpık yapılaşmaya ve gecekondu işgaline daha fazla direnememiştir.

Fotoğraf 14. Vehbi Koç'a Ait Bağ Evi (VEKAM)

Özellikle Cumhuriyetin ilk dönemlerinde, Ankara'nın sosyal hayatına renk ve güzellik, ekonomik hayatına önemli katkılar sağlamış olan güzelim bağ evleri ve bağları, bir daha geri gelmemek üzere tek tek yok edilmiş, geriye yalnızca o dönemi yaşamış Ankaralıların özlem dolu anıları, içimiz burkularak okuduğumuz ve bu makaleye de esin kaynağı olan, o dönemi anlatan yazılarla soluk resimler kalmıştır.

Değerli Araştırmacı-Yazar Ali Esat Bozyiğit, Ankara'da bağ evi kültürünün yok oluşundan duyduğu üzüntüyü şu sözü ile ne güzel anlatmış;

"Türkiye'nin başkenti Ankara, bu şerefli unvana sahip olmak için nelerden vazgeçmiş"

VEKAM
(Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi)

Ankara bağ evi kültürünün, eski dokusuyla günümüze ulaşan tek örneği, Keçiören'de Pınarbaşı Mah. Şehit Hakan Turan Cad. Acıbadem Sok. No.: 9 adresindeki Vehbi Koç'a ait bağ evidir (Fotoğraf 14).

1992-1993 yıllarında restore edilen bağ evi, "Birinci Derecede Korunması Gereken Kültür Varlığı" olarak tescil edilmiştir.

Vehbi Koç'un hayatının büyük bölümünü geçirdiği ve çocuklarının doğduğu bağ evi, babası tarafından 1923 yılında Mareşal Fevzi Çakmak'tan satın alınmıştır. Halen, "Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi" olarak hizmet veren bağ evi, hafta boyu araştırmacılar ve ziyaretçiler için açık tutulmaktadır.

Kaynaklar

Bozyiğit, A. E.,2005. Ankara Bağları. Ankara'da Bağcılık ve Bağ Kültürü (K.Toygar ve N.B.Toygar):101-107,ISBN:975-95216-5-2, 176 s.

Erdoğdu, Ş., 2005. Bağlar, Bağlar Yine Bağlar. Ankara'da Bağcılık ve Bağ Kültürü (K.Toygar ve N.B.Toygar):65-80,ISBN:975-95216-5-2, 176 s.

Günel,G.,2005. Ankara Bağları ve Bağ Evleri. Ankara'da Bağcılık ve Bağ Kültürü (K.Toygar ve N.B.Toygar):49-64, ISBN:975-95216-5-2, 176 s.

Oraman,N.,1937. Ankara Vilayeti Bağcılığı ve Ankara'da Yetişen Başlıca Üzüm Çeşitlerinin Ampelografisi. T.C.Yüksek Ziraat Enstitüsü Çalışmalarından, Sayı:61 (Doktora Tezi).

Oraman,N.,1941. Orta Anadolu Kurak Mıntıkası Bağcılığı. Ankara.

Özkan, H.,1960. Ankara Vilayetinin Zirai Bünyesi (Doktora Tezi), Ankara.

Sümter, M.,2005. Ankara'da Bağ Bozumu ve Pekmez Kültürü. Ankara'da Bağcılık ve Bağ Kültürü (K.Toygar ve N.B.Toygar):85-92, ISBN:975-95216-5-2, 176 s.

Sürücüoğlu, M.S.,Çelik,L.S.,2005.Pekmez. Ankara'da Bağcılık ve Bağ Kültürü (K.Toygar ve N.B.Toygar):123-148, ISBN:975-95216-5-2, 176 s.

Tamur, E.,2012.Suda Suretimiz Çıkıyor (Ankara Dereleri Üzerine Tarihi ve Güncel Bilgiler), Kebikeç Yayınları, ISBN:978-975-7981-41-1, 170 s, Ankara.

Yavuz, A.T.,2000. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ankaralılar Vakfı Tarih İçinde Ankara Semineri Bildirileri, 28-30 Eylül 1981, TBMM Basımevi (2.Basım),335 s.

YABAN DOMUZU VE TARIM ALANLARINA VERDİĞİ ZARAR

İksan Yılmaz
Gürgentepe Ziraat Odası Başkanı - Ordu
gurgentepe@tzob.org.tr

Ülkemizde, yaban domuzu, genellikle orman alanlarına yakın bölgelerde tarımsal faaliyet gösteren çiftçilerimizin korkulu rüyasıdır. Yaban domuzu bu tür bölgelerdeki yetiştirilen tarımsal ürünlere yüzde 100'e varan oranlarda zarar vermektedir.Tüm geçimini tarımsal faaliyetten sağlayan çiftçilerimiz, yaban domuzunun verdiği zarar yüzünden mağdur duruma düşmektedir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğünce oluşturulmuş ve çiftçilerimiz adına Türkiye Ziraat Odaları Birliği olarak bizimde yer aldığımız, Ulusal Bitki Sağlığı Komitesi'nde yaban domuzuyla ilgili sorunlar dile getirilmiştir.

Çiftçilerimizin yaban domuzundan dolayı zarar görmeleri durumunda en yakın tarım teşkilatına dilekçe vererek sürek avı düzenlenmesini istemeleri yasal haklarıdır.

Yeterli düzeyde şikâyet olması durumunda Orman ve Su İşleri Bakanlığının ilgili birimleri ile birlikte durum değerlendirilmesi yapılabilmektedir. Yaban domuzu sürek avı izni, verildiği sürelerde tescil edilmiş genel avlaklarda ve devlet avlaklarında ise orman şube müdürlüğünce tespit edilecek kotalar dahilinde izin alınmak koşuluyla yapılabilmektedir.

Zirai mücadele maksatlı yaban domuzu sürek avı esas ve usullerine göre, izin verilen yer ve tarihlerde, belgeli 15 avcı ve 20 sürekçiden fazla katılımcı olmamak şartıyla sürek avı düzenlenebilmektedir. İl özel idare müdürlükleri, ziraat odaları gibi sivil toplum kuruluşları yaban domuzu ile mücadelede çiftçilerimize fişek yardımı yapılabilmektedir.

Kültür bitkilerini yemek, çiğnemek, tarlayı burnuyla sürüp tahrip etmek suretiyle zarar verir. Çiftçi şikâyetleri, zararlı yoğunluğu, bitki florası incelenerek yabani domuz popülasyonunun zarar eşiğini geçip geçmediği değerlendirmeye alınır. Yabani domuz mücadelesi için Orman ve Su İşleri Bakanlığı İl Müdürlüğünce sürek avı yapılmasına karar verildiğinde; il müdürlüğünce Orman ve Su İşleri Bakanlığının ildeki ilgili birimiyle birlikte avın yapılacağı tarih ve günü, avın yapılacağı alanın zarar yoğunluğu florasına ait bilgileri içeren bir rapor tanzim edilerek Orman ve Su İşleri Bakanlığı Milli Park ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğüne gönderilerek gerekli izin alınır.

Domuz avı büyük av kabul edilir. Türkiye'de lisanlı avcıların yapabildiği, ücretsiz katılım olan tek büyük avdır. Diğer büyük avlar (geyik, kurt, ayı, dağ keçisi ve yaban koyunu) av turizmi kapsamında önemli paralar karşılığında yapılabilmektedir.

Türkiye'de sıklıkla görülen yaban domuzu avı yöntemi sürek avıdır. Yaban domuzu arama/tarama avı ile de avlanabilir.

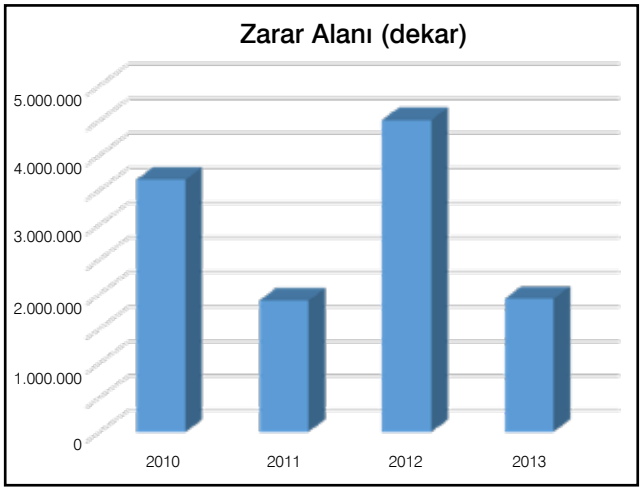
Bu yöntemlerin dışında, özellikle bağbozumu zamanında çiftçi tarladaki ürününü domuzdan korumak için gece beki yapmaktadır. Bu bir av değil zirai mücadeledir, ancak avcılar da katılabilmektedir.

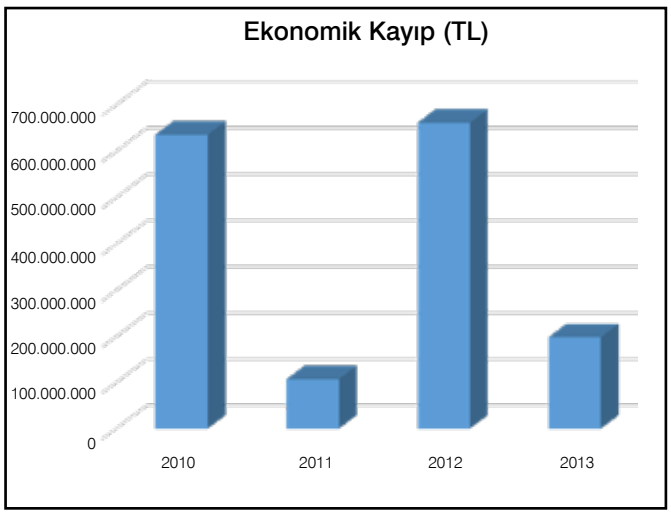
2013 yılı yaban domuzu mücadelesi, 10 Aralık 2013 Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü / Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı verilerine göre, 1936 yılından itibaren Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığımız tarafından yürütülmektedir.

2013 yılında 44 ilde zarara neden olmuştur. 8 il müdürlüğünde zararı tespit edilememiş olup 36 il müdürlüğünün tespitlerine göre farklı birçok kültür bitkisinde zarara neden olmuştur.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının zarar raporlarına göre, 2013 yılında 44 ilde, 1 milyon 988 bin 910 dekar alanda zarar yaparak 213 milyon 339 bin 451 liralık ekonomik kayba neden olmuştur.

2012 yılında 56 ilde 4 milyon 509 bin 464 dekar alanda 661 milyon 915 bin 602 liralık zarar oluşmuştur. 2011 yılında 30 ilde 1 milyon 907 bin 133 dekar alanda 107 milyon 760 bin 851 liralık zarar meydana geldi. 2010 yılında 58 ilde 3 milyon 648 bin 419 dekarda 636 milyon 315 bin 930 liralık zarar oldu.

Çiftçilerimizin yaban domuzundan dolayı zarar görmeleri durumunda en yakın tarım teşkilatına dilekçe vererek sürek avı düzenlenmesini istemeleri yasal haklarıdır. Yeterli düzeyde şikâyet olması durumunda Orman ve Su İşleri Bakanlığının ilgili birimleri ile birlikte durum değerlendirilmesi yapılabilmektedir. Yaban domuzu sürek avı izni, verildiği sürelerde tescil edilmiş genel avlaklarda ve devlet avlaklarında orman şube müdürlüğünce tespit edilecek kotalar dahilinde izin alınmak koşuluyla yapılabilmektedir. Zirai mücadele maksatlı yaban domuzu sürek avı esas ve usullerine göre, izin verilen yer ve tarihlerde, belgeli 15 avcı ve 20 sürekçiden fazla katılımcı olmamak şartıyla sürek avı düzenlenebilmektedir. İl özel idare müdürlükleri, ziraat odaları gibi sivil toplum kuruluşları yaban domuzu ile mücadelede çiftçilerimize fişek yardımı yapabilmektedir.

YABAN DOMUZUNA (HINZIR) ÇARE VAR MI?

TÜRKTOB

Türkiye'nin birçok bölgesinde çiftçiler, artan yaban domuzu saldırılarından kurtulmak için çare arıyor.

İl çevre ve orman müdürlükleri ile il gıda tarım ve hayvancılık müdürlükleri çiftçilerden en çok yaban domuzu saldırısıyla ilgili şikâyet aldıklarını belirtiyor.

Gelen şikâyetler üzerine çiftçilerimize koruma amaçlı avcılık belgesi veriliyor.

Bir bölgede doğal alanların bozulmamış olması diğer bir değişle ekosistemde ciddi bir değişiklik olmaması canlı yaşamının "var olduğu" anlamına geliyor. "Bir yerin doğal zenginliğini anlamanın en kısa yolu bölgede kütlesi büyük, yaşaması için çok büyük besin alması gereken hayvanların varlığına bakmaktır." sözünü konu ile ilgili uzmanların ağzından sık sık duyuyoruz.

Ancak, yaban domuzu/hınzır varlığı o bölgenin doğal yaşam açısından zengin olduğunu gösterirken yaban domuzunun tarım arazilerine, ürünlerine zarar verdiği gerçeğini ne yazık ki değiştirmiyor.

Ülkemizde yaban domuzu popülâsyonu zaman zaman artıyor. Bu dönemlerde şikâyetler geldiğinde gıda tarım ve hayvancılık il ve ilçe müdürlüklerince bir rapor hazırlanıyor. Bu raporda domuz popülasyonunun arttığı ve tarım arazilerine verdiği zararın boyutu belirtiliyor. İlgili rapor düzenlendikten sonra yaban domuzu avının av sezonu içinde yapılmasına izin veriliyor. Av sezonu dışında yaban domuzu vurulması ise yasak.

Koruma amaçlı avcılık belgesini alan çiftçimiz sadece tarlasında beklemek ve yanında mutlaka domuz kurşunu bulundurmak kaydıyla avlanıyor. Ancak bu belge 'ben av sezonu dışında da ormana girip domuz avlarım' anlamına gelmiyor. Bu belgeyle köylü sadece tarlasına gelen domuzları vurabiliyor.

Yaban domuzu popülasyonunun ekonomik zarar eşiğinin altında tutulabilmesi için sürek avı şeklinde de yaban domuzuyla mücadele edilebiliyor. Mücadele amaçlı yaban domuzu sürek avlarına katılacak avcılardan sürenciler haricindekilerin avcılık belgesi sahibi olmaları şartı koşuluyor.

Bireysel Önlemler Sonuç Getirmiyor !

Çiftçilerimiz bireysel önlemlerle yaban hayvanları ile mücadele etme yolunu da seçebiliyor. Çiftçilerin tarlalarının, bahçelerinin kenarlarını elektrik telleriyle çevirdikleri ve zehirli et veya başka bir besin maddesi ile yaban hayvanları ile mücadele ettikleri bilinen bir gerçek. Ancak, insanlar için tehlike oluşturan ve can güvenliğini tehdit eden bu ve benzeri önlemler hem yeterli olmuyor, hem de yasal değil.

Programlı Mücadelenin Önemi

Ülkemizde yaban domuzlarının/hınzırın üretim alanlarındaki zararı giderek artmaktadır. Bu konuda daha etkili ve sonuç alıcı mücadele yöntemleri geliştirilmelidir.

Yaban hayvanlarıyla ilgili bir zararla karşılaşıldığı durumda, yapılması gereken bunun mutlaka gıda tarım ve hayvancılık il/ilçe müdürlüklerine bildirilmesidir. Bu bildirimden sonra oluşan durum ve zararla ilgili bir yol haritası, bir program belirlenmektedir.

Üreticilerimize düşen görev kamu kurumları ile iş birliği çerçevesinde belirlenecek program ile domuz / hınzır gibi yaban hayvanlarıyla mücadele etmektir.

Böylece hem yaban hayvanları ve yaban hayatı korunmuş olacak hem çiftçilerimizin ürünlerinde önemli ekonomik kayba neden olan yaban hayvanlarıyla kırsalda yaşayan insanlarımızın can güvenliğine zarar vermeden etkin bir mücadele yapılacaktır.

GÜLLERİN AŞILANMASI VE KUŞBURNU

Doç. Dr. Bahriye Gülgün
Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü - İzmir
bahriye.gulgun@hotmail.com

Bahçe veya balkonlarında çiçek yetiştirenler, mevcut güllerinin sayılarını artırmak veya güllerini yeni çiçeklerle değiştirmek isteyebilirler. Bilindiği gibi güllerin değişik üretim yöntemleri vardır. Bunlardan bir tanesi de yaz sonu veya sonbahar başlangıcında yapılan durgun göz aşısıdır. Durgun göz aşısı, ağustos-ekim ayları içerisinde yapılabilir.

Gülleri aşı ile yetiştirmenin en önemli amaçlarından biri; çevre şartlarına daha dayanıklı yabani çeşidi kök olarak kullanmaktır. Ege yöresinde kırsal kesimde doğal olarak üreyen yabani gül çeşitleri oldukça geniş bir alana yayılmıştır.

Bu yabani güller arasında anaç olarak kullanılmaya en uygun olan "*Rosa canina*"dır. Bunun diğer yabanilerden en bariz farkı; az ve büyük dikenli olmasıdır.

Yabani güllere halk arasında "kuşburnu" adı verilmektedir. Bu güllerin, tohum içeren meyveleri bol miktarda C vitamini de içermektedir. Eskiden hemen hemen herkesin evinde bulunan ve soğuk kış aylarında içimizi ısıtmak için içtiğimiz ya da marmelatını yaptığımız kuşburnu bitkisi, bol C vitamininin yanı sıra, fosfor, potasyum aynı zamanda A vitamini olan karoten, B1, B2, E ve K vitaminlerini de ihtiva etmektedir. Vitaminlerin yanı sıra kuşburnu sodyum, kalsiyum, magnezyum, demir, mangan, bakır, çinko gibi mineralleri de ihtiva eder. Çok yoğun vitamin zenginliği nedeniyle gözlerin dostudur. Vücuda dirilik sağlar. 100 gram kuşburnunda bir kasa portakala eş değer C vitamini vardır. İyi bir raşitizm ilacı, etkin bir kan temizleyicisidir. Güçlü bir kurt düşürücü ve bağırsak yumuşatıcısıdır. Mide kramplarına ve sindirim sistemi zorluklarına karşı faydalıdır. Romatizma ağrılarını gidermede ve basur tedavisinde de iyi sonuç verdiği bilinmektedir.

Rosa canina (Kuşburnu) Bitkisi

Rosa canina (Kuşburnu) Çiçeği ve Meyveleri

Güllerde aşı işlemini başarıyla gerçekleştirebilmek için; daha önceden yabani güllerden alınan 18-20 cm uzunluğundaki çelikler, harç içersinde köklendirilerek kaplara veya bahçelerde direkt yerlerine dikilebilir. Beğenilen gül çeşidinin bir dalından alınan göz, yabani bitkiye aşılanır.

Durgun Göz Aşısı Nasıl Yapılır ?

Önce yabani gül üzerine yapılacak aşının yüksekliği belirlenmelidir. Eğer gülün çalı formunda kalması isteniyorsa aşı, hemen toprak hizasından yapılır. Aksine, güle boy verilmek isteniyorsa, yani gülün baston şeklinde gelişmesi isteniyorsa o zaman aşının yerden 50-120 cm yüksekten yapılması gerekmektedir.

Aşı gözü alınacak beğenilen veya yetiştirilmesi istenen gül bitkisinin dallarından, parmak kalınlığında, 15-20 cm boyunda bir dal, aşı gününden 1 hafta önce kesilerek aşı gözünün olgunlaşması sağlanır. Aşı yapılacağı zaman yabani gülün kabuğu, aşı çakısı ile T harfi şeklinde kesilir. Yatay kesimin boyu 12-15 mm, dikey kesimin boyu da 20-25 mm olmalıdır. Ayrıca gül kabuğu, dikey kesimin her iki tarafından aşı bıçağının arka tarafı ile odunsu kısımdan hafifçe ayrılır. Daha sonra 1cm boyunda alınan aşı gözü, bu kabuk içersine, ters olmamak kaydı ile yerleştirilir ve rafya ile bağlanır. Amatörler aşı gözünü yerleştirirken aşı gözünün, sürgünün ucunun yukarı doğru gelmesine dikkat etmelidirler.

Aşı gözü aynı yıl içerisinde büyümeli ancak aynı yıl sürgün vermemelidir. İki hafta içerisinde aşının tutup tutmadığı anlaşılır. Şayet aşı tutmuş ise, aşı gözünün sürgün vermemesi için bitkiye çok az su verilmelidir. Aşı yapıldığı dönemde hava sıcaklığı fazla olmamalıdır. Parlak

güneşle, ılık veya hafif sıcak havalar ile serin geceler aşı tutma oranını artırır.

Göz aşısı yapıldıktan sonra anaç bitkinin düzenli olarak sulanması gerekir. Göz aşısının tutup tutmadığı 15 günde belli olur. 15 gün sonra aşı noktası kontrol edilir. Rafyanın sıkılması veya gevşetilmesi gerektiğine karar verilir. Tutmayan aşı gözü siyahlaşır ve kurur. En ufak bir dokunmayla yere düşer.

Tutmuş göz aşısı ise gelişimini sürdürür. Göz aşısı yapılmış anacın tepesi bir ay sonra 1/3 oranında kesilerek aşı gözünün sürgün yapması teşvik edilir. Anacın nefes almasına engel olmaması için rafyalar kesilir. Anaç bir süre sonra aşı yapıldığı noktanın biraz üstünden tümüyle kesilir.

Genç güller böylece gelişerek çiçeklenme olgunluğuna erişir. Aşılar tarla koşullarında bütün yaz boyu uygun zaman ve aralıklarla sulama, gübreleme, ot alma ve uç alma işlemlerine tabi tutularak genç bitkinin gelişmesi sağlanır.

Güllerin genellikle dipten itibaren birkaç kalın dal meydana getirmesi istenir. Bunun içinde gözlerin sürmesinden sonra 2. veya 3. beş yaprakçıklı yaprağın hemen üstünden uçlar alınarak sürgün ucundaki çiçeğin olgunlaşması önlenir. Böylece bitki bünyesinde karbonhidrat birikimi sağlanır.

Güllerde yapılan budama ve uç almalar bitkiyi dallandırır, geliştirir ve dipten gelen sürgünleri arttırır. Bu şekilde fidanın ana dallarını oluşturacak, kalın çaplı dallar ortaya çıkar.

➢ Göz alınacak dal sol el ile ters olarak tutulur.

➢ Keskin bir çakı ile gözün 15 mm altından kabuk kısmı odun tabakasına kadar çizilir.

➢ Çakı ile gözün 20-25 mm üstünden odun kısmına fazla batırılmadan, gözün altından odun ile kabuk arası keskin bir alet ile çizilir.

➢ Göz alt taraftaki daha önce çakıyla çizilmiş kısımdan kesilerek çıkarılır.

➢ Gözün altında kalan kabuk tabakası gözün öz kısmı zedelenmeyecek şekilde yavaşça çıkarılır.

➢ Göz anaca uygulanıncaya kadar su içinde bırakılır. Gözün anaca uygulanması şu şekilde gerçekleştirilebilir:

➢ Anacın kabuk kısmından T şeklinde bir iz açılır.

➢ Kabuk tabakası keskin bir alet ile yavaşça kaldırılır.

➢ Göz araya dik olarak yerleştirilir.

➢ Gözün dışarıda kalan kısımları çakı ile kesilerek gözün yarık içine oturması sağlanır.

➢ Anacın kaldırılan kabukları, göz dışarıda kalacak şekilde kapatılır.

➢ Rafya yardımı ile göz ile anaç birbirine bağlanır. Bağlama aşağıdan yukarıya doğru ve ne fazla sıkı ne de gevşek olmamak kaydıyla gerçekleştirilir.

Kaynaklar

• http://www.valdaveto.net/documento_256.html

• http://www.webcanavari.net/cografya/-t154026.0.html

• http://www.sifalibitkilerkilavuzu.com/bitki/kusburnu.html

• http://www.sagliksiteniz.com/kusburnu-bitkisinin-faydalari-nelerdir.html

• http://www.abeliacicekcilik.com/tr/default.asp?kdr=121015000000

• http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rosa_canina_1.jpg

Gesi Bağları

Gesi Bağları'nda dolanıyorum
Yitirdim yarimi aman aranıyorum
Bir çift selamına güveniyorum

Gel otur yanıma hallerimi söyleyim
Halimden bilmiyor ben o yari neyleyim

Gesi Bağları'nda üç ırgat işler
Anamdan mı gelir şu uçan kuşlar
Analar doğurur ele bağışlar

Atma anam atma şu dağların ardına
Kimseler yanmasın anam yansın derdime

Gesi Bağları'nda üç top gülüm var
Hey Allah'tan korkmaz sana bana ölüm var
ölüm varsa şu dünyada zulüm var

Gel otur yanıma hallerimi söyleyim
Halimden bilmiyor ben o yari neyleyim

Yöresi : Kayseri
Kaynak Kişi : Ahmet Gazi Ayhan

Kayseri'de annesi ile yaşayan genç kız Kayseri iline bağlı Gesi kasabasına gelin gider. O zamanın şartlarında ulaşım zor olduğu için genç kız Kayseri'ye gidip gelemez ve annesine olan özlemi onu çok üzer. Kocası vurdumduymaz gamsız birisidir. Genç kızla hiç ilgilenmez. Kaynana ise despot ve kötü birisidir gelinine yapmadık eziyet bırakmaz. Aradan zaman geçer ve bir çocukları olur. Çocuğu ile avunmaya çalışır ama nafile. Annesine olan özlemi bir türlü dinmemiştir. Annesinden hiç haber alamadığı için çok üzülmektedir. Aylar yıllar geçer ve kötü haber gelir. Annesinin öldüğünü öğrenen gelin üzüntüsünden Gesi'nin güzel bağları arasında hem ağlar hem de *Gesi Bağları* türküsünü söyleye söyleye dolaşır durur.

MALAZGİRT'TEN SAKARYA'YA "AĞUSTOS" ZAFER AYI

Doç. Dr. Ahmet Özcan
Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü - Çankırı
kitapcigezgin@yahoo.com

Şu kopan fırtına Türk ordusudur Yârabbi!
Senin uğrunda ölen ordu budur Yârabbi!
Tâ ki yükselsin ezanlarla müeyyed nâmın,
Gaalib et, çünkü bu son ordusudur İslâm'ın!

Yahya Kemal

Vatan şairi olarak sembolleşen Namık Kemal "Her kûşede bir şir yatar toprağımızda!" diye yazmıştı Anadolu'nun işgalinden yıllar önce. Vatanın her köşesinde bir aslan yattığını ifade eden bu mısrasıyla Namık Kemal'in ne derece haklı olduğu yıllar sonra ispatlanacaktı. Yunan ordusunun İzmir rıhtımına çıkmasıyla birlikte işgale karşı Anadolu'dan yükselen ve organize olan tepki Yahya Kemal'e göre bunun ispatıydı. Birinci Dünya Savaşı'nın bitişi ve Osmanlı Devleti'nin yenilmiş sayılması Yunanlara asırlardır bekledikleri büyük bir fırsatı doğurmuştu.

Türklere Anadolu'nun kapısını açan ve bu ülkenin Türk yurduna dönüşmesinin ilk adımı olan Malazgirt Savaşı'nın, İstanbul'un fethiyle tarih sahnesine gömülen Bizans'ın intikamının alınması ancak Türklerin bu zayıf anında mümkün olabilirdi. Büyük intikam hevesiyle işgal etmeye koyuldukları Anadolu topraklarındaki son büyük savaş ağustos ayında yaşandı. Ağustos ayı Yılmaz Öztuna'nın ifadesiyle "Cenâb-ı Hakk'ın Türk'e zafer ayı olarak ihsan ettiği zaman dilimidir." Bu zaferlerden en önemlisi 26 Ağustos 1071'deki Malazgirt Meydan Muharebesi'yle kazanılmıştır. Malazgirt yenilgisi bir bakıma Rumların Anadolu topraklarındaki kaderini belirlemişti. Yüzyıllar sonra 30 Ağustos 1922'de Türklerin kazandığı büyük zafer onlara yaklaşık sekiz yüz elli yıl önce belirlenmiş kaderlerine isyan etmemeleri gerektiği konusundaki en büyük dersi verdi. Kıbrıs Harekâtı'ndaki yenilgileri de ağustos ayına denk gelmiştir.

Otlukbeli, Çaldıran, Merc-i Dâbık, Mohaç gibi yüzyıl içinde birbirini takip eden ve tarihi sürecin Osmanlılar lehine nasıl evirildiğini gösteren Osmanlı zaferleri de ağustos ayı içinde kazanılmıştı. Elbette bunlarla birlikte farklı yılların ağustos ayında kazanılmış başka zaferler de var, fakat Türkler için diğerleri Malazgirt ve Büyük Taarruz'un ifade ettiği anlamı taşımaz. Büyük taarruzun 30 Ağustos'la gelen zaferine atfen kutlanan Zafer Bayramı sanki ağustos ayı içinde kazanılmış bütün Türk zaferlerinin hatırasını gizemli bir şekilde taşır gibidir. Bu gizemi çözmek, 30 Ağustos zaferini anlamını hakkıyla bilmek için Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun mısralarında Malazgirt zaferine uzanan bir zaman yolculuğuna çıkılmalıdır.

Aylardan Ağustos, günlerden Cuma
Gün doğmadan evvel iklîm-i Rum'a
Bozkurtlar ordusu geçti hücuma
Yeni bir şevk ile gürledi gökler
Ya Allah... Bismillah... Allahuekber

Burada ilk mısralarını aldığımız Malazgirt Marşı, bir bütün olarak olmasa da "Aylardan ağustos, günlerden cuma" sözlerini duyduğumuz anda bilindik bir terennüm ve büyük bir zafer türküsü olarak yer edinmiştir hafızalarımızda. Bu marşı duyunca birçoğumuzun muhayyilesinde beyaz bir atın üzerinde kefen niyetine giyindiği elbisesi ve ölüme meydan okuyan gaza aşkıyla yanmış, intizam içindeki bir ordunun ufku görünmeyen meydandaki dizilişi canlanır. 26 Ağustos 1071'de Cuma

namazının kılınmasının ardından minberlerden yükselen duaların arasında harp nizamına girmeye başlayan ordunun karşısına çıkan Sultan Alparslan'ın, isteyenlerin savaş meydanına gelmeyebileceği, gelmek isteyenlerin ise kendisini takip etmesini içeren coşkulu bir konuşmasının ardından Anadolu'nun fethinin anahtarı olacak zafer yürüyüşü başlamış olacaktı. Sultan askerlerine hitaben şöyle konuştu: "Kimin gönlü gitmek isterse gitsin. Üzerinizde kimsenin cebri yoktur. Ben sultanlığımı değil, şehadetimi düşünüyorum. İşte şehitlik kefenini giydim. Cenkte ölürsem beni bu elbise ile gömünüz."

Sultanın bu kısa hitabı orduyu coşturmuştu. Bu coşkuyla savaşa giren Selçuklu ordusu Bizans ordusu karşısında sayıca zayıf durumda olmasına rağmen savaşı kazanmakta zorluk çekmedi.. Nihayetinde alınan esirler arasında Bizans imparatoru da bulunuyordu. Malazgirt Savaşı'nın kazanılması bir meydan savaşının kazanılmasının ötesinde Türklerin Uzak Asya'dan Batı'ya uzanan ilahi koşusunun tarih sahnesinden silinmeyecek zaferlerinin en ihtişamlılarına giden yolun başlangıcıydı. Malazgirt Zaferi, Türklerin tarih sahnesinde görünmeye başlamalarından bu yana kahramanlık destanlarıyla yazılmış zaferlerinden herhangi biri değildir. O aynı zamanda bir coğrafyanın vatana dönüşmesinin hikâyesinin başlangıcıdır ki imanla, adaletle, kanla, canla yazılan bu vatan hikâyesinin ilk ve son paragraflarında kullanılabilecek cümleler ancak destansı ifadelerde kendisini bulabilir. Bu tarihi süreç yüzyıllar öncesinde ortaya çıkmış destanlarla dilden dile dolaşarak yirminci asra geldiğinde artık modern şiirin imkânlarıyla ifade edilecektir. Bu Vatan Kimin? adlı şiirinde Orhan Şaik Gökyay bunu veciz bir şekilde ifade etmiştir:

Tarihin dilinden düşmez bu destan:
Nehirler gazidir, dağlar kahraman,
Her taşı bir yakut olan bu vatan,
Can verme sırrına erenlerindir...

Can verme sırrına erenler, Hz. Peygamber'in işaretiyle Anadolu'ya o zamanki ifadeyle Diyar-ı Rum'a koştular. Hedefin merkezi olan İstanbul uzanan yolculukları surların arkasına geçemeden son bulacaktı. Malazgirt'ten önce Anadolu İslam atlılarının nal izleriyle yoğrulmuş yüzyıllarca süren mücadeleler bu topraklarda Müslüman hâkimiyetini sağlamaya yetmemişti. Bu hâkimiyet ancak Bizans ordusunun 1071'de ki büyük yenilgisinin ardından akın akın gelen Türklerin Anadolu'nun batısına kadar uzanan coğrafyanın yurt edilmesiyle kurulacaktı. Esas hedef hadislere konu olacak şekilde İstanbul gösterilse de Anadolu, bir bütün olarak Hz. Peygamber'in dilinden destanlara girmişti. Bunun dikkat çekici bir örneği olan Battal Gazi Destanı İslam-Bizans mücadeleleri döneminde doğmuş ve yüzyıllar boyunca halk arasında sözlü ve yazılı olarak korunarak yirminci asra kadar gelmiştir. Bu destanda Rum olarak adlandırılan Anadolu ile ilgili sahabeden birisi Peygamberin bulunduğu mecliste şu ifadelerle Anadolu'yu anlatır. "Ya Resulullah çok sefer itdim ve çok iklimler gördüm temaşa kıldım, ama dünli gördüğüm yerlere hiç Rum'dan yek yer görmedim ve şehirleri birbirine yakın ve suları firavan, çeşmeleri çok ve havası hub ve nimetleri vâfir…" Bu anlatım üzerin Resulullah ileride o ülkenin fethinin müjdesini verir.

Peygamberin fethini işaret ettiği Diyar- ı Rum'un adı yaklaşık bin yıldır Türkiye'dir ve bu coğrafyanın bin yıldır Türkiye olması yüzyıllarca haçlı zihniyetini diri tutmaya çalışan Batılılar için hiçbir zaman kabullenilememiştir. Türkleri Anadolu'dan çıkarıp şarka geri gönderebilmek için her türlü yöntemi denemişlerdir. Onların yöntemleri Balkanlardaki Türk-İslam varlığını engelleyemediği gibi Avrupa içlerinde görünen akıncıların atlarının nal sesleriyle büyüyen Türk korkusunun da önüne geçememiştir. Türklerin fetihlerini hazmedemeyen Avrupalılar yüzyıllarca besledikleri intikam heveslerini giderebilecek zemini, on dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde ihtişamlı günlerini ancak tarihe sığınarak avunmakla görebilen Osmanlı Devleti karşısında bulabildiler.

1853'te Rus Çarı I. Nikola İngiliz büyükelçisine "elimizde hasta bir adam var, çok hasta bir adam… Her an ellerimizde ölebilir…" demişti. Hasta adamın ölümü çok beklendi, fakat hasta adam üzerine zafer kazanmış müttefik güçlerin çullandığı bir zamanda ayağa kalkarak onlara Lozan Barış Antlaşması'nı imzalatmış ve yepyeni bir yüzle dünya devletleri arasındaki yerini almıştı. Hasta adamı dimdik ayağa kaldıran büyük zaferin işareti daha önce belirttiğimiz gibi üç yıl önce İzmir'in işgaliyle belirmişti.

"*Yunan ordusu İzmir rıhtımına çıkar çıkmaz, adeta bir sihir ve efsun kuvvetiyle, yeni bir Türk istiklali derhal belirdi. Ermenistan'ın Sivas'tan Adana'ya inen haritası, Yunanlığın bütün şark denizlerini sâhil sâhil, liman liman saran haritası, bütün haritalar duvarlarda kaldılar…*"

"*… Millet o gün Anadolu'da hazırmış, yalnız bir adam bekliyormuş! Tarihin kaydedeceği bu şahadet ispat eder ki bu millet istiklal fikrini bir an kaybetmemiş. Meş'um saat çalar çalmaz kalbinde yatan arslan uyanmış: Ya devlet başa, ya kuzgun leşe!*" Edebi üslubunun zirvesindeki İstiklal Harbi yazılarında yukarıdaki cümleleri kullanmıştı .

Yahya Kemal milletin şahlanışını tasvir ederken. Mustafa Kemal'in Anadolu'ya ayak bastığında bir istiklal mücadelesine hazır bulduğu millet Yahya Kemal'in bahsettiği lideri bulunca şahlanmış ve ordusu tarih 26 Ağustos 1922'yi gösterirken başlayan harbi, 30 Ağustos 1922'de zafere dönüştürmüştü.

Harbin başlangıç günü Malazgirt'i yani Yunanların bu topraklardaki kaderini yeniden hatırlatıyordu sanki ve yine Yahya Kemal'in sözüyle ifade edecek olursak: "*Yunan neferleri tamamıyla inandılar ki Anadolu toprağını canları vücutlarında iken terk etmek bir saadettir.*" Çünkü bu vatan Orhan Şaik'in diliyle:

Tutuşup: kül olan ocaklarından,
Şahlanıp: köpüren ırmaklarından,
Hudutlarda gaza bayraklarından,
Alnına ışıklar vuranlarındır...

Ardına bakmadan yollara düşen,
Şimşek gibi çakan, sel gibi coşan,
Huduttan hududa yol bulup koşan,
Cepheden cepheyi soranlarındır...

Edirne, Balkan Tarım Kongresi ile Balkan Tohumculuk Çalıştayına Ev Sahipliği Yaptı

Trakya Üniversitesi tarafından düzenlenen Balkan Tarım Kongresi, 8-10 Eylül 2014 tarihleri arasında Edirne'de Trakya Üniversitesi Balkan Kongre Merkezinde yapıldı.

Kongre, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Bulgaristan Plovdiv Tarım Üniversitesi ve Trakia Üniversitesi ile Yunanistan Trakya Demokritus Üniversitesinin desteği, diğer Balkan Üniversiteleri ve kuruluşlarının da iş birliği ile gerçekleştiridi.

Kongre Düzenleme Komitesi Başkanı Trakya Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Genetik ve Biyomühendislik Bölüm Başkanı Doç.Dr.Yalçın Kaya, kongrenin oldukça başarılı geçtiğini belirterek kongrede bölge araştırma enstitülerinin ve bazı kuruluşların stantlar açtığını, Balkan Bölgesi'nin tüm kurumlarının kongrede üst düzeyde temsil edildiğini vurguladı.

Doç. Dr. Kaya, dünyanın her yerinden yoğun ilgi gösterilen kongreye 25 farklı ülkeden çok sayıda üniversite, tarımsal kuruluş, öğretim üyesi, araştırmacı ve temsilcinin katıldığını söyledi. Kongre Balkan ülkelerinden gelen temsilcilerin kendi ülkelerinin tarımsal durumunu ve potansiyellerini anlattığı sunum ile başladı. Daha sonra beş farklı oturumda, 160 civarında araştırmacı ve bilim adamı, kendi uzmanlık konularında sunumlar yaparak, tarla ve bahçe bitkileri, hayvancılık ve gıda gibi diğer konularda bilgiler verdi.

Teknik detayları TÜRKTOB Dergisi ile paylaşan Doç. Dr.Kaya şöyle konuştu; "Kongrede 650'si poster olmak üzere toplam 830 adet bildiri yayımlandı. 700'den fazla katılımcıyla gerçekleşen bu kongre sadece tarımda bilimsel anlamda iş birliğini artırmaya ve bilimsel konuları tartışmaya yönelik bir toplantı değildi.

Balkan Bölgesi'nin esas geçim kaynağı olan tarımsal ürünlerde, bölgesel ticaretin artırılması ve bölgenin öne çıkan ürünlerinde ve konularda potansiyelin ortaya konulması, yeni alanlarda iş birliği imkanları oluşturulması en büyük amacımızdı. Gerek üreticilerin gerekse bölgede yaşayanların gelirlerini artıracak yeni çalışma ve politikaların görüşüldüğü çok verimli bir kongre oldu."

Balkan Tohumculuk Çalıştayı'nda, Balkan Tohumcular Birliğinin temelleri atıldı.

Balkan Tarım Kongresi'nin devamında, Trakya Üniversitesi Bitki Islahı Uygulama ve Araştırma Merkezi, Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB) ve Bitki Islahçıları Alt Birliği (BİSAB) tarafından 10 Eylül 2014 tarihinde Trakya Üniversitesi Balkan Kongre Merkezinde düzenlenen Balkan Tohumculuk Çalıştayı'nda ise ülkemizin ve Balkan Bölgesi'nin en üst seviyedeki tüm tohumculuk temsilcileri bir araya geldi.

Çalıştay, ülkemizden ve Balkan ülkelerinden gelen sektör temsilcilerinin, kendi ülkelerindeki tohumculuğun son durumunu ve bölgedeki iş birliği potansiyellerini anlattıkları sunumlar ile başladı.

Çalıştay Düzenleme Kurulu Başkanı, Trakya Üniversitesi Bitki Islahı Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü ve Bitki Islahçıları Alt Birliği (BİSAB) Başkanı Doç.Dr.Yalçın Kaya, çalıştayın çok verimli geçtiğini belirtti.

Doç. Dr. Kaya, "Bu çalıştayın amaçlarından biri de Balkan Tohumcular Birliğini Edirne'de kurarak bölgede tohumculuk alanında daha sıkı ve sonuca yönelik çalışmalarının yapılması, tohumculukta ve Balkan Bölgesi'nin esas geçim kaynağı olan tarımda ticaretin artırılmasıdır." dedi.

Çalıştay, Balkan Tohumcular Birliği kuruluşunun bildirgesinin okunmasıyla sona erdi.

Çalıştaya ülkemizden Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürü Mevlüt Gümüş, Türkiye Tohumcular Birliği Başkanı Yıldıray Gençer, TÜRKTED ve ECOSA Başkanı Mete Kömeağaç, Türkiye Bitki Islahçıları Derneği Başkanı Kamil Yılmaz, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tohumculuk Dairesi Başkanı Veysel Kolcu başta olmak üzere birçok tohumculuk firması üst düzey yöneticileri ve teknik elemanları katıldı.

TÜRKTOB Tanışma ve İstişare Toplantısı Ankara'da yapıldı

TÜRKTOB
Türkiye
Tohumcular Birliği

Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB) ve bağlı Alt Birliklerin yöneticileri "Tanışma ve İstişare Toplantısı"nda buluştu.

TÜRKTOB'a bağlı 7 Alt Birliğin Genel Kurullarını tamamlamasının ardından 15 Temmuz 2014 tarihinde Ankara'da TÜRKTOB Yönetim Kurulu Başkanı Yıldıray Gençer başkanlığında "Tanışma ve İstişare Toplantısı" düzenlendi.

TÜRKTOB Yönetim Kurulunun hazır bulunduğu toplantıya 7 Alt Birliğin Yönetim Kurulu Başkanları, Üyeleri ve Genel Sekreterlerinin büyük bölümü katıldı.

TÜRKTOB Başkanı Yıldıray Gençer, alt birliklerin yeni yönetimlerine başarılar diledi.

"Daha önceki yönetimlerle yakaladığımız uyumun artarak devam edeceğine inanıyorum." şeklinde konuşan Gençer, "Yeni dönemde pek çok proje ve faaliyete imza atacağız." dedi.

Tanışma ve İstişare Toplantısında, TÜRKTOB tarafından düzenlenen Tohumculuk Fuarı, alt birlik üyelerinden alınan binde üç oranındaki komisyon, mevzuat birlikteliğinin sağlanması için yapılacak çalışmalar, TÜRKTOB tarafından hazırlanacak stratejik plan ve alt birliklerin rolleri ile planlanan Ar-Ge çalışmaları gündeme geldi.

Tohumculuk Fuarı, mevzuat uyumu, stratejik plan ve Ar-Ge konularında ayrı ayrı komisyonlar kurulmasına, komisyonların raporlarını kısa sürede TÜRKTOB'a iletmelerine karar verildi.

TÜRKTOB Yönetimi ve alt birlik temsilcilerinin diğer konulardaki görüşlerini de dile getirdikleri toplantı oldukça verimli geçti. Bu tür toplantıların sık sık yapılmasına karar verildi.

Ülke Tohumculuğunda Bir İlk!

bisab
Bitki Islahçıları
Alt Birliği

BİSAB, Macaristan Buğday ve Mısır Çeşit ve Hatlarını Türk Tohumculuğunun Hizmetine Sunuyor.

BİSAB, ülkemiz tohumculuk sektörünün gelişimine katkı sağlamak için ve özellikle de yerli şirketlerimizin çeşit ihtiyaçlarının karşılanması konusunda önemli bir adım attı.

Ülkemizin ve tohumculuk sektörünün iki önemli ürünü olan buğday ve mısırda yeni imkânlar ülkemiz tohumculuk şirketlerinin hizmetine sunuluyor.

Bitki Islahçıları Alt Birliği (BİSAB) heyeti, Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Dr. Vehbi Eser başkanlığında 24-26 Haziran 2014 tarihleri arasından Macaristan'daydı.

Yoğun bir program yürüten BİSAB heyeti ilk olarak Macaristan Bilimler Akademisi Martonvaşar Tarımsal Araştırma Enstitüsünü ziyaret etti.

İki kurum adına, Dr. Vehbi Eser ve Martonvaşar Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Zoltan Bedo arasında çeşit ve hatların karşılıklı test edilmesi ve değişimi, ortak ıslah programları yürütülmesi, ortak bitki ıslahı eğitimlerinin yapılması ve üçüncü ülkelerde çeşitlerin ortak pazarlanması konularını kapsayan bir çerçeve antlaşma imzalandı.

Dr. Vehbi Eser; "Pek çok ilki barındıran bu antlaşma tohumculuk sektörüne, bitki ıslahına ve ıslahçısına büyük katkılar sağlayacak." dedi.

Söz konusu çerçeve anlaşma ile ilgili bilgi veren BİSAB Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Dr. Vehbi Eser, "Üyelere yönelik büyük bir hizmete imza attık." ifadesini kullandı.

Antlaşmanın kapsamı kısaca şöyle;

1. Genetik materyalin karşılıklı olarak test edilmesi ve değişimi

Martonvaşar Tarımsal Araştırma Enstitüsünce geliştirilmiş çeşit ve çeşit adayları ile farklı kademelerdeki genetik materyal ülkemizde farklı lokasyonlarda kurulan denemelerde , BİSAB üyelerinin gözlemlerine sunulacak olup yapılan talep ve değerlendirmeler sonucu bu çeşitlerin tescil işlemleri ve üretim izinleri alındıktan sonra ihale veya benzeri yöntemlerle BİSAB üyelerinin hizmetine sunulacaktır. BİSAB üyelerince sağlanacak genetik materyal de Martonvaşar Tarımsal Araştırma Enstitüsünce denendikten sonra talep edilenler yine BİSAB koordinasyonunda yapılan antlaşmayla ilgili enstitüye verilecektir.

2. Ortak ıslah programları yürütülmesi

Yapılacak ayrı bir antlaşma ile Martonvaşar Tarımsal

Araştırma Enstitüsü ve BİSAB tarafından sağlanacak farklı türlere ait genetik materyaller ile belirli amaç ve lokasyonlara yönelik projeli ortak çeşit geliştirme çalışmalarına başlanacaktır.

3. Ortak bitki ıslahı eğitimleri yürütülmesi

Bitki Islahçıları Alt Birliğince dört yıldır yürütülmekte olan Bitki Islahı Kurslarının öncelikli olarak teorik eğitim kısmında Martonvaşar Tarımsal Araştırma Enstitüsü uzmanlarının görev alması ile talep eden kursiyerlerin uygulama eğitimlerinin belirli bir süresinin ilgili enstitüde yapılması amaçlanmaktadır. Antlaşma ile ayrıca bu kursların bölgesel ve küresel düzeyde düzenlenmesi de hedeflenmektedir.

4. Martonvaşar Tarımsal Araştırma Enstitüsü çeşitlerinin üçüncü ülkelerde tanıtım ve dağıtımının BİSAB tarafından sağlanması

Yapılacak antlaşma ile ilgili enstitünün geliştirmiş olduğu çeşitlerin Türkiye'ye komşu bölge ülkeler ve ECOSA üyesi ülkelerde tanıtım ve pazarlanmasında BİSAB'ın yetkili olması amaçlanmaktadır.

BİSAB heyetinin Macaristan ziyareti kapsamında Macaristan Tohumcular Birliği (Vetomagtermektanacs) ve Macaristan Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Kurumu da (National Food Chain Safety Office) ziyaret edilerek yetkililerden çalışmaları hakkında bilgi alındı. BİSAB ve Türkiye'deki Tohumculuk faaliyetleri hakkında ilgililere bilgi sunuldu.

BİSAB heyetinde, Yönetim Kurulu üyeleri Kamil Yılmaz ve Miktat Olgun ile Genel Sekreter Mustafa Akın da hazır bulundu.

FÜAB Sorunlara Yerinde Çözüm Buluyor

füab
Fidan Üreticileri Alt Birliği

Fidan Üreticileri Alt Birliği (FÜAB), yeni dönemde üyelerine daha yakın olacak.

Fidan Üreticileri Alt Birliği (FÜAB), yeni dönemde üyelerine daha yakın olacak.

Kurulduğu günden bu yana fidan üreticilerinin problemlerini çözmeye çalışan, yeni proje ve hizmetlere imza atan FÜAB, bundan böyle aylık yönetim kurulu toplantılarını Ankara dışında yapacak.

Üyeleri arasında iletişimi sağlamayı, problemlerin yerinde tespitini ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının taşra birimleri ve resmi makamlar ile olan ilişkileri sıcak tutmayı amaçlayan bu uygulama aynı zamanda Fidan Üreticileri Alt Birliğinin yaptığı çalışma ve projelerin yerinde paylaşılmasını ve tanıtılmasını amaçlıyor.

Karar sonrası ilk Yönetim Kurulu Toplantısı ağustos ayında Bölgesel Toplantı ile birlikte Bursa'da yapıldı.

Toplantıya Bursa ve Balıkesir başta olmak üzere çevre illerden gelen FÜAB üyeleri yoğun bir katılım sağladı.

Fidan Üreticileri Alt Birliği Yönetim Kurulu bu sayede üyelerinin sorunlarını, uygulamada karşılaştıkları sıkıntıları ve alt birlikten beklentilerini yerinde öğrenme ve takip etme imkanı buldu. Sıcak ve samimi bir ortamda geçen toplantıda FÜAB üyeleri şu konuların üzerinde durdu;

1. Kaçak üretim ve korsan satışın önlenmesi ve haksız rekabetin önüne geçilmesi,
2. Fidan üreticilerinin tamamının FÜAB'a üyeliğinin sağlanması,
3. Bitki pasaportu uygulamasındaki sıkıntıların çözülmesi,
4. Fidancılık sektöründe alınan döner sermaye ücretlerinin yeniden görüşülmesini ve makul seviyeye getirilmesi,
5. Ülkemizde ıslah edilmiş ve kayıt altına alınmış çeşitlerin kaçak üretiminin engellenmesi, kaçak üretim yapanların mutlaka cezalandırılması ve bu konuda Fidan Üreticileri Alt Birliğinin her türlü tedbiri alması,
6. Ülkemizde faaliyette bulunan ıslahçılarımızın, ıslahçı haklarının korunması ve yurt dışından girişin engellenmesi,
7. Sektörde uygulanan zirai mücadele tahlillerinde gereksiz uygulamaların önüne geçilmesi.

Fidan Üreticileri Alt Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Gürsel Tanrıver yaptığı cevabi konuşmada, belirtilen problemlerin çözümü ile ilgili olarak Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında görev yapan ilgili Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı ve Daire Başkanları ile görüşüldüğünü ve ilgili yazıların yazılarak problemlerin çözümünde önemli aşamalar sağlandığını ifade etti.

Sektörden Hayat Hikayeleri

Daha sonra FÜAB tarafından başlatılan "Sektörden Hayat Hikayeleri" isimli uygulama kapsamında Bursa'da İsmail Apay, Fahrettin Durmaz ve Ahmet Burgaz'a Türkiye'de fidancılık sektörünün gelişmesinde ve bugünlere gelmesinde emek vermiş olanlara teşekkür etmek ve bu hizmetlerini ölümsüzleştirmek amacıyla birer plaket veridi.

Fidan Üreticileri Alt Birliği daha önce kayıtlı üyelerinden 65 üyenin katılımı ile kurmuş olduğu "Fidan Üreticileri Tarım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi" ile sektörün en önemli problemi olan damızlık anaç ve kalem teminini çözüme kavuşturmuş, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünden kiralanan 2000 dekar arazide üretime başlamak üzere yola çıkmıştı.

FİDEBİRLİK Yaptığı İki Toplantıda Üyeleriyle Buluştu

Fide Üreticileri Alt Birliği (FİDEBİRLİK), özel sektör iş birliği ile 5 Eylül 2014 tarihinde fide üretim döneminde görülen hastalıklar ve kış döneminde sera ısıtmasında kullanılan katı yakıtlar konusunda seminer verdi.

Seminerin ilk bölümünde Prof. Dr. Hüseyin Basım fide işletmelerinde görülen tohum kökenli bakteriyel ve fungal hastalıklar ile bu hastalıklardan korunma yolları konusunda bir sunum yaptı.

İkinci bölümünde ise özel sektör uzmanlarından Ümmühan Kocaağa ve iş birliği yapılan firmanın Yönetim Kurulu Başkanı Ayhan Mızrakçı, sektörün sera ısıtma amacıyla kullandığı kömürlerin özellikleri, enerji değeri ve katı yakıt kullanılan kazanlarda tasarruf amacıyla yapılan kazan temizlik yöntemleri konusunda sektör temsilcilerini bilgilendirdi.

Seminerde fide sektörü temsilcileri ve fide tedariki yapılan sera üreticilerinden oluşan 70'i aşkın kişi hazır bulundu.

"Fide Ambalajında Gelişmeler"

FİDEBİRLİK, 18 Temmuz 2014 tarihinde ise özel bir firmanın sponsorluğunda, fide sektörünün kullandığı viyol, insert ve karton ambalaj kombinasyonunu bir araya getiren ve ambalajda ekonomi sağlamayı amaçlayan çalışmalara ilişkin gelişmeleri konu alan bir toplantı düzenlendi.

Toplantıya FİDEBİRLİK üyesi 30 kuruluştan temsilciler, Antalya Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürü Ahmet Dallı, BATEM İl Müdürü Abdullah Ünlü, Aksu Tarım İlçe Müdürü Cevdet Metin, Kumluca Tarım İlçe Müdürlüğünden yetkililer başta olmak üzere 63 kişi katıldı.

Toplantının açılış konuşmasını yapan FİDEBİRLİK Yönetim Kurulu Başkanı Mümin Şahin, fide sektörünün bu tür Ar-Ge çalışmalarına çok ihtiyacı olduğunu ve buna benzer çalışmaları FİDEBİRLİK yönetimi olarak destekleyeceklerini belirtti.

Toplantıda sektöre yönelik Ar-Ge çalışmalarını örnekleri ile anlatan firma yetkilileri, viyol-insert-kutu kombinasyonu çalışmalarının henüz sonuçlanmadığını, başlangıç aşamasında olan bu çalışma üzerinde önemle durduklarını belirterek, FİDEBİRLİK yönetimine araştırmalarına gösterdikleri ilgi ve verdikleri destek nedeniyle teşekkürlerini sundu.

"En önemli yatırım insana yapılan yatırımdır"

TSÜAB
TOHUM SANAYİCİLERİ VE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği (TSÜAB) tohumculuk sektörünün ihtiyacı olan nitelikli ziraat mühendislerinin yetişmesi için 2010 yılında başlattığı staj programını bu yıl da sürdürdü.

Ziraat mühendisi adaylarına beş yıldan beri kucak açan TSÜAB'ın 2014 yılı staj programı Ankara'da düzenlenen açılış töreni ile başladı.

Staj programının açılışını Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB) ve Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği (TSÜAB) Başkanı Yıldıray Gençer yaptı.

Gençer; "Dünya nüfusu artıyor, birim alandan daha fazla verim almak zorundayız."

Staj programının Türkiye tohumculuk sektörü için çok önemli olduğunu vurgulayan TÜRKTOB ve TSÜAB Başkanı Yıldıray Gençer, " Dünya nüfusu hızla artıyor, tarıma ayrılan toprakların sınırları da belli. Bu nedenle bizlerin birim alandan daha fazla verim alacak çalışmalara imza atmamız, bunu sağlayacak insanların yetişmesine katkıda bulunmamız gerekiyor. İşte TSÜAB olarak 5.sini düzenlediğimiz bu eğitim-staj programı bu çalışmaların en önemlilerinden biridir." şeklinde konuştu.

Gıda güvenliğinin sağlanmasının temelinin tohum ve tohumculuk olduğunu kaydeden Yıldıray Gençer, stajyer öğrencilerle yurt dışı deneyimlerini de paylaştı. Gençer, "Örneğin Çin'de gıda güvenliğini garanti etmek için tohumculuk silikon vadisi kurulmuş. Özel sektör yatırımlarının önü açılmış. Dünya tohumculuğun öneminin artık her zamankinden daha fazla farkında" dedi.

Gençer; "En önemli yatırım insana yapılan yatırımdır."

İşletme ve Ar-Ge yatırımlarının sektör için vazgeçilmez olduğunun altını çizen Yıldıray Gençer, ziraat mühendisi adaylarına şöyle seslendi; "Ne olursa olsun, en önemli yatırım insana ve dolayısıyla eğitime yapılan yatırımdır. Biz TSÜAB Yönetimi olarak Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığımız ile birlikte bu gerçekten hareketle size, eğitime, sektörün geleceğine yatırım yapıyoruz. Sizler geleceğin aranan tohumcuları, bilim insanları olacaksınız."

Gençer; "Sizler aynı zamanda Tohumculuk elçilerisiniz."

2010 yılında başlattıkları staj programının geri dönüşlerinin çok olumlu olduğunu belirten Gençer "Sizlerden gelen olumlu tepkiler de bizleri çok mutlu ediyor. Burada öğrendiklerinizi arkadaşlarınıza anlatmanız sektörümüz adına büyük kazanım olacaktır. Özellikle Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrenci arkadaşlarıma sesleniyorum. Sizlerin ayrı bir misyonu daha var. Siz aynı zamanda ülkemiz ile Türk Cumhuriyetleri arasında tohumculuk elçilerisiniz, hepiniz gurur kaynağımızsınız" ifadelerini kullandı.

Gençer; " Sektörde iş imkanı her zaman var, sakın korkmayın."

Sektörde her zaman iyi yetişmiş, nitelikli iş gücüne ihtiyaç olduğunu hatırlatan Gençer, "Sizler buraya geldiğinize göre seçilmiş öğrencilersiniz. TSÜAB'ın staj imkanından en iyi şekilde yararlanma gayretinde olun. Teorik ile pratiği birleştirin, sektörde her dönem iş imkânı var, gelecek adına sakın korkmayın." dedi.

Staj programının açılışına katılan Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof.Dr. Zahide Kocabaş ise; "Bir meslekte en önemli konu okulda öğrendiğiniz teorik bilgilerle, pratik bilgileri entegre etmek ve bu bilgileri nasıl kullanacağınızı tecrübe etmektir. Staj, eğitimin vazgeçilmez unsurudur. TSÜAB'ı kutluyorum." şeklinde konuştu.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdür Yardımcısı Ümit Bayram Kutlu da tohumculuk sektörünün kısa zamanda kurumsallaşmasının öneminin altını çizdi.

Kutlu, "Sektör, son dönemde çıkan yasalarla kurumsallaşmasını kısa sürede tamamladı.

Ülkemizde tohumculuk uluslararası kurallara uygun şekilde ve yine uluslararası kurumlarla eş güdüm içinde yapılıyor. Şu anda 1 milyar dolarlık işlem hacmine sahip olan Türkiye tohumculuk sektörünün daha da gelişmesi için hep birlikte çalışıyoruz. TSÜAB'ın staj programı başta olmak üzere, benzeri çalışmalar bu gelişmelerin ve kurumsallaşma sürecinin bir sonucudur. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olarak her zaman yanınızdayız." dedi.

Açılışta söz alan Bitki Islahçıları Alt Birliği (BİSAB) Yönetim Kurulu Başkanı Doç.Dr Yalçın Kaya ise, 'Tohumun tarımın kalbi olduğunu, bu kalbin de ıslahçı ile attığını' ifade ettikten sonra ziraat mühendisi adaylarına tavsiyelerde bulundu. Doç.Dr. Yalçın Kaya, " Yeni geliştirilen çeşitlerin her açıdan çok daha üstün olması gerekiyor. Bunu sağlayacak kişiler de bitki ıslahçılarıdır. Kendinizi bitki ıslahçısı olarak yetiştirirseniz önünüz açıktır. Bitki Islahçıları Alt Birliği bunun güvencesidir." ifadelerini kullandı.

TSÜAB Yönetim Kurulu Üyesi Burhanettin Topsakal da yaptığı konuşmada özellikle yabancı dil konusuna vurgu yaptı.

"Tohumculukta hangi alanda olursa olsun iyi bir noktaya gelmek istiyorsanız mutlaka çok iyi yabancı dil bilmelisiniz" şeklinde konuşan Burhanettin Topsakal, diğer tavsiyelerini şöyle sıraladı: "Gençler, tohumculuğu ve ülkenizi sevmezseniz ve sabırlı olmazsanız bu işi yapamazsınız.

Sabır tohumculukta çok önemlidir. Bilimsel çalışmalarda da kariyer planlarınızda da sabırlı olmalısınız."

TSÜAB Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Ayhan Atalay ise, üniversitelerimizin tohumculukla ilgili eğitimlerinin çok iyi olduğunu, bu bilgilerin ancak pratik eğitimlerle harmanlanmasıyla sektörün ihtiyacı olan iyi yetişmiş iş gücüne ulaşılabileceğini kaydetti. TSÜAB'ın genç bir kurum olmasına rağmen kısa zamanda çok yol aldığının da altını çizen Atalay, staj programının çok iyi kurgulandığını, stajyerlerin bu imkândan en iyi şekilde yararlanacağından emin olduğunu ifade etti.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü Tohumculuk Dairesi Başkanı Veysel Kolcu da Bakanlığının 2023 hedeflerine çok daha kısa sürede ulaşacağını söyledi. Kolcu "Sevgili gençler, Bakanlığımızın verdiği desteklerle kendi işletmenizi kurabilir, tohumculuk sektöründe önemli bir aktör olabilirsiniz. Sizler Cumhuriyetimizin 100. yılı olan 2023 yılının yöneticileri, sektörün uluslararası anlamda temsilcilerisiniz, kendinizi buna göre yetiştirin. TSÜAB'ın sağladığı bu imkânı en iyi şekilde değerlendirin." dedi.

Açılış konuşmalarının ardından TSÜAB Genel Sekreteri Tayfur Çağlayan, ziraat mühendisi adaylarına staj programı hakkında kapsamlı bilgiler verdi.

TSÜAB 2014 Staj Programına yurt içinden ve yurt dışından (Kırgızistan ve Azerbaycan) toplam 24 öğrenci katıldı.

İki ay süren staj programının ilk iki haftası Ankarada uygulandı. Bu aşamada TSÜAB tarafından öğrencilere tohumculuk endüstrisine genel giriş bilgileri verildi.

Stajyerler, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının tohumculuk konusunda faaliyet gösteren birim kuruluşlarını ve bazı tohumculuk firmalarını ziyaret edip ve ilgililerden bilgi aldıktan sonra TSÜAB üyesi firmalarda eğitimlerini tamamladı. Staj Programı toplam 2 ay sürdü.

UR-GE Nevşehir'den Diyarbakır'a Çorlu'dan Pekin'e UR-GE

TSÜAB TOHUM SANAYİCİLERİ VE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

TSÜAB'ın, Ekonomi Bakanlığının "Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ" çerçevesinde verdiği destekle yürütmekte olduğu "Antalya Tohumculuk Sektörünün Geliştirilmesi Projesi", "İç Anadolu Bölgesi Tohumculuk Sektörünün Geliştirilmesi Projesi" ve "Marmara Bölgesi Tohumculuk Sektörünün Geliştirilmesi Projesi" eğitim ve yurt dışı pazarlama faaliyetlerinin uygulamalarıyla devam ediyor.

"Antalya Tohumculuk Sektörünün Geliştirilmesi Projesi" kapsamında ikinci yurt dışı pazarlama faaliyeti Antalyalı 15 firmadan 22 temsilcinin katılımıyla Çin'de yapıldı.

Heyet Pekin'de 130'un üzerinde Çinli firma ile bire bir iş görüşmesi gerçekleştirdi. Çin Bio-Motor Seeds firmasını ziyaret etti ve Şangay'da SeedTec fuarını gezdi.

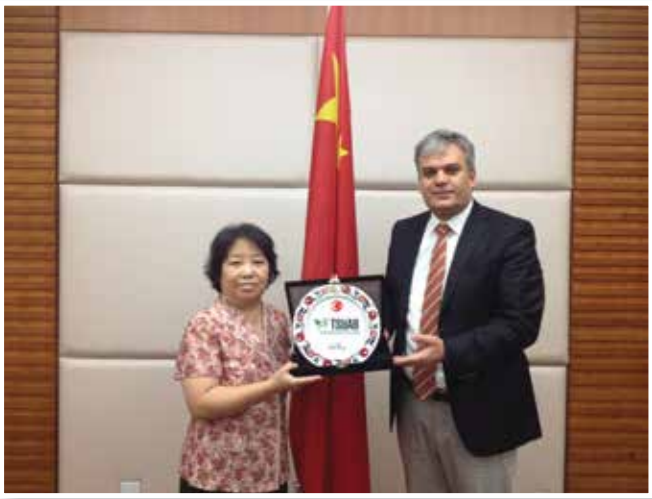
TSÜAB Yönetiminin, Çin Tarım Bakanlığı ve Çin Tohumcular birlikleriyle yaptıkları görüşmeler sonucunda kurumlar arası bir iş birliği protokolü de imzalandı.

Yönetim Kurulu Başkanı Yıldıray Gençer başkanlığındaki TÜSAB heyetinde, Başkan Yardımcısı Ayhan Atalay, Yönetim Kurulu Üyesi Ali Özen ile TSÜAB Genel Sekreteri Tayfur Çağlayan ve URGE Proje Danışmanı Ebru Erkan da hazır bulundu.

"İç Anadolu Bölgesi Tohumculuk Sektörünün Geliştirilmesi Projesi" kapsamında ise katılımcı firmalara, mart ayında gerçekleştirilen ilk eğitimin ardından 21-22 Mayıs'ta Avanos'ta "Bitki Islahı" ve 12-13 Ağustos'ta Ankara'da "Tohumculukta Kalite" eğitimleri verildi.

"Marmara Bölgesi Tohumculuk Sektörünün Geliştirilmesi Projesi" kapsamında ise 23 Mayıs'ta Çorlu'da "Bayi Yönetimi", 26-27 Haziran 2014 tarihlerinde Tekirdağ'da "Bitki Islahı" ve 7-8 Ağustos 2014 tarihlerinde Ankara'da "Tohumculukta Kalite" eğitimleri gerçekleştirildi.

TSÜAB, yürütmekte olduğu UR- GE Projelerini 7 Nisan ve 15 Nisan'da Diyarbakır ve İzmir'de gerçekleştirdiği etkinliklerin ardından bu illerde de yaygınlaştırmayı planlıyor.

Sayın Üyeler,

Geçmiş 4 yılda kendini ispatlama ve ihtisas fuarı olma yolunda önemli adımlar atan "Türkiye Tohumculuk Fuarı" bu sene 5'inci kez yine İstanbul'da düzenlenecektir.

8-10 Ocak 2015 tarihleri arasında İstanbul Fuar Merkezinde düzenlenecek olan fuara gösterilen ilgi her sene artmakta ve Start Fuarcılık tarafından yapılan fuar organizasyonu uluslararası marka değeri taşıyan bir fuar olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir.

Türkiye Tohumcular Birliği tarafından uygulamaya konulan Türkiye Tohumculuk Fuarı'nın geçmiş yıllara göre daha etkin olarak uygulamaya konulmasına karar verilmiş olup adı geçen fuar bu yıl da Start Fuarcılık tarafından uygulamaya konulacaktır.

Bu amaç doğrultusunda TÜRKTOB bünyesinde tüm alt birlik temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan "Türkiye Tohumculuk Fuarı Çalışma Komisyonu" bu sene düzenlenecek olan fuarın yine İstanbul'da ama geçmiş yıllardan daha farklı olarak uygulanmasına karar vermiştir.

Bu karar kapsamında, bu yıl düzenlenecek olan Türkiye Tohumculuk Fuarı geçmiş yıllardan farklı olarak TSÜAB tarafından uygulanmakta olan bazı faaliyetleri de içinde barındıracaktır. Bu kapsamda TSÜAB tarafından geleneksel olarak uygulanmakta olan "Uluslararası TSÜAB Tohumculuk Çalıştayı" ile yine TSÜAB tarafından uygulanmakta olan UR-GE Alım Heyeti Programlarının fuar ile aynı anda bu defa TSÜAB koordinatörlüğünde uygulanmasına karar verilmiştir.

Ayrıca; fuarın uluslararası boyutunun daha da ileriye götürülmesi için de azami gayret gösterilecektir. Başta Şili, Polonya, İtalya, Azerbaycan, Kazakistan, İran, Macaristan, Hindistan, Meksika, Brezilya, Romanya ve Çin gibi ülkeler olmak üzere birçok ülkeden hem fuara hem de Çalıştaya katılımcı ve ziyaretçi olarak iş birliği halinde olunan ülkelerin tohumcular birlikleri ve üye firmaları davet edileceklerdir.

Buna ilave olarak fuar stant yeri Start Fuarcılık tarafından karşılanmak kaydı ile Polonya, Macaristan ve Romanya'nın fuarımızda stant açması ile ilgili görüşmeler olumlu sonuçlanmıştır. Diğer ülke katılımları için görüşmeler sürdürülmektedir.

Yine Ekonomi Bakanlığı tarafından desteklenen ve TSÜAB tarafından uygulanan Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesi (UR-GE) Programı kapsamında gerçekleştirilecek alım heyeti programı ile iş birliği halinde bulunulan ülkelerin tohum üretim ve ticareti yapan firmaları hem fuar ziyareti hem de ikili ticaret görüşmeleri için tüm masrafları TSÜAB-Ekonomi Bakanlığı mali iş birliği kapsamında karşılanmak üzere ülkemize davet edileceklerdir.

Bu kapsamda bir tarafta fuar ziyaretleri sürerken diğer tarafta TSÜAB Çalıştayı gerçekleştirilecektir. Bunlara paralel olarak aynı anda, ayrı bir salonda TSÜAB'ın uygulamaya koyduğu 3 (üç) UR-GE Programı kapsamında, TSÜAB UR-GE'ye katılım beyanı veren üyelerimiz için hazırlanacak olan ticari görüşme masalarına yabancı ülke tohumculuk firmalarının katılımı sağlanacak, katılımcı ülkelerle olası iş birliği konuları üzerinde B2B adı ile anılan olası iş birliği üzerinde görüşmeler gerçekleştirilecektir.

Ayrıca ilgili üretici ve tüketici iş birliği eksenli ECOSA (Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Tohumcular Birliği) toplantısı da, ECO üyesi 11 ülke temsilcisinin katılımı ile yine aynı tarihlerde fuar kapsamında gerçekleştirilecektir.

Çoğu uluslararası olmak üzere birçok etkinliği aynı anda bünyesinde barındıracak olan ve Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB) iş birliği ile düzenlenen fuarımızın emsallerinden ve bugüne kadar düzenlediğimiz fuarların hepsinden daha etkin ve olumlu sonuçlara dair inancımız her geçen artmaktadır.

Uluslararası nitelik kazanacak olan bu fuarda stant açmak isteyen üyelerimizin erken rezerve yapmaları ve bu amaçla üyelerimizin TSÜAB veya Start Fuarcılıkla bir an önce irtibata geçmeleri uygun olacaktır

08-10 Ocak 2015 tarihleri arasında düzenlenecek olan etkinliklerimizde buluşmak dileğiyle.

Saygılarımla

Yıldıray Gençer
TÜRKTOB - TSÜAB Yönetim Kurulu Başkanı

Türkiye Tohumcular Birliği

TÜRKTOB

8 Kasım 2006 tarih ve 26340 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'na göre kurulmuştur.

Kanun'un Amacı:

Bitkisel üretimde verim ve kaliteyi yükseltmek, tohumluklara kalite güvencesi sağlamak, tohumluk üretim ve ticareti ile ilgili düzenlemeleri yapmak ve tohumculuk sektörünün yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi için gerekli olan düzenlemeleri gerçekleştirmektir.

Üye Sayısı*

Bitki Islahçıları Alt Birliği

bisab
bitki ıslahçıları alt birliği

Adres Fidanlık Mahallesi Adakale Sokak No. : 22 / 12 Kızılay - ANKARA
Tel +90.312 433 30 65 - 433 30 66
Faks +90.312 433 30 06
Web www.bisab.org.tr
E-Mail bisab@bisab.org.tr

188

Fidan Üreticileri Alt Birliği

füab
Fidan Üreticileri Alt Birliği

Adres Çetin Emeç Bulvarı 1314 Cadde (eski 8. Cadde) No. : 14 / 15 A. Öveçler - ANKARA
Tel +90.312 472 20 13 - 14 - 15
Faks +90.312 472 20 13
Web www.fuab.org.tr
E-Mail fuab@fuab.org.tr

522

Fide Üreticileri Alt Birliği

Fidebirlik
FİDE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

Adres Aspendos Bulvarı No. : 37 Kat: 1 Daire: 6 07300 Antalya - Türkiye
Tel +90.242 312 25 05
Faks +90.242 311 28 31
Web www.fidebirlik.org.tr
E-Mail fidebirlik@gmail.com

91

Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği

SÜS BİTKİLERİ ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ
SÜS BİR
2008

Adres Çukurambar Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Cad. Sarı Konak Apt. No. : 8/15 Çankaya / ANKARA
Tel +90.312 287 21 53 - 54
Faks +90.312 287 21 55
Web www.susbir.org.tr
E-Mail susbir@susbir.org.tr

379

Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği

TODAB

Adres Olgunlar Cad. Konur Sok. No. : 50/7 - 8 Bakanlıklar - ANKARA
Tel +90.312 418 16 96
Faks +90.312 418 16 97
Web www.todab.org.tr
E-Mail info@todab.org.tr

4804

Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği

TSÜAB
TOHUM SANAYİCİLERİ VE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

Adres Paris Caddesi Havuzlu Sokak No. : 4/8 Kavaklıdere - ANKARA
Tel +90.312 419 35 31 - 419 35 21
Faks +90.312 419 35 39
Web www.tsuab.org.tr
E-Mail tsuab@tsuab.org.tr

629

Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği

2009

Adres Turan Güneş Bulvarı 701. Sokak Çakmak Apt. No. : 13 Yıldızevler / Çankaya / ANKARA
Tel +90.312 442 39 66
Faks +90.312 442 89 07
Web www.tohum.org.tr
E-Mail tohum@tohum.org.tr

19720

* Üye sayıları Eylül 2014 itibari ile güncellenmiştir.

Murat ACAR

tarım takvimi

Münir Öztürk
Ziraat Yüksek Mühendisi
mozturk57@hotmail.com

“Biz, bu topraklara sevgiden başka tohum ekmedik.”
Hz.Mevlana

Değişik coğrafi yapı ve iklim özelliklerine sahip olan ülkemizde tarımsal yönden yapılması gereken uygulamalar ile bu uygulamalara ilişkin teknik tavsiyeleri kapsayan tarım takvimlerinin tamamını birkaç sayfada vermek mümkün değildir. Bu nedenle hazırlanan tarım takvimlerinde, belirtilen aylarda ve dönemlerde bazı tarımsal faaliyetlerde nelerin yapılabileceğine ışık tutulur.
Burada da bunlardan biri verilecektir. Asıl tarım takvimini işletmelerin kendileri hazırlamalı ve buna tecrübelerini de katmalıdır.

tarım takvimi

EKİM AYI TARIM TAKVİMİ	HAFTALAR			
	1	2	3	4
Hububatta toprak işleme ve tohum ilaçlaması	x	x	x	x
Arpa, buğday ve tritikalede ekim	x	x	x	x
Hububat tarlalarına taban gübresi verilmesi	x	x	x	x
Mısırda hasat	x	x	x	x
Mısırda toprak işleme		x	x	x
Kışlık Yem Bezelyesi ve Macar fiği ekimi			x	x
Gölge tavında ayçiçeği ve mercimekte toprak işleme	x	x	x	x
Mercimekte gübreleme	x	x	x	x
Yoncada sulama, hasat	x	x		
Pancarda hasat	x	x	x	x
Seralarda marul dikimi	x	x		
Ispanakta toprak işleme	x	x	x	
Ispanakta ekim ve gübreleme	x	x	x	x
Lahana ve karnabaharda hasat	x	x	x	x
Geççi çeşitlerde elma hasadı	x	x	x	
Meyve bahçelerinde hasat sonrası çinko gübrelemesi	x	x	x	x
Yeni bahçe tesisi için toprak numunesinin alınması			x	x
Bağda hasat	x	x		
Bağda toprak işleme, çiftlik gübresi verme	x	x	x	x
Koyunculukta damızlık seçimi	x			
Koyunculukta koç katımı		x	x	x
Koyunculukta çiçek aşısı	x			
Koyunculukta paraziter mücadelesi		x	x	x
Koyunculukta koç besleme	x			
Koyunculukta ağıllarda temizlik		x	x	x
Sığırcılıkta ineklerin boğaya verilmesi	x	x	x	x
Sığırcılıkta paraziter mücadelesi	x	x	x	x
Sığırcılıkta brucella aşısı	x	x	x	x
Arıcılıkta kış şuruplaması				x
Arılarda sonbahar bakımı	x	x	x	x
Arılarda varroa mücadelesi	x	x	x	x
Kovanların kışlağa alınması				x

KASIM AYI TARIM TAKVİMİ	HAFTALAR			
	1	2	3	4
Hububat tarlalarına taban gübresi verilmesi	x	x	x	x
Biçerdöver operatör kurslarının yapılması	x	x	x	x
Mısırda toprak işleme	x	x		
Macar fiği ekimi	x	x		
Mercimekte toprak işleme	x	x	x	x
Mercimekte gübreleme	x	x	x	x
Marulda sulama, hasat	x	x		
Ispanakta ekim	x	x		
Ispanakta hasat				x
Ispanakta gübreleme	x			
Lahana ve karnabaharda hasat	x	x	x	x
Pancarda hasat	x			
Pancarda toprak işleme		x	x	x
Bahçelerdeki bitki artıklarının imha edilmesi	x	x	x	x
Meyve bahçelerine bordo bulamacı atılması	x	x	x	x
Meyve bahçelerine çiftlik gübresi verilmesi	x	x	x	x
Ilıman yörelerde meyvelerde budama		x	x	
Bağda toprak işleme	x	x	x	x
Bağda çiftlik gübresi verilmesi boğaz doldurulması	x	x	x	x
%80 yaprak dökümü olan bağlarda %3 lük bordo bulamacı atılması		x	x	
Koyunculukta koç dağıtımı	x			
Koyunculukta paraziter mücadelesi	x	x		
Sığırcılıkta besi hayvanlarının besiye alınması	x	x	x	x
Sığırcılıkta brucella aşısı	x	x	x	x
Sığırcılıkta paraziter mücadele	x	x	x	x
Tavukçulukta yumurtlama devresi			x	x
Arıların kışlağa alınması	x			

ARALIK AYI TARIM TAKVİMİ	HAFTALAR			
	1	2	3	4
Tarlalarda fare mücadelesi yapılması	x	x	x	x
Biçerdöver operatör kurslarının yapılması	x	x	x	x
Ekipmanların kışlık bakımı			x	x
Marulda sulama	x	x		
Marulda hasat	x	x		
Ispanakta hasat	x	x	x	x
Lahana ve karnabaharda hasat	x	x	x	
Pancarda toprak işleme	x			
Pancar sökümü yapılan tarlalara taban gübresi verilmesi	x	x		
Meyve bahçelerinde hasat sonu atıkların uzaklaştırılması	x	x	x	x
Meyve bahçelerinde fare mücadelesi	x	x	x	x
Sığırcılıkta brucella aşısı	x	x	x	x

BASINDA TÜRKTOB

TÜRKTOB

"Tohumda dünyanın ilk üç ülkesi arasına girmeyi hedefliyoruz"

Türk tohumculuk sektörünün çok iyi noktada olduğunu belirten TÜRKTOB Başkanı Yıldıray Gencer, kuraklığa ve soğuğa dayanıklı çeşit geliştirme çalışmalarının sürdüğünü söyledi. Türkiye'nin tohumda ithalatçılıktan 130 milyon dolarlık ihracat yapan aşamaya geldiğini kaydeden Gencer, "Tohum değil hammadde ithal edip, tohum olarak ihraç ediyoruz" dedi.

'Tohum değil hammadde ithal ediyoruz'

ANKARA SOHBETİ
HÜSEYİN GÖKÇE

Yıldıray Gençer, Toprak Tv'de yayınlanan "Toprağın Sesi" programına katıldı.

YILDIRAY GENCER'İN DİKKAT ÇEKTİKLERİ

Ferit B.Partak
ferit.partak@dunya.com

"Perakende Yasa Tasarısı 4 Haziran'da son şeklini alacak"

Gençlerin güçlendirilmesi için yeterli bütçe ayrılmıyor

BTSO ile AIESEC arasında işbirliği

Ayın Dosyası ▸ Kuru Gıda

Baklagilde üretim nitelikli tohu YAYGINLAŞ GEÇİYOR

Aydın Arıcıoğlu - Ankara

Ülkemizde bakliyat tohumculuğunun sektörünüz içindeki oransal büyüklüğü nedir? Bakliyat ürünleri arasında tohumu en yaygın şekilde alınıp satılanlar hangileridir?

Sonuncuun yatırımı geçmeden önce ülkemizde baklagil tarımı yapılan ekim alanları ve baklagil üretimiyle ilgili güncel değerlere göz atmakta fayda olduğunu düşünüyorum. TÜİK verileri 2013 yılı itibarıyla üç temel baklagil türü olan nohut, kuru fasulye ve mercimekte ekim alanları, üretim ve verim durumuna ilişkin önümüze şöyle bir manzara koyuyor: Ülkemizde 201 yılında 4 milyon 235 bin 570 dekar alanda 506 bin ton nohut üretilmiş, dekar başına verim 121 kg seviyesinde gerçekleşmiş. Kuru fasulyede ise 847 bin dekar alanda ekim yapıldığını, bunun sonucunda 195 bin ton seviyesinde bir ürün ve dekar başına 23 kilogram verim alındığını görüyoruz. 2013 yılında kırmızı mercimek üretimimiz 395 bin ton, dekar başına verim ise 152 kilogram

TÜRKTO 1 milyon

Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB) ve Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği (TSÜAB) Yönetim Kurulu Başkanı Yıldıray Gençer, tohumculuk sektörü üretim kapasitesinin 2013 yılı itibariyle 742 milyon tona yükseldiğini açıkladı. Gençer, "Eğer üretim artışımız 2013'de olduğu gibi yıllık 100 bin tonlar civarında gerçekleşirse bu hedefimize 3 yıl gibi bir sürede ulaşabiliriz. Önümüzdeki 3 yıl içinde tohum üretimimizi 1 milyon tona çıkarabiliriz." dedi.

Türkiye, tohumculukta dünya liginde yarışıyor

TÜRKTOB Başkanı Yıldıray Gençer: 130 bin tonluk tohum üretimimiz bugün 750 bin tonlara çıktı. Hedef önümüzdeki süreç içerisinde sertifikalı tohum üretiminin 1 milyon tonlara çıkması. 1 milyar dolarlık işlem hacmiyle dünyada ilk 10 içerisindeyiz. İlk üçlere çıkmak istiyoruz

EDİRNE (AA) - Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB) Yönetim Kurulu Başkanı Yıldıray Gençer, son 10 yılda Türk tohumculuğunun hem üretim hem de ihracat açısından geliştiğini söyledi.

Gençer, AA muhabirine yaptığı açıklamada, son dönemdeki üretim artışıyla Türkiye'nin tohum üretiminde dünyada ilk 10 ülke arasına girdiğini belirtti.

Türk tohumculuğunun yıllık 1 milyar dolar işlem hacmine ulaştığını ifade eden Gençer, şöyle konuştu:

"Türk tohumculuğu gerçekten son dönemlerde çok önemli gelişmeler kaydetti. Özellikle son 10 yıl içerisinde hem üretim miktarları açısından hem ihracat noktasında çok güzel gelişmeler oldu. Bugün artık Türkiye 130 milyon dolarlık tohum ihracatı ve yaklaşık 750 bin tonluk sertifikalı tohum üretimiyle adından söz ettiriyor."

Gençer, dünyada bugün 45 milyar dolarlık bir tohumluk ticareti söz konusu olduğunu aktardı. Türkiye'de tohumculuğun gelişmesinde Ar-Ge faaliyetlerinin de önemli olduğuna değinen Gençer, şöyle devam etti:

"130 bin tonluk tohum üretimimiz bugün 750 bin tonlara çıktı. Devletin desteklemesinden kaynaklanan çok önemli gelişmelerle, sektörün dinamik olması, bu konuyla ilgili Ar-Ge ve ıslah çalışmaları, üretimle ilgili yatırımlar oldu. Sektör bugün kendine güveniyor. Ar-Ge'sini yapıyor, altyapısını tamamlamış ve hedef önümüzdeki süreç içerisinde bugün 750 bin ton olan sertifikalı tohum üretiminin 1 milyon tonlara çıkması, 1 milyar dolarlık işlem hacmiyle dünyada ilk 10 içerisindeyiz. İlk üçlere çıkmak istiyoruz."

"SEBZE TOHUMUNDA DIŞA BAĞIMLILIK BİTİYOR"

Gençer, Türk tohumculuğunun dünyada tohum üretiminde söz sahibi olduğunu söyledi.

"Tüm dünyada artık Türk tohumculuğu konuşulur bir noktaya gelmiş durumda. Bu anlamda sevinçli ve gururluyuz" diyen Gençer, sebze üretiminde de dışa bağımlılığın son dönemde yerli üretimde azaldığını vurguladı.

Gençer, özellikle tarla bitkileri ve sebze grubunda çok önemli çalışmalar yürütüldüğünü belirtti. Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün uyguladığı "F1 Sebze, Hibrit Sebze Projesi"yle ilgili de bilgi veren Gençer, şunları kaydetti:

"Bu projeyle neredeyse tamamen dışa bağımlı bir konumdan yüzde 50 kendi üretimimizi yapar bir noktaya geldik. Yine endüstri bitkileri grubunda ve tarla bükleri grubunda hem Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğümüzün hem özel sektörün çok önemli Ar-Ge çalışmaları var. İnşallah Türk tohumculuğuna katkı sağlayacak yeni çeşitler elde edeceğiz."

Gençer, TSÜAB Başkanlığına yeniden seçildi

Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği (TSÜAB) Başkanlığına Yıldıray Gençer, yeniden seçildi.

TÜRKTOB Başkanı Yıldıray Gençer, TRT 1 Sabah Haberlerinde Tohumculuk Sektörünü değerlendirdi.

denetim raporları okunarak ayrı ayrı ibra edildi. Daha sonra gerçekleştirilen oylama sonucunda, TSÜAB Yönetim Kurulu Başkanlığına Gençer seçildi.

Son yıllarda gerileyen baklagil üretimini düzlüğe çıkarmak ve artırmak için tohumluk konusuna büyük önem vermek gerektiğini vurgulayan Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB) Başkanı ve Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği'nde de (TSÜAB) başkanlık görevini sürdüren Yıldıray Gençer ile bakliyat tohumculuğunun bugünkü durumunu, yapılan ve yapılması gereken çalışmaları konuştuk.

ni artırmanın yolu
ım kullanımını
ŞTIRMAKTAN
R

dolayında. Yeşil mercimekte de 206 bin dekar alan üzerinde yapılan üretimden 22 bin ton ürün elde edildiğini, dekar başına verimin 106 kilogram olduğunu görüyoruz.

BAKLAGİL TOHUMLUĞU ÜRETİMİ GENEL TOPLAMIN %0,5'İNİ TEŞKİL EDİYOR

Bilindiği gibi, tarımsal üretimden söz ederken bunu tohumluktan bağımsız olarak ele almak ve değerlendirmek mümkün değil. O nedenle, üretimi artırmak için öncelikle verimli tohum kullanımını artırmak bir zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor. Ülkemizdeki baklagil tohumculuğuna bu noktadan baktığımızda, maalesef bu alana yönelik tohumluk üretiminin ve bu bağlamda sertifikalı tohumluk kullanımının henüz arzu edilen noktada olmadığını görüyoruz. Üreticiler ekim için genelde kendi mahsul üretimlerinden ayırdıkları tohumları kullanıyorlar. Tabii ki bu, profesyonel anlamda ve mevzuat bağlamında sertifikalı tohumluk kavramı içerisinde değerlendirilmeyen bir husustur. TÜİK ve Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü'nün Türkiye'de baklagil ve baklagil tohumluğu üretimiyle ilgili verilerine (Tablo - 2) baktığımızda da görüyoruz ki; ülkemizde toplam baklagil tohumluğu üretimi toplam ülke tohumluk üretiminin sadece %0,5'ini teşkil ediyor. Ancak sertifikalı tohumluk üretiminde ve dağıtımında kendi grubu içerisindeki değerlendirmelere bakıldığında, yıllar itibarıyla düzenli bir artış gözlenmekte. Bu tabloda dikkat çeken önemli diğer bir husus da özel sektör payının nohutta %82, mercimekte %99, kuru fasulye de ise %92 olmasıdır. (Baklagil Çalışma Grubu Raporu 2012) Bahsettiğimiz bu tablo, baklagil tohumculuğunda da artık özel sektöre doğru yönelim olduğunu açık olarak ortaya koyuyor. Ulaşılan nokta, bunun devamının da geleceğini göstermektedir.

BAKANLIĞIN DESTEKLERİ OLUM SONUÇLAR VERMEYE BAŞLADI

Ülkemiz bakliyat sektörünün son yıllardaki en önemli sorunu üretimde yaşanan düşüş. Üretimi artırmak için öncelikle verimli tohum kullanımını artırma zorunluluğunu siz de vurguladınız. Tohumculuk sektörünün bu noktada yapabileceği katkılar konusunda neler söylersiniz?

Son yıllarda Bakanlığımız politikaları gereğince yapılagelen uygulamalar kapsamında sertifikalı baklagil tohumluklarının üretimini ve kullanımını olumlu etkileyen gelişmeler olmaktadır. Özellikle nohut ve mercimekte 2013 yılı verileri de bunu doğrulamaktadır. Nohut,

Tohumculuk sektörüne müjdeli haber

ANKARA TİCARET

Tohumculuk sektörüne müjdeli haber Türkiye Tohumcular Birliği(TÜRKTOB)'nin iftar yemeğinde TBMM Tarım Orman ve Köyişleri Komisyonu Başkanı AKP İstanbul Milletvekili İbrahim Yigit'ten geldi. Yigit, 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'ndaki gerekli revizyonların Ekim ayına kadar tamamlanacağını söyledi.

Türk tohumculuk sektörünün son dönemde hızlı bir büyüme gösterdiğini ve gelişmeleri yakından takip ettiklerini anlatan Yigit, bu kapsamda sektöre her türlü desteği vermek için çalıştıklarını kaydetti. Sektörün özellikle Ar-Ge çalışmalarına ağırlık vermesi gerektiğine vurgu yapan Yigit, ayrıca sektör için milat niteliğinde olan 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'ndaki açıkların giderilmesi hususun öncelikli çalışma başlıkları olduğunu söyledi. Konuyu Başbakan'ın incelemesine sunduklarını ve Ekim ayına kadar da gerekli revizyonların yapılacağını bildiren Yigit, bunun sonrasında yasalaşma sürecini tamamlayacaklarını kaydetti.

BİLGİ KİRLİLİĞİNE DİKKAT

İftar yemeğinde konuşma yapan TÜRKTOB Başkanı Yıldıray Gençer ise tohumculuk sektörüne yönelik çıkan haberlerin kamuoyunda yanlış bilgilendirmelere sebebiyet verdiğine dikkat çekti. Gençer, "Hibrit ve GDO konusunda çıkan haberlerde yanlış bilgilendirmeler yapılıyor. Hibrit ile GDO karışmamalıdır. Türk tohumculuk sektöründe GDO'lu üretim ve ithalat yok. Hibrit ileri teknoloji gerektiren bir üretim şeklidir ve doğaldır" dedi.

Öte yandan dünya genelinde ekilen toprak alanını azaldığına vurgu yapan Gençer, bu nedenle birim alandan daha fazla verim almak için çalışılması gerektiğini söyledi. Türkiye'nin kaliteli tohum üretimine odaklanmasını isteyen Gençer, "Hibrit tohum ile bu konuda daha fazla verim sağlayabiliriz. Bugün sektör 130 milyon dolarlık ihracat yapıyor. Genç bir sektörüz ve dünyadaki 200 yıllık firmalarla yarışıyoruz. Bu nedenle kaliteli tohum üretimi odaklı çalışmalara ağırlık vermeliyiz" diye konuştu.

Türkiye tohumculukta ilerlemesini sürdürüyor

Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB) Yönetim Kurulu Başkanı Yıldıray Gençer AA muhabirine, Türkiye'de 30 yıl önce tohumculuk sektöründe faaliyet gösteren firma sayısının 34 olduğunu belirterek, bu yıl firma sayısının 615'e ulaştığını söyledi. Tescil edilen çeşit sayısında da büyük artış olduğuna vurgulayan Gençer, tarla bitkileri, sebze, meyve ve süsen grubunda 5 yıl önce 175 olan tescil çeşit sayısının 2012 yılında 450'yi yükseldiğini ifade etti. Gençer, Türkiye'nin 2002 yılında 17 milyon dolar tutarında sertifikalı tohum ihracatı gerçekleştirdiğini kaydederek, şöyle konuştu: "Son 12 yıldı dört yılda 411 artış. Bugün 70 ülkeye 130 milyon dolar tutarında tohum ihracatı gerçekleştiriyoruz. 190 milyon dolarlık ihracatımız var ancak miktar olarak ihracatımız, ithalatımızın gerisindedir. Yurt içi pazarda birlikte tohumculuk sektörümüzün ülkemizin 54 olduğunu belirtmek, bu yıl firma sayısının 615'e ulaştığını söylemek. Tescil edilen çeşit sayısında da büyük artış olduğunu vurgulayan Gençer, tarla bitkileri, sebze, meyve ve süsen grubunda 5 yıl önce 175 olan tescil çeşit sayısının 2012 yılında 450'yi yükseldiğini ifade etti. Gençer, Türkiye'nin 2002 yılında 17 milyon dolar tutarında sertifikalı tohum ihracatı gerçekleştirdiğini kaydederek, şöyle konuştu: "Son 12 yıldı dört yılda 411 artış. Bugün 70 ülkeye 130 milyon dolar tutarında tohum ihracatı gerçekleştiriyoruz. 190 milyon dolarlık ihracatımız var ancak miktar olarak ihracatımız, ithalatımızın gerisindedir" ifadelerini kullandı. Gençer, dünya genelinde çiftçilerin giderek daha çok profesyonel kişi tarafından üretilmiş olan kaliteli tohumluklara kullandığına ve bu sayede ülkeler arasındaki tohumluk ticaretinin artış gösterdiğine işaret etti. Sektörün dünya genelinde 10 milyar dolarlık ticaret hacmine sahip olduğunu vurgulayan Gençer, sözlerini şöyle sürdürdü: "Tohumculuk sektörü dünyada hiç yüzeye devam ediyor. Tohumluk üretimi ve kullanımındaki bölüme, AB ülkelerinde ve Türkiye'de gümrüğü düzenleyen organizma (GDO) olmayan bitki çeşitleri ve tohumlukları, ABD, Latin Amerika, Çin ve Hindistan'da ise GDO'lu tohumluklar üzerinde çalışma gerçekleştiriyor. Çin ve Hindistan'daki GDO'lu tohumluklar ise daha ziyade yemek çeşitlerine ait."

YÜKSEK KALİTELİ TOHUMLUKLAR

2023 yılında Türkiye nüfusunun 84 milyona ulaşacağını ifade eden Gençer, bu nedenle Türkiye'nin azalan değil kaynaklarını daha üretken bir şekilde kullanmak ve önemli bitki türleriyle verim mücadelesine istemek arasında olduğunu söyledi. Yüksek kaliteli tohumluklardan kullanılmasının tarımla verim ve üretim artışlarının en temel sebebi olduğunu kaydeden Gençer, "Belli türlerde elde edilen sebebi kapasitesi artıyoruz. Asıl önemli olan kendimize yetebilmektir. Önce bitkiyi üretmeliyiz ki ihracat yapabilelim

Ödüllü Sorular

1. Harman kaldırıldıktan sonra yerde kalan toz, toprakla karışık danelere denir?
   a) Badıç
   b) Bardacık
   c) Badas
   d) Badat

2. 2014 yılı virüssüz sertifikalı fidan kullanım destek miktarı ne kadardır?
   a) 100 TL/da
   b) 150 TL/da
   c) 230 TL/da
   d) 330 TL/da

3. Üzüm çekirdeğinin içerdiği yağ miktarı (%) ne kadardır?
   a) 3-5
   b) 1-10
   c) 6-20
   d) 10-25

4. 2012 yılında hesaplanan rakamlara göre yaban domuzunun (hınzır) ülkemizde (56 il) tarım alanlarına verdiği zarar miktarı (TL) ne kadardır?
   a) 661 milyon TL
   b) 636 milyon TL
   c) 556 milyon TL
   d) 561 milyon TL

5. 2013 yılı verilerine göre dünyada en fazla yaş üzüm üreten ilk altı ülke sıralaması aşağıdakilerden hangisidir?
   a) 1.Çin, 2.İtalya, 3.Amerika, 4.İspanya, 5.Fransa, 6.Türkiye
   b) 1.Fransa, 2.İspanya, 3.Çin, 4.Türkiye, 5.Amerika, 6.İtalya
   c) 1.İspanya, 2.Türkiye, 3.Fransa, 4.Çin, 5.İtalya, 6.Amerika
   d) 1.İtalya, 2.Çin, 3.İspanya, 4.Amerika, 5.Türkiye, 6.Fransa

6. 2013 yılı verilerine göre ülkemizdeki toplam bağ alanı ne kadardır?
   a) 368.000 ha
   b) 468.000 ha
   c) 528.000 ha
   d) 568.000 ha

7. 2013 yılı içinde sertifikalandırılan toplam asma fidanı ne kadardır (adet)?
   a) 7.129.690
   b) 6.157.120
   c) 3.499.880
   d) 8.504.132

8. Aşağıdakilerden hangisi, süs bitkilerinde çok miktarda gübre kullanımının belirtilerindendir?
   a) Toprak saksı yüzeyinde beyazlaşma, beyaz bir tabaka oluşumu
   b) Bitki yaprak aralıklarının normal ebatta oluşu
   c) Koyu yeşil yaprak rengi
   d) Yaprak üzerinde koyu yeşil lekeler

9. Aşağıdaki bilgilerden hangisi, bitkinin az ışık alması durumunda olabilecek bir gelişmedir?
   a) Yoğun çiçeklenme
   b) Yapraklarda irileşme
   c) Alaca yapraklarda tamamen yeşile dönme
   d) Yaprak aralarında kısalma

10. Sertifikalı kademede hibrit pamuk tohumluk üretiminde izolasyon mesafesi en az kaç metre olmalıdır?
   a) 400
   b) 600
   c) 800
   d) 1000

Geçen sayının (10.Sayı) doğru cevapları — Doğru Cevaplayan

1) B, 2) B, 3) D, 4) D, 5) C, 6) A, 7) D, 8) C, 9) C, 10) A

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Adı Soyadı : .....

Adres : .....

: .....

: .....

Telefon : .....

Tarih : .....

Üye Olduğu Alt Birlik ve Üye Numarası : .....

Soruların cevaplarını yukarıda yer alan kutucuklara yazarak, işaretli yerden kesip aşağıda yer alan TÜRKTOB adresine postalayabilir veya fakslayabilirsiniz.
Adres: Lizbon (1065) Cad. 1309 Sokak No.: 7/B-1 A.Öveçler-Çankaya-ANKARA | Telefon: 0312 472 81 72-73 | Faks: 0312 472 81 93 | http://www.turktob.org.tr/turktob-dergisi/odullu-soru

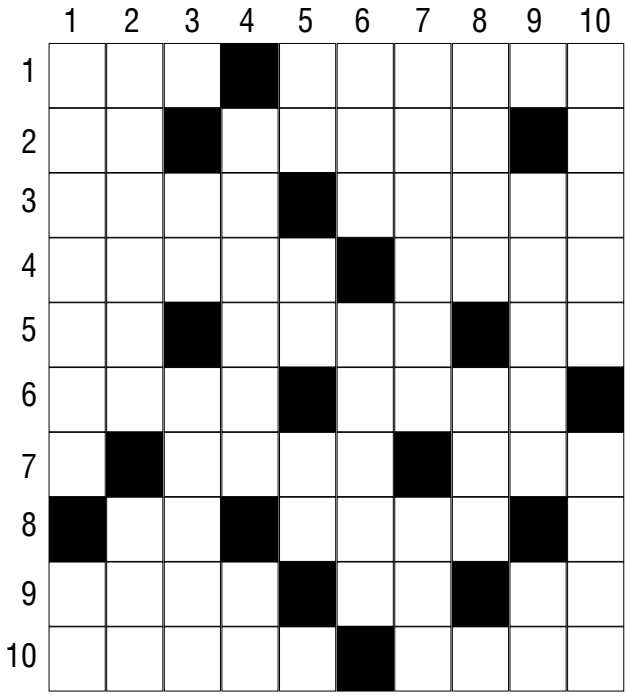
Bulmaca

SOLDAN SAĞA

1) Üzüm yetiştirilen yer, üzüm bahçesi- Yeni yetişen bağ 2) Akıl- Çiçek tozu 3) Kuşyemi- Alfabe 4) İlgi, gönül bağı- Akıllı, zeki kişi 5) Eski dilde su- Bira yapmak için çimlendirilip kurutularak hazırlanmış arpa- Evet, doğru anlamında bir söz 6) Hastalık nöbeti, kriz- Karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk 7) Asmanın taze veya kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi- Baba, dedelerden ve büyük babalardan her biri 8) Opus sözcüğünün kısaltılmışı- Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum 9) Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od, nâr- Kimyada lityumun simgesi- İlaç, merhem 10) Henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm- Fermente edilmemiş üzüm suyu

YUKARIDAN AŞAĞI

1) Daha çok ve kaliteli ürün almak veya düzgün bir biçim vermek amacıyla ağaç, asma dallarını kesmek, kısaltmak- Bir renk 2) Bir canlıda sürekli veya geçici yaşayarak ona zarar veren başka canlı, parazit- Otomobil sözcüğünün kısaltılmışı 3) Kimyada sodyumun simgesi- Nitelik, nicelik ve derece bakımından üstün olan 4) Fermente olmamış taze veya kuru üzüm ekstraktının uygun yöntemlerle asitliğini azaltıp durultulmasından sonra tekniğine uygun olarak vakum altında veya açıkta koyulaştırılması ile elde edilen kıvamlı ürün- Bir işaret sıfatı 5) Hayır anlamında bir söz- Bir ajansımız- Hendek 6) Bir göz rengi- Bir mikroskop camı 7) Bitkisel- Duvar içindeki oyuk 8) Bir hayvan- Bir tür zamk 9) Yön, yan, taraf- Rütbesiz asker 10) Öncesiz- Üzüm bitkisi

Hazırlayan: Abdurrahman Işık

TÜRKTOB Dergisi Nisan - Haziran 2014 (10.Sayı) Sayısı Bulmaca Cevapları

SOLDAN SAĞA: 1) Patates- Ma 2) Üre- Eleman 3) Rota- İr- Ra 4) Emanet- Sal 5) Anaç- Hobi 7) Uysal- Lal 8) Me- Saban 9) Rif- Kaziye 10) Usare- Anot

YUKARIDAN AŞAĞI: 1) Püre- Yumru 2) Aroma- Yeis 3) Tetanos- Fa 4) Ananas 5)Te- Çe- Lake 6) Elit- Ba 7) Ser- Halaza 8) Solanin 9) Marabel- Yo 10) Analiz- Cet

Tarım Sözlüğü

Barsama (Marsama): Yaprakları yemeklere konan nane ve kekik gibi güzel kokulu bitkilerin ortak adı.

Barut Ağacı: (Erkek akdiken-*Rhamnus frangula*) Kabukları hafif müshil olarak kullanılan, *Rhamnaceae* familyasına bağlı bitkiler.

Basurotu (*Ranunculus ficaria*): *Ranunculaceae* familyasına bağlı, köklerinde daha fazla olmak üzere her yerinde Anemonıncampher ve Anemonin maddelerini muhtevi bitkiler.

Basya (*bassia*): Tohumlarından sabunculukta kullanılan bir yağ çıkarılan, Asya'da yetişen, Sapotgiller familyasına bağlı ağaçlar.

Başak: Arpa, buğday, yulaf gibi bitkilerin danelerini taşıyan meyvesi.

Başçık: Çiçeklerin erkek organlarında çiçek tozunu taşıyan torbacık.

Baş Lahana (*Brassica oleracea var. Capitata*): Kökleri oldukça derine giden, gövdesi kısa, yaprakları iri ve etli, tohumları küçük kapçıklar içerisinde iki sıralı olarak dizilmiş, yaprakları kırmızımtırak kahverenginde,*Cruciferae* familyasına bağlı iki yıllık bir sebze.

Batak: Üzerine basınca çöken nemli veya çamur haline gelmiş toprak.

Batakçayır: (Cılgıt, cılkıt) Çoğunca bitki kalıntılariyle örtülü, sürekli olarak ıslak, dibi oynak, içine su çekmiş sünger gibi çayırlar ve topraklar.

Bataklık: Düz, ıslak, ağaçsız ve çoğu zaman içerisinde durgun su bulunan ve bazı boylu ot türlerinin, saz ve kamış gibi bitkilerin yetiştiği geniş batak saha.

Bataklık Keteni: (Pamukotu. Fıkara saçı-*Erioporum*). Bataklıklarda yetişen Buğdaygiller'e benzeyen, *Cyperaceae* familyasına bağlı bitkiler.

Bataklık Salkımotu (*Poa trivialis*): 50-75 cm boyunda, buğdaygiller familyasına bağlı, rizomlu bir soğuk mevsim çayır-mera bitkisi

Batman Lahanası: Gayet iri başlı bir lahana çeşidi.

Bayır: Yer şekillerinden, biri aşağıda ötekisi yukarda olan iki düzlük arasındaki eğimli yer.

Bayır Turpu: Basık yuvarlak yahut uzun koni şeklinde, kabuğu siyah ve eti beyaz renkte bir turp çeşidi

Bayrak Sümbüleli Yulaf: Daneleri taşıyan dalcıklar bir istikamette toplanmış, sâkı sert, orta derecede verimli bir yulaf çeşidi.

Bayrampaşa Enginarı: İri Başlı, gösterişli yaprakları girintili çıkıntılı, çok lezzetli bir enginar çeşidi.

Bazidiyospor: Bazitli mantarlarda bazit adı verilen üreme organları üzerinde meydana gelen yuvarlak veya uzunca şekilli sporlar.

Bazit: Bazitli mantarların üremelerine yarayan sporları meydana getiren üreme organları.

Bazitli Likenler (*Basidolichenes*): Ortak hayat süren yosun ve mantar topluluğundan likenlerde, mantarların bazitli mantar sınıfından olanları.

Bazitli Mantarlar (*Basidiomycetes*): Bazitleri (miseller) üzerinde dört adet spor meydana getiren, gerçek mantarlar (*Eumycetes*) sınıfının bir alt sınıfı.

Begonia: Begonyagiller familyasına bağlı, birçokları süs bitkisi olarak yetiştirilen, 420 türe sahip bitki cinsi.

Begonya (*Begonia rex*): Çok aydınlık ve güneşten korkan; tohum, soğan veya çelikleri ile üretilebilen, Begonyagiller familyasına bağlı salon çiçekleri

Begonyagiller (*Begoniaceae*): Çiçekleri bir meskenli, yemişler küçük tohumlu kapsül veya nadiren inep,yaprakları parmak şeklinde bölünmüş, 450 türü olan, *Parietales* takımına bağlı odunsu veya otsu bitkiler.

Bektaşi Üzümü (*Ribes grossularia*) İri nohut büyüklüğünde, ak veya kara renkte, mayhoş lezzette yemişleri olan, Taşkıranlar familyasına bağlı ağaççıklar.

Berberis densiflora: Buğday pasının hayat devresini tamamladığı bir Kadın tuzluğu türü.

Besidoku: Tohumun içinde embriyonu çevreleyen kısmı

Besi Suyu: Bitkilerin damarlarında dolaşan besleyici su

Beyaz Ceviz: İnce kabuklu bir yerli ceviz çeşidi.

Beyaz Lüpen *(Lupinus albus)*: Ççekleri mavi renkte tohumları yassı ve büyük bir lüpen çeşidi.

Beyaz Sarmısak: Kurubaş sarımsak elde etmek için yetiştirilen başları orta büyüklükte bir sarmısak çeşidi.

Beyaz Zambak *(Lilium candidum)*: Süs bitkisi olarak yetiştirilen bir zambak türü.

Beykoz Cevizi: İri daneli ince kabuklu bir yerli ceviz çeşidi.

Bezirgân İnciri : Küçük ve rengi esmer olan ticari incir çeşidi.

Beztüyler: Bitkilerde bez işini görerek salgı veren tüyler.

***Biophytum sensitivum*:** Kuzukulağıgiller familyasına bağlı tropik bölgelerde yetişen ve hassas yapraklara sahip bulunan bitkiler.

Bir Yıllık Bitki: Bir yılda veyahut daha az zamanda hayatını tamamlayıp ölen bir bitki.

Bitki (Nebat): Bittiği yere kökleriyle tutunmuş olduğu halde gelişip döl veren ve ömrünü tamaladıktan sonra kuruyararak varlığı sona eren canlıların genel adı.

Bitki Besi Maddesi: Bitki tarafından bünyesine alınan gelişmesi için lüzumlu olan dokularının teşekkülünü sağlayan herhangi bir element.

MEYA TOHUM
TÜRKİYE 5.
ULUSLARARASI KATILIMLI
TOHUMCULUK
KONGRESİ & SEKTÖREL İŞ FORUMU
19-23 Ekim 2014 Diyarbakır
ANA SPONSORU
MEYA TOHUM DANIŞMANLIK TARIM SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
Tel: 0412. 711 39 41 • Fax: 0412. 711 39 40 • Yüksek Mah. 1160. Sk. No:5 - Silvan/DİYARBAKIR
www.meyagroup.com.tr • info@meyagroup.com.tr

TÜRKTOB

TÜRKTOB

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ DERGİSİ

Temmuz - Eylül 2014 Yıl:3 Sayı:11

- Asma Fidanı ve Bağcılığımız
- Anadolu'da Bağ Bozumu
- Ankara'nın Bağları
- Domateste Yeni Bir Zararlı: *Lasioptera sp.*
- Buğdayda Ekim Zamanı
- Çiftçinin Hınzırdan Yana Derdi Var
- Güller ve Kuşburnu
- Malazgirt'ten Sakarya'ya

bisab
Bitki Islahçıları Alt Birliği

füab
Fidan Üreticileri Alt Birliği

fidebirlik
Fide Üreticileri Alt Birliği

SÜS BİTKİLERİ ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ SÜSBİR 2008
Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği

TODAB
Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği

TSÜAB
Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği

Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği